د اسلام

لنډه پيژندنه څرنگه چې په
قرآن کريم او نبوي سنتو کې راغلې ده

نبذة موجزة عن الإسلام (مشتملة على الأدلة) بشتو

بيان الإسلام
Bayan AL-Islam

ح جمعية الدعوة و الارشاد وتوعية الجاليات بالربوة ، ١٤٤٥ هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات

نبذة موجزة عن الإسلام - مشتملة على الأدلة - بشتو. / جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات .- ؛ الرياض ، ١٤٤٥

١٢٨ ص ؛ ١٤ × ٢١ سم

ردمك: ٩٧٨-٦٠٣-٨٤١٢-٠٢-٢

١- الاسلام - تعليم أ.العنوان

ديوي ٢١٠،٧ ١٤٩٢ / ١٤٤٤

شركاء التنفيذ:

دار الإسلام جمعية الربوة رواد الترجمة المحتوى الإسلامي

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Tel: +966 50 244 7000
info@islamiccontent.org
Riyadh 13245- 2836
www.islamhouse.com

د اسلام لنډه پېژندنه څرنګه چې په قرآن کریم او نبوي سنتو کې راغلې ده

دا یو مهم کتاب دی چې د اسلام پر لنډ تعریف مشتمل دی چې د هغه له اصلي سرچینو قرآن او نبوي سنتو څخه د هغه اصول، ښوونې او ښېګنې بیانوي، او دغه کتاب مسلمانو او نامسلمانو ټولو مکلفو خلکو ته د هغوی په ژبو د ظروفو او حالاتو له توپیر سره په هر وخت او ځای کې متوجه دی.

له قرآن کریم او نبوي سنتو څخه پر دلایلو مشتمله نسخه ده.

اسلام د الله له لورې ټولو خلکو ته يو پيغام دی، نو هغه داسې تلپاتې الهي پيغام دی چې د رباني پيغامونو پای ته رسوونکی دی.

اسلام ټولو خلکو ته د الله يو پيغام دی هغه فرمايي: او ته نه يې لېږلی مونږ مګر د ټولو خلقو (انسانانو) لپاره زيری ورکوونکی او وېروونکی او لېکن اکثره خلق نه پوهېږي. (د سبأ سورت: ۲۸ آيت).

او الله تعالی فرمايي: ووايه: اې خلکو! پرته له شکه زه تاسو ټولو ته د الله استازی يم. (د الأعراف سورت: ۱۵۸ ايت).

او الله تعالی فرمايي: اې خلکو! پرته له شکه ستاسو د پالونکي له لوري په حقه رسول درته راغی، ايمان راوړئ دا به ستاسو لپاره غوره وي، او که کفر وکړئ؛ نو پرته له شکه څه چې په اسمانونو او زمکه کې دي؛ يوازې الله لره دي، او الله ډېر پوه او حکمت والا دی. د النساء سورت ۱۷۰ آيت.

اسلام يو تلپاتې الهي پيغام دی، او هغه د رباني پيغامونو پای ته رسوونکی دی، الله تعالی فرمايي: محمد له تاسو سړيو څخه د چا پلار نه دی، بلکې د الله استازی او د نبيانو پای ته رسوونکی دی، او الله پر هرڅه ښه پوه دی. (د الأحزاب سورت: ٤٠ ايت)

او اسلام په يو جنس او قوم پورې خاص دين نه دی، بلکې هغه ټولو خلکو ته د الله دين دی.

او اسلام په يو جنس او قوم پورې خاص دين نه دی، بلکې هغه ټولو خلکوته د الله دين دی، او په قرآن عظيم کې ترټولو لومړی امر د الله تعالی هغه وينا ده: ای خلکو! د خپل رب عبادت وکړئ، هغه چې تاسو يې پيدا کړي يئ او هغه کسان چې له تاسو نه مخکې وو، د دې لپاره چې تاسو پرهېزګاره شئ. (د البقره سورت: ۲۱ ايت)

او الله تعالی فرمايي: اې خلکو! له هغه پالونکي مو ووېرېږئ چې له يونفس(آدم) څخه يې پيدا کړي ياست، او له هغه يې د هغه جوړه (مېرمن حوا) پيدا کړې ده او له هغوی دواړو يې ډېر سړي او ښځې خورې کړې دي. (د النساء سورت: ۱ ايت)

او له ابن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې د الله رسول صلی الله عليه وسلم د مکې د فتحې په ورځ خلکو ته وينا وکړه، نو ويې فرمايل: اې خلکو! پرته له شکه الله ستاسو څخه د جهالت لويي او د هغه وخت پر پلرونو وياړ کول له منځه يوړل، نو خلک دوه ډوله دي: يو هغه نېک، پرهېزګار او د الله پر وړاندې عزتمن دي، او بل بې لاري،

بدبخته او د الله پر وړاندې سپک دي، او ټول خلک د آدم زامن دي، او الله آدم له خاورې پیدا کړی، الله فرمايي: اې خلکو! پرته له شکه تاسو مو له يو نارينه او ښځينه پيدا کړئ، او بېلابېل قومونه او قبیلې مو وګرځولئ تر څو يو بل سره وپېژنئ، بېشکه د الله په وړاندې له تاسو تر ټولو زيات عزتمن ستاسو زيات پرهېزګار دی، پرته له شکه الله ښه پوه خبر لرونکی دی. ترمذي روايت کړی. د حديث شمېره (٣٢٧٠).

او د قرآن کریم په امرونو او د رسول کریم صلی الله علیه وسلم په امرونو کې کوم داسې حکم نشي موندلئ چې د يو قوم يا ډلې د رګ، يا هغوی قوميت او يا جنس د رعايت له امله تر هغوی پورې ځانګړی وي.

اسلام هغه الهي پيغام دی چې د پخوانيو نبيانو او رسولانو عليهم السلام خپلو امتونو ته د پيغامونو بشپړوونکی دی.

اسلام هغه الهي پيغام دی چې د پخوانيو نبيانو او رسولانو عليهم السلام خپلو امتونو ته د پيغامونو بشپړوونکی دی. الله تعالی فرمايي.

بيشکه مونږ تا ته وحې کړې ده، لکه څنګه چې مونږه وحې کړې وه نوح ته او له هغه نه پس (نورو) نبيانو ته، او مونږ وحې کړې وه ابراهيم او اسماعيل او اسحاق او يعقوب او د (هغوی) اولادې ته او

عیسی او ایوب او یونس او هارون او سلیمان ته، او مونږ داود ته زبور ورکړی و. (د النساء سورت: ۱٦۳ ایت).

او دغه دین چې الله یې خپل استازي محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړې ده هغه دین دی چې الله مخکېنیو نبیانو ته روا کړی و او هغوی ته یې پرې سپارښتنه کړې وه، الله تعالی فرمايي: تاسو ته یې همغه دین ټاکلی چې نوح ته یې پرې سپارښتنه کړې وه، او هغه چې تاته مو وحي کړی او پر کوم مو چې ابراهیم، موسی او عیسی ته سپارښتنه کړې وه، چې (همدغه) دین ترسره کړئ او اختلاف پکې مه کوئ- پر مشرکانو هغه خبره ډېره درنه ده چې ته یې وربولې. الله هغه څوک غوره کوي چې ورته خوښه یې شي او هغه چاته لارښوونه کوي چې هغه ته ورګرځي. د الشوری سورت ۱۳ آیت.

او دا هغه څه دي چې الله خپل استازي محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړې، له هغه څخه د مخکېنیو الهي کتابونو؛ تورات او انجیل له تحریف مخکې تصدیقوونکی دی، الله تعالی فرمايي: او هغه څه چې مونږ تا ته له کتابه وحي کړي دي هم دغه حق دی، په داسې حال کې چې تصدیقوونکی دی د هغو (کتابونو) چې له ده نه مخکې وو،

بېشکه الله په خپلو بنده ګانو باندې خاماخا ښه خبردار، ښه لېدونکی دی. د فاطر سورت ۳۱ آیت.

د نبیانو علیهم السلام دین یو دی او شریعتونه یې بېل بېل دي.

د نبیانو علیهم السلام دین یو دی خو د هغوی شریعتونه بېل بېل دي، الله تعالی فرمایلي: او تاته مو په حقه دغه کتاب نازل کړی چې تر هغه مخکې کتاب لره تصدیقونکی او پر هغه څارونکی دی، نو د هغوی تر منځ پر هغه څه پرېکړه کوه چې الله رانازل کړي او کوم حق چې درته راغلی له هغه په مخ اړولو د هغوی په هوسونو پسې مه ځه، له تاسې هر یوه ته مو یو شریعت او تګلاره ټاکلې ده او که الله غوښتي وای نو تاسو ټول به یې یو امت ګرځولي وئ خو ددې لپاره (یې داسې وکړل) چې په هغه څه کې مو وازمویي چې درکړي یې دي، نو په ښېګڼو کې یو له بله وړاندې شئ، د الله لور ته ستاسو ټولو ستنېدل دي بیا به مو پر هغه څه خبرکړي چې تاسو پکې اختلاف کاوه. (د المائده سورت: ٤٨ ایت)

او رسول صلی الله علیه وسلم فرمایلي: زه د مریمې زوی عیسی ته په دنیا او آخرت کې تر ټولو خلکو ور نږدې یم او نبیان علاتي وروڼه

دي؛ میندي يې بېلابېلې او دين يې يو دی. بخاري روايت کړی، د حديث شمېره (٣٤٤٣) ده.

اسلام هم هماغسې بلنه کوي لکه ټولو نبيانو، نوح، ابراهيم، موسی، سليمان، داود او عيسی عليهم السلام چې ايمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پيداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچايۍ څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبير نيسي او هغه مهربانه لورووونکی دی.

اسلام هم هماغسې بلنه کوي لکه ټولو نبيانو، نوح، ابراهيم، موسی، سليمان، داود او عيسی عليهم السلام چې ايمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پيداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچايۍ څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبير نيسي او هغه مهربانه لورووونکی دی.

الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! پر تاسو د الله پېرزوينه در په ياد کړئ، آيا له الله پرته بل پيداکوونکی شته چې له اسمان او زمکې تاسې ته روزي درکوي، نشته حقدار د بندګۍ په حقه سره مګر هغه دی، نو تاسې څنګه (له حقه) اړول کېږئ. (د فاطر سورت: ٣ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: څوک له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، څوک د اورېدو او ليدو واک لري او څوک له مړه ژوندی راوباسي او له

ژوندي مړ راوباسي او څوک د چارو تدبیر نیسي، ژر به هغوی ووایي چې: الله، نو ووایه: بیا ایا تاسې نه وېرېږئ. (د یونس سورت: ۳۱ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: څوک دی چې د پیدایښت پیل یې کړی، بیرته به یې راګرځوي او څوک دی چې له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، آیا له الله سره بل څوک حقدار د بندګۍ شته، ووایه: دلیل مو راوړئ که تاسې رېښتیني یاستئ. (د النمل سورت: ٦٤ ایت)

ټول نبیان او رسولان علیهم السلام یوازې د الله عبادت ته په را بلنه را لیږل شوي دي، الله تعالی فرمايلي: او پرته له شکه په هر امت کې مو یو رسول لیږلی چې (ویل به یې) د الله عبادت وکړئ او له شیطان (بت) ډډه وکړئ، نو له هغوی ځیني داسې دي چې الله لارښوونه ورته کړې او ځیني په دوی کې هغه دي چې ګمراهي پرې ثابته شوې، نو تاسې په ځمکه کې وګرځئ، بیا وګورئ چې د درواغ ګڼوونکو انجام څنګه و؟ (د النحل سورت: ٣٦ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او له تا مخکې مو هیڅ رسول نه دی لیږلی مګر دا وحې مو ورته کوله چې له ما پرته بل هیڅ حق معبود نشته؛ لهذا تاسو زما عبادت وکړئ. (د الأنبیاء سورت: ٢٥ ایت)

الله له نوح علیه السلام څخه خبر ورکړی چې بېشکه هغه ویلي: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته تاسو لره بل حق معبود نشته، زه پر تاسو د لویې ورځې له سزا څخه وېرېږم. (د الأعراف سورت: ٥٩ آیت)

او ابراهیم خلیل علیه السلام ویلي: -لکه څرنګه چې له هغه څخه الله تعالی خبر ورکړی- چې بېشکه هغه ویلي: او ابراهیم در یاد کړه کله یې چې خپل قوم ته وویل: د الله عبادت وکړئ او ترې ووېرېږئ، دغه ستاسو لپاره غوره ده که تاسو پوهېږئ. (د العنکبوت سورت: ١٦ ایت).

او صالح علیه السلام ویلي: لکه څنګه چې الله له هغه څخه خبر ورکړی: ویې ویل: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته بل حق معبود نشته، پرته له شکه تاسو ته مو د پالونکي له لورې نښانه راغلې، دغه د الله اوښه ستاسو لپاره نښانه ده، پرې یې ږدئ چې په ځمکه کې خوراک کوي (څري) او ضرر ورته مه رسوئ، چې دردوونکې سزا به مو ونیسي. (د الأعراف سورت: ٧٣ ایت.)

او شعیب علیه السلام ویلي: لکه الله چې له هغه څخه خبر ورکړی: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته بل حق معبود نشته، پرته له شکه تاسو ته مو د پالونکي له لورې نښانه راغلې، نو پوره پوره پیمانه او تول کوئ او له خلکو څخه د هغوی په شیانو کې کمی مه کوئ او په

ځمکه کې د هغې له سمون وروسته ورانکارۍ مه کوئ، دغه ستاسو لپاره غوره دی که مؤمنان یاست. (د الأعراف سورت: ۸۵ ایت)

او لومړی چې الله له موسی علیه السلام سره خبرې وکړې، الله پاک ورته وفرمایل: او ما ته غوره کړې؛ نو هغه څه ته غوږ ونیسه چې درته وحې کېږي. پرته له شکه زه الله یم له ما پرته بل حق معبود نشته؛ نو عبادت مې کوه او زما د یاد لپاره بشړ لمونځ کوه. (د طه سورت: ۱۳- ۱٤ ایتونه)

او الله له موسی علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره وېلي: بېشکه هغه پر الله پناه وغوښته؛ نو ویې ویل: پرته له شکه زه مې پر خپل پالونکي او ستاسو پر پالونکي له هرداسې لویې کوونکي څخه پناه غواړم چې د حساب پر ورځ باور نه لري. (د غافر سورت: ۲۷ ایت).

او الله له مسیح علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره وفرمایل: بېشکه هغه وویل: پرته له شکه الله زما پالونکی او ستاسو پالونکی دی؛ نو عبادت یې وکړئ، دغه نېغه لار ده. (د آل عمران سورت: ٥١ ایت)

او الله عزوجل همدا رنګه له مسیح علیه السلام څخه په خبر ورکولو وفرمایل: هغه وویل: اې بني اسرائیلو! د هغه الله عبادت وکړئ چې زما پالونکی او ستاسو پالونکی دی، پرته له شکه څوک چې پر الله

شرک وکړي پر هغه الله جنت حرام کړی، او ځای به يې اور وي، او ظالمانو لره هيڅ مرستندوی نشته. (د المائده سورت: ۷۲ ايت).

بلکې آن په **تورات** او **انجيل** دواړو کې يوازې د الله پر عبادت ټينګار راغلی، د تثنيه په سفر (د موسی په تشريعي سفر) کې د موسی عليه السلام وينا راغلې: **اې اسرائيله! واوره پالونکی زموږ معبود يو پالونکی دی.**

په **مرقص (دويم) انجيل** کې د الله پر يووالي ټينګار راغلی داسې چې مسيح عليه السلام **فرمايلي**: **پرته له شکه لومړنی سپارښتنه دا ده چې: اې اسرائيله! واوره زموږ پالونکی يو پالونکی دی.**

او الله عزوجل دا خبره بيان کړه چې ټول نبيان د دغه لوی کار لپاره ليږل شوي چې هغه د الله يووالي ته بلنه ده، الله تعالی فرمايلي: او پرته له شکه په هر امت کې مو يو رسول ليږلی چې (ويل به يې) د الله عبادت وکړئ او له شيطان (بت) ډډه وکړئ، نو له هغوی ځينې داسې دي چې الله لارښوونه ورته کړې او ځينې په دوی کې هغه دي چې ګمراهي پرې ثابته شوې. (د النحل سورت: ۳۶ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: تاسو ماته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسو يې له الله پرته را بولئ، راوښيئ چې له ځمکې يې څه پيدا کړي؟ يا هغوی لره په اسمانونو کې کومه برخه شته؟ تاسو ما ته له

دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب راوړئ، او یا د پوهې کومه نښه راته راوړئ که چېرې تاسې رښتېني یاستئ. (د الأحقاف سورت: ٤ ایت).

شیخ سعدي رحمه الله وېلي: نو څرګنده شوه چې مشرکان د خپل شرک په اړه په شخړه کولو کې پر کوم برهان او دلیل تکیه کوونکي نه دي او هغوی د درواغو پر ګومانونو، ناچله نظریاتو او فاسدو عقلونو باور کړی دی، چې د هغو پر فساد د هغوی د حالاتو پلټل، د هغوی د علومو او اعمالو څېړنه او د هغه چا په حال کې فکر کول چې عمرونه یې د هغه په بنده ګۍ کې تېر کړي دي، ستا دې خبرې ته لارښوونه کوي، چې آیا هغوی ته (له الله پرته دغو معبودانو) په دنیا یا آخرت کې کومه ګټه رسولې ده. تیسیر الکریم المنان: ۷۷۹

همغه الله پاک پیداکوونکی دی او یوازې همغه د بنده ګۍ حقدار دی، او دا چې له هغه سره د بل چا بنده ګي ونه شي.

او الله هغه ذات دی چې یوازې هغه حقدار د بنده ګۍ دی او دا چې د هغه سره دې د هیچا بنده ګي ونه شي، الله تعالی فرمایلي: اې خلکو! ستاسې د هغه پالوونکي بنده ګي وکړئ چې تاسې ئې پیدا کړي یاستئ او هغه خلک یې پیدا کړي دي چې له تاسو مخکې وو، کېدای شي چې ووېرېږئ. هغه ذات چې ستاسې لپاره ئې ځمکه فرش او اسمان چت

جوړ کړی او له آسمانه يې اوبه راورولي دي، چې پر هغو يې ستاسو لپاره د روزۍ په توګه مېوې را اېستلي دي؛ نو له الله سره شرېکان مه جوړوئ په داسې حال کې چې تاسې پوهېږئ. (د البقره سورت: ۲۱- ۲۲ ايتونه).

نو هغه ذات چې موږ يې پيداکړي يو او له موږ مخکې نسلونه يې پيداکړي دي، ځمکه يې زموږ لپاره فرش ګرځولې ده او له اسمانه يې پر موږ اوبه را نازلې کړي دي چې پر هغو يې زموږ لپاره د روزۍ په توګه مېوې را اېستلې دي؛ يوازې هغه د لمانځلو وړ دی، او الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! پر تاسو د الله پېرزوينه در په ياد کړئ، آيا له الله پرته بل پيداکوونکی شته چې له آسمانه او ځمکې تاسې ته روزي درکوي، له هغه پرته بل الله نشته، نو تاسې څنګه (له حقه) اړول کېږئ. (د فاطر سورت: ۳ آيت).

نو هغه ذات چې پيداکول کوي او روزي ورکوي يوازې همغه د بنده ګۍ حقدار دی، او الله تعالی فرمايلي: دغه الله ستاسو پالونکی دی، نشته حقدار د بنده ګۍ په حقه سره مګر هماغه دی، د هر څه پيداکوونکی دی؛ نو عبادت يې وکړئ، او هغه پر هرڅه نګران دی. (د الأنعام سورت: ۱۰۲ ايت)

او له الله چې د هر څه بنده ګي کېږي هغه د بنده ګۍ لايق نه دی، ځکه هغه په آسمانونو او ځمکه کې د يوې ذرې څښتنان هم نه دي،

او له الله سره په هيڅ شي کې هم شريک نه دي او نه الله لره مرستندوى او ملاتړي دي؛ نو څنګه به له الله سره را بلل کيږي او له هغه سره به شريکيږي، الله تعالى فرمايلي: ته (دې مشرکانو ته) ووايه: راوبولئ هغه خلک چې له الله پرته مو (معبودان) ګڼلي، هغوى خو د يوې ذرې په اندازه څه په واك کې نه لري، نه په آسمانونو کې او نه په ځمکه کې او نه يې په دې دواړو کې څه برخه شته او نه له هغوى څوك د الله مرستندوى دى. (د سبأ سورت: ۲۲ ايت)

او الله پاک هغه ذات دى چې دغه مخلوقات يې پيدا کړي او له نشتون څخه يې رامنځته کړي دي او د هغو شتون د الله پر شتون، ربوبيت او الوهيت دلالت کوي، الله تعالى فرمايلي: او د هغه له نښانو څخه دا دي چې تاسي يې له خاورې پيدا کړئ، بيا تاسي انسانان خورېږئ. او د هغه له نښانو دا دي چې تاسو لره يې له تاسو څخه جوړې (مېرمنې) پيدا کړې دي، تر څو له هغوى سره ډاډه تر لاسه کړئ، او ستاسو تر منځ يې مينه او محبت پيدا کړي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې فکر کوي. او د هغه له نښانو د اسمانونو او ځمکې پيدايښت او ستاسو د ژبو او رنګونو توپير دى، پرته له شکه په دغه کې د پوهانو لپاره نښانې دي. او د هغه له نښانو په شپه کې ستاسو خوب او په ورځ کې ستاسو له

لوري د هغه فضل (روزي) لټول دي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې اوري. او د هغه له نښانو دا دي چې چې تاسې ته برېښنا د وېرې او طمعې لپاره ښيي او له اسمانه اوبه را نازلوي، چې ځمکه د هغې له مرګ وروسته پرې را ژوندۍ کوي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې د عقل نه کار اخلي. او د هغه له نښانو دا دي چې په امر يې اسمان او ځمکه ولاړ دي، بيا چې کله تاسو له ځمکې راوبولي په يو غږ به راووځئ. او هغه لره دي هغه څوک چې په اسمانونو او ځمکه کې دي، ټول هغه لره غاړه اېښودونکي دي. او همغه ذات دی چې د پيدايښت پيل کوي بيا يې راګرځوي او هغه کار ورته ډېر اسانه دی. (د الروم سورت: ۲۰- ۲۷ ايتونه).

نمرود د خپل پالونکي له شتون څخه انکار وکړ؛ نو ابراهيم عليه السلام ورته وويل: لکه څنګه چې الله له هغه څخه خبر ورکړ:

ابراهيم وويل: پرته له شکه الله له ختيځه لمر راخېژوي، ته يې له لوېديځه راوخېژوه؛ نو هغه څوک هک پک شو چې کفر يې کړی و، او الله ظالم قوم ته لارښوونه نه کوي. (د البقره سورت: ۲۵۸ ايت)

او همدارنګه ابراهيم عليه السلام د خپل قوم پر خلاف پردې خبره استدلال وکړ چې الله هغه ذات دی چې لارښوونه يې ورته کړې،

خوراک او څښاک يې ورکړی او کله چې ناروغ شي روغتيا ورکوي، او همغه ذات دی چې مړ کوي يې او را ژوندی کوي يې، هغه ووېل: **لکه څنګه چې الله له هغه څخه خبر ورکړی. هغه ذات چې پيدا کړی يې يم او لارښوونه مې کوي. او همغه ذات چې خوراک او څښاک راکوي. او کله چې ناروغ شم، نو هغه روغتيا راکوي. او هغه ذات چې مړ کوي مې بيا مې ژوندی کوي. (د الشعراء سورت: ۷۸– ۸۱ ايتونه)**

او الله له موسی عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره وفرمايل: چې هغه فرعون ته په حجت وړاندې کولو سره ووېل: **پرته له شکه د هغه پالونکی همغه دی. هغه ذات چې هر څه ته يې د ده (موافق) شکل ورکړی، بيا لارښوونه ورته کړې ده. (د طه سورت: ۵۰ ايت)**

او الله ټول هغه څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي د انسان لپاره تابع ګرځولي او پر نعمتونو يې چاپېر کړی دی، تر څو د الله عبادت وکړي او کفر ترې ونه کړي، الله تعالی فرمايلي: **آيا تاسي نه وينئ چې الله ستاسو لپاره په کار اچولي هغه څه چې په آسمانونو کې دي او هغه څه چې په ځمکه کې دي، او پوره کړي يې دي پر تاسو خپل پټ او ښکاره نعمتونه، او په خلکو کې ځيني هغه دي چې د الله په باره کې جګړه کوي، بې له علمه او بې له هدايته او بې له روښانه کتاب. (د لقمان سورت: ۲۰ ايت)**

او لکه څنګه چې الله د انسان لپاره ټول هغه څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي تابع کړي دي، پرته له شکه هغه يې پيداکړی دی او هغه لره يې غوږونه، سترګې او زړه چې اړتيا ورته لري چمتو کړي دي، تر څو داسې پوهه ترلاسه کړي چې ګټه ورته رسوي او خپل مولا او پيداکوونکي ته يې لارښوونه وکړي، الله تعالی فرمايلي: **او الله تاسو د خپلو ميندو له ګېډو داسې را ايستلي ياست چې پر هيڅ نه پوهېدلئ، او تاسو لره يې غوږونه، سترګې او زړونه درکړل، کېدای شي شکر وباسئ. (د النحل سورت: ۷۸ ايت).**

الله پاک ټول دغه کائنات پيدا کړل، انسان يې پيدا کړ او ټول هغه غړي او قواوې يې ورته چمتو کړې چې اړتيا ورته لري، بيا يې پر هر هغه څه مرسته وکړه چې د الله د عبادت په تر سره کولو او د ځمکې په ابادولو کې مرسته ورسره کوي، بيا يې ټول هغه څه ورلره تابع کړل چې په اسمانونو او ځمکه کې دي.

او الله له خپل لورې د دغو لويو مخلوقاتو پر پيداکولو د خپل ربوبيت لپاره دليل وړاندې کړ چې د هغه الوهيت ته مستلزم دی؛ نو الله پاک وفرمايل: **ووايه: څوک تاسې ته له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، څوک د اورېدو او ليدو واک لري او څوک له مړه ژوندی را باسي او**

له ژوندي مړ را باسي او څوک د چارو تدبير نيسي، ژر به هغوی ووايي چې: الله، نو ووايه: بيا ايا تاسې نه وېرېږئ. (د يونس سورت: ۳۱ ايت)

او الله پاک فرمايلي: ووايه: تاسو ما ته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسې يې له الله نه غير رابلئ، تاسو ما ته راوښيئ دوی په ځمکه کې څه پيداکړي دي؟ يا دوی لره په (په پيداکولو د اسمانونو کې څه شراکت شته؟ تاسو ما ته له دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب راوړئ، يا له علمه څه باقي علامه، که تاسې رښتني ياستئ! (د الأحقاف سورت: ٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: اسمانونه يې پرته له ستنو پيداکړي چې تاسې يې وينئ، او په ځمکه کې يې کلک ولاړ غرونه اچولي چې پرتاسې ونه خوځيږي او خواره کړي يې دي په دې (ځمکه کې) هر قسمه خوځنده (زنده سر)، او له اسمانه مو اوبه را اورولې، چې پکې مو هر ډول غوره شينکياوې را تو کولي دي، دا د الله پيدابښت دی؛ نو را وښاياست چې له هغه (الله) پرته دوی څه پيداکړي دي، بلکې ظالمان په ښکاره ګمراهۍ کې دي. (د لقمان سورت: ۱۰- ۱۱ ايتونه)

او الله پاک فرمايلي: ايا دوی پرته له يو څه (خالق) څخه پيدا شوي (او) که هغوی په خپله پيدا کوونکي دي؟ ايا هغوی اسمانونه او ځمکه پيدا

کړي؟ بلکې هغوی باور نه کوي. که له هغوی سره ستا د پالونکي خزانې دي؟ یا هغوی څه واکداران دي؟ (د الطور سورت: ۳۵-۳۷ ایتونه).

شیخ سعدي وېلي: **او دا د هغوی پر خلاف په داسې څه استدلال و چې هغوی به یا حق ته تسلیمېدل او یا به د عقل او دین له غوښتنې څخه وتل.** د ابن سعدي تفسیر: ۸۱۶.

الله د هر هغه څه پیداکوونکی دی چې په کائناتو کې یې مورږ وینو، یا یې نه وینو، او له هغه پرته ټول یې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي او الله اسمانونه او ځمکه په شپږو ورځو کې پیداکړي.

الله د هر هغه څه پیداکوونکی دی چې په کائناتو کې یې مورږ وینو، یا یې نه وینو، او له هغه پرته ټول یې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي، الله تعالی فرمايلي: ووایه: د اسمانونو او ځمکې پالونکی څوك دی؟ ووایه: الله دی. ورته ووایه ښه نو ایا له هغه پرته مو ځانو ته داسې دوستان نیولي دي چې هغوی خپله د ځان لپاره د ګټې او تاوان واك نه لري، ووایه: آیا ړوند او سترګور (بینا) سره برابر دي؟ یا تیارې او رڼا سره برابرې دي؟ او که هغوی له الله سره داسې شریکان نیولي چې د هغه غوندې پیدایښت دوی هم کړی نو د پیدایښت خبره پر دوی ګډه وډه شوې، ووایه: الله د هر څه پیداکوونکی او همغه یو دی، ډېر غالب دی. (د الرعد سورت: ۱۶ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او پیداکوي هغه څه چې تاسو یې نه پیژنئ.
(د النحل سورت: ۸ ایت)

او الله اسمانونه او ځمکه په شپږو ورځو کې پیدا کړل، الله تعالی فرمایي: هغه ذات چې اسمانونه او ځمکه یې په شپږو ورځو کې پیداکړي، بیا پر عرش باندې برقراره شو، پر هغه څه پوهیږي چې په ځمکه کې ننوځي او څه چې ترې راوځي، او څه چې له اسمانه را نازلیږي او څه چې پکې خیژي، او هغه (الله د خپل شان لایق) ستاسو سره دی چیرې چې یاست، او د هغه څه لیدونکی دی چې تاسو یې کوئ. (د الحدید سورت: ٤ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او یقینا مونږ پیداکړي اسمانونه او ځمکه او هغه څه چې د دې دواړو په منځ کې دي، په شپږو ورځو کې، او مونږ ته هیڅ ستوماني نه ده رارسیدلي. (د ق سورت: ۳۸ ایت)

او الله پاک لره نه په پاچايی، نه په پیدایښت، نه په تدبیر او نه په عبادت کې شریک شته.

او الله پاک هغه ذات دی چې د پاچايۍ خښتن دی، هغه لره نه په پیدایښت، نه په پاچايۍ او نه په تدبیر کې کوم شریک شته، الله تعالی فرمایلي: ووایه: تاسو ما ته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسې یې د

الله نه غير رابلئ، تاسو ما ته وښيئ چې دوی په ځمکه کې څه پيدا کړي دي؟ يا دوی لره په (پيداکولو) د اسمانونو کې څه شراکت شته؟ تاسو ما ته له دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب راوړئ، يا له علمه څه کومه نښه راته راوړېږئ که چېرې تاسې رېښتني ياستئ. (د الأحقاف سورت: ٤ ايت)

شيخ سعدي رحمه الله وايي: معنا دا چې: ته ووايه دوی هغو خلکوته چې له الله سره يې داسې بتان او سيالان شريکان کړي دي چې نه د ګټې، نه د زيان، نه د مرګ، نه د ژوند او نه د بيا راپاڅولو واک لري، هغوی ته يې د بوتانو عاجزي بيان کړه او دا ورته بيان کړه چې دا بتان د بنده ګۍ کولو هيڅ حق هم نه لري: [راوښيئ چې هغوی له ځمکې څه پيداکړي دي يا هغوی لره په اسمانونو کې کومه برخه شته؟ ايا هغوی د اسمانونو او ځمکې له اجرامو څه پيداکړي؟ يا يې غرونه پيدا کړي؟ يا يې نهرونه روان کړي؟ يا يې څاروي خپاره کړي؟ يا يې ونې را شنې کړې؟ يا هغوی لره له دغه څخه د يو څه په پيداېښت کې کومه مرسته شته؟ له دغو څخه د هغوی په خپل اقرار هيڅ هم نشته چېرې به له هغوی پرته نور څه ووايي، نو دا يو عقلي قطعي دليل چې له الله پرته د بل هر چا بنده ګي کول باطل دي.

بيا يې د نقلي دليل نفي بيان کړه؛ نو وېې ويل: له دغه مخکې کوم داسې کتاب راوړئ چې شرک ته بلنه کوي، او يا د پوهې کوم اغېز چې له رسول څخه په

میراث پاتې وي چې پر دغه (شرک) امر کوي. ښکاره خبره ده چې هغوی د هیڅ رسول له لوري د داسې دلیل پر راوړلو توان نه لري چې پر دغه دې دلالت وکړي، بلکې مونږ یقین او باور لرو چې ټولو رسولانو د خپل پالونکي یووالي ته بلنه کوله او له هغه سره د شرک کولو نه يې منع کوله، او دا تر ټولو هغه لویه پوهه ده چې له هغوی رانقل شوې. د ابن سعدي تفسیر: ۷۷۹

او الله تعالی هغه دی چې د پاچایۍ ښښتن دی، هغه لره په پاچایۍ کې کوم شریک نشته، الله تعالی فرمایلي: ووایه: **اې الله د پاچایۍ ښښتنه! چاته چې وغواړې پاچايي ورکوې او چاته چې وغواړې پاچايي ترې اخلې، چاته چې وغواړې عزت ورکوې او چاته چې وغواړې ذلت ورکوې، ستا په لاس کې خیر دی، پرته له شکه ته پر هر څه قدرت لرونکی يې. (د آل عمران سورت: ۲۶ ایت)**

او الله تعالی د دې خبرې په بیانولو سره چې بشپړه پاچايي هغه لره د قیامت په ورځ ده وويل: **له هغې ورځې نه چې دوی به بېخي ښکاره وي، له الله نه به د دوی هیڅ شي پټ نه وي، نن ورځ پاچايي د چا ده؟ خاص د الله (پاچايي ده) چې يو دی، ښه غالب دی. (د غافر سورت: ۱۶ ایت).**

او الله تعالی لره په پاچايي، پیدایښت، تدبیر او عبادت کې شریک نشته، الله تعالی فرمایلي: **او ووایه: ټولې ستاینې یوازې هغه الله لره**

دي چې نه يې زوی نيولی او نه هغه لره په پاچايۍ کې شريک شته او نه يې د بې وسۍ له امله څوک ملاتړ شته، او د هغه لويي بيانوه، بشپړه لويي. (د الإسراء سورت: ۱۱۱ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: هغه ذات چې هغه لره د اسمانونو او ځمکې پاچايي ده، نه يې زوی نيولي، نه هغه لره په پاچايي کې کوم شريک شته او هر څه يې پيدا کړي، نو بشپړ درناوی يې وکړه. (د الفرقان سورت: ۲ ايت)

نوهغه مالک او له هغه پرته هرڅه د هغه مملوک دي، او هغه پيداکوونکی او له هغه پرته ټول د هغه مخلوق دي، او هغه داسې ذات دی چې د چارې تدبير نيسي، او څوک چې دا ډول وي؛ نو د هغه عبادت کول واجب دي او له هغه پرته د بل چا عبادت او بنده ګي کول د عقل کموالی دی او داسې شرک دی چې د دنيا او آخرت له منځه وړونکی دی، الله تعالی فرمايلي: او هغوی وويل: يهود يا نصارا شئ ترڅو لار وموئ، ووايه، بلکې حق ته مايل د ابراهيم ملت شئ او هغه له مشرکانو څخه نه و. (د البقره سورت: ۱۳۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او له هغه چاڅخه په دين کې څوك غوره دی چې الله ته يې ځان تسليم کړی، حال داچې ښېګڼې والا دی او د حق پلوي ابراهيم په دين پسې روان وي او الله خو ابراهيم خپل دوست نيولی. (د النساء سورت: ۱۲۵ ايت)

او هغه پاک او حق ذات دا خبره بیان کړې چې څوک د ابراهیم خلیل له ملت پرته د بل څه پیروي وکړي، نو هغه ځان کم عقل کړ، الله تعالی فرمایلي: او څوک دی چې د ابراهیم له ملت څخه مخ اړوي، پرته له هغه کس څخه چې خپل ځان یې جاهل کړی وي، او یقینا مونږ هغه (ابراهیم) په دنیا کې غوره کړی دی، او بېشکه هغه په اخرت کې خامخا له صالحانو څخه دی. (د البقره سورت: ۱۳۰ ایت).

او الله پاک نه څوک زېږولي او نه له چا زېږېدلی او نه هغه لره کوم سیال شته او نه کوم مثال.

او الله پاک نه څوک زېږولي او نه له چا زېږېدلی او نه هغه لره کوم سیال شته او نه کوم مثال. الله تعالی فرمایلي: ووایه: هغه الله یو دی. الله بې نیازه دی. نه له هغه څوک زېږېدلي او نه له چا زېږېدلی. او نه هغه لره هیڅ سیال شته. (د الإخلاص سورت: ۱- ٤ ایتونه)

او الله تعالی فرمایلي: د اسمانونو، ځمکې او د هغه څه رب دی چې تر منځه یې دي؛ نو د همغه بنده ګي وکړه او په عبادت یې ټینګ اوسه ایا د هغه کوم همنامې درته معلوم دی؟ (د مریم سورت: ٦٥ ایت)

او الله پاک فرمایلي: د اسمانونو او ځمکې پیدا کونکی دی. تاسو ته یې له تاسو څخه جوړې پیدا کړې او د څارویو یې هم جوړې پیدا

کړي، تاسو په هغې کې (همداسې) خپروي، د هغه غوندې څه نشته او همغه ښه اورېدونکی ښه لیدونکی دی. (د الشورى سورت: ۱۱ ایت)

او الله پاک په هیڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هیڅ شي کې جسد کیږي.

او الله پاک په هیڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هیڅ شي کې جسد کیږي او نه له هیڅ شي سره یو کیږي، دا ځکه چې الله پیدا کوونکی دی او له هغه پرته نور مخلوق دي، هغه پاتې کېدونکی دی او له هغه پرته نور پناه کېدونکي دي او هر څه د هغه په واک کې دي او هغه یې څښتن دی؛ نو له خپل مخلوق څخه په هیڅ شي کې حلول نه کوي او نه کوم څه د هغه په ذات کې حلول کوي، او الله پاک له هر څه لوی او تر هرشی ستر دی، الله تعالی پر هغه چا په رد کولو سره وایي چې هغه ګومان کړی چې الله په مسیح کې حلول کړی.

هغه کسان هرومرو کافر شوي چې وایي: الله خو همدا د مریمې زوی مسیح دی! ورته ووایه: ښه نو څوك د الله یو څه ایسارولای شي که هغه وغواړی چې د مریمی زوی مسیح، مور یې او په ځمکه کې چې هر څوك دي ټول تباه کړي؟ او (خاص) الله لره د اسمانو، ځمکې او څه یې چې تر منځه دي د هغو پاچایي ده، څه چې غواړي پیدا کوي یې او الله په هرڅه ښه قادر دی. (د المائده سورت: ۱۷ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: يوازې الله لره ختيځ او لوېديځ دي، نو هر لوري ته چې مخ کړئ همغلته د الله مخ دی، پرته له شکه الله پراخه لورېينې والا او ښه پوه دی. او هغوی وويل الله زوی نيولی، هغه (الله) لره پاکي ده، بلکې په اسمانونو او ځمکه کې چې دي يوازې هغه لره دي، ټول هغه ته غاړه اېښودونکي دي. پرته له نمونې د اسمانونو او ځمکې پيداکوونکی دی، کله چې د يو څه پرېکړه کوي، نو يوازې ورته وايي: شه، هغه کيږي. (د البقره سورت: ۱۱۵- ۱۱۷ ايتونه).

او الله تعالی فرمايلي: او هغوی وويل: رحمان زوی نيولی دی. يقينا تاسو ډېره لويه د ګناه خبره کړې ده. نږدې ده چې اسمانونه ترې وچوي، ځمکه څيرې شي او غرونه درې ورې را پرېوزي. له دې امله چې د رحمان لپاره يې د زوی دعوه کړې ده. او د رحمان لپاره نه ښايي چې زوی ونيسي. څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي الله ته د بنده په توګه ورتلونکي دي. په رېښتيا هغوی يې را ګير کړي او ښه يې شمېرلي دي. او هغوی ټول هغه ته د قيامت په ورځ يو يو ورتلونکي دي. (د مريم سورت: ۸۸- ۹۵ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: الله همغه دی چې له هغه پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته همېشه ژوندی دی، د ټول عالم انتظام کوونکی دی، نه پرکالې پرې راځي او نه خوب، څه چې په اسمانونو کې دي

او څه چې په ځمکه کې (ټول) هغه لره دي، څوک دي چې د هغه په وړاندې پرته له هغه د اجازې یې سپارش وکړی شي؟ پر هر هغه څه پوهیږي چې د هغوی مخې یا یې شاته دي، او هغوی د هغه د علم نه هیڅ شی هم نشي راګېرولی مګر چې د هغه ورته خوښه وي، د هغه کرسۍ اسمانونه او ځمکه راځای (راګېر) کړي، او د دواړو (ځمکې او اسمان) ساتنه یې نه ستومانه کوي او هغه لوی اوچت ذات دی. (د البقره سورت: ۲۵۵ ایت)

نو څوک چې دا ډول وي او دا ډول یې مخلوق وي، هغه به څنګه له هغوی څخه په یو کې حلول کړل شي؟ یا به هغه لره زوی ونیسي؟ او یا به ئې له ځانه سره د بنده ګۍ حقدار جوړ کړي؟

الله تعالی پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، ځکه یې رسولان ولیږل او کتابونه یې نازل کړل.

الله تعالی همغه دی چې پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، پر بندګانو یې له رحم څخه دا دي چې هغوی ته یې رسولان لیږلي او کتابونه یې ورته نازل کړي دي، تر څو یې د کفر او شرک له تیارو د توحید او لارښوونې رڼا ته را وباسي، الله تعالی فرمایلي: همغه ذات دی چې پر خپل بنده یې څرګند آیتونه نازلوي، تر څو مو له تیارو رڼا ته را وباسي، او پرته له شکه الله پر تاسو مهربانه رحم کوونکی دی. (د الحدید سورت: ۹ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او ته مو یوازې ټول عالم ته د رحمت په توګه لیږلې یې. (د الانبیاء سورت: ۱۰۷ ایت)

او الله خپل نبي ته امر وکړ تر څو بندګان پردې خبر کړي چې هغه بخښونکی او مهربان دی، الله تعالی فرمایلي: زما بندګان پردې خبر کړه چې زه بښونکی مهربان یم. (د الحجر سورت: ٤٩ ایت)

او د هغه له مهربانۍ او رحم څخه دا دي چې له خپلو بندګانو ضرر لرې کوي او ښېګڼه پرې نازلوي، الله تعالی فرمایلي: او که الله کوم ضرر درته رسوي، نو له هغه پرته بل لرې کوونکی یې نشته، او که د ښېګڼې اراده درته ولري، نو د هغه د پېرزوینې ایساروونکی نشته، له بندګانو چې چاته وغواړي ورته رسوي یې، او هغه بښونکی مهربان دی. (د یونس سورت: ۱۰۷ ایت)

الله هغه پالونکی مهربان دی، یوازې همغه دی چې د قیامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو یې راپورته کړي، نو هر چا ته به یې د کړې ښېګڼې او بدۍ بدله ورکړي؛ نو چا چې نیکی کړې وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې لوربینې وي، او چا چې کفر او ناوړه کارونه کړي وي، هغه لره به په آخرت کې لوی عذاب وي

الله پالونکی مهربان دی، یوازې همغه دی چې د قیامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو را پاڅوي، چې هر

چا ته به د خپل ښه او بد عمل بدله ورکوي، نو که چا نېک کارونه کړي وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې نعمتونه وي، او چا چې کفر کړی وي او ناروا کارونه يې کړي دي، هغه لره به د قيامت په ورځ لوی عذاب وي، د الله پر خپل مخلوق له بشپړ عدل، حکمت او رحمت څخه دا دي چې دغه دنيا يې د عمل کور ګرځولې ده او آخرت يې دويم کور ګرځولی چې هلته به بدله، حساب او ثواب وي، تر څو نېک عمله د خپل نېک عمل بدله ترلاسه کړي، بدکاره ظالم او بغاوت کوونکی د خپل بغاوت او ظلم سزا وګالي، او د دې لپاره چې ځينې خلک دا کار لرې ګڼي، نو الله زيات داسې دليلونه راوړي چې پر دې خبره دلالت کوي چې بېرته را پورته کېدل حق دي هيڅ شک پکې نشته. الله تعالی فرمايلي: او د هغه له نښانو څخه دا دي چې ته زمکه وينې چې وچه (شاړه) ده خو کله چې اوبه ورباندې واوروو، نو سره وخوځيږي او راوپړسيږي، په رېښتيا همغه ذات چې هغه يې راژوندۍ کړه هرومرو د مړو راژوندی کوونکی دی، بېشکه هغه پر هر څه ښه قادر دی. (د فصلت سورت: ۳۹ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! که د بيا ژوندون په اړه په شك کې ياست، نو (خبر شئ) موږ تاسو له خاورې پيدا کړي ياست، بيا له نطفې، بيا د وينې له ټوټې، بيا د غوښې له بوټۍ څخه چې پوره شکل لرونکې

هم وي او نيمګړي شکل والا هم، د دې لپاره چې تاسو ته (حقيقت) بيان کړو. او هره نطفه چې موږ يې وغواړو، تر ټاکلې نېټې يې په رحمونو کې تم کوو، بيا مو د ماشوم په بڼه را وباسو، بيا (مو روزنه کوو) تر څو چې خپلې ځوانۍ ته ورسېږئ. او ځينې له تاسو څخه (ژر) وفات شي او ځينې مو تر ناکاره عمره وځنډول شي (ان) چې له پوهېدو وروسته بيا په هيڅ نه پوهيږي. او ته خو ځمکه وينې چې وچه شاړه ده، بيا چې کله اوبه وربانديې راتويې کړو نو وخوځيږي، را ډېره شي او له هر ډول تاندو ښېنګياوو راوټو کوي. (د الحج سورت: ٥ ايت)

الله پاک په دغه ايت کې درې داسې عقلي دلايل بيان کړل چې پر بېرته را ژوندي کېدو دلالت کوي او هغه عبارت دي له:

1. دا چې الله لومړی انسان له خاورې پيدا کړ، او چا چې له خاورې پيدا کړی وي، نو هغه يې ژوندون ته پر بېرته راګرځولو هم ځواکمن دی کله چې هغه خاورې وي.
2. دا چې چا له نطفې څخه انسان پيدا کړی وي، هغه پر دې ځواکمن دی چې انسان د هغه له مړينې وروسته بېرته ژوند ته راوګرځوي.
3. او دا چې چا ځمکه د هغې له شاړېدو وروسته را ژوندۍ کړې ده، د خلکو له مړينې وروسته د هغوی پر بېرته را ژوندي کولو هم ځواکمن دی، او په دغه ايت کې د قرآن پر اعجاز لوی دليل

دی، نو دغه آیت سره له دې چې اوږد هم ندی څه ډول پر یوه لویه مسئله دغه درې څرګند عقلي دلیلونه را جمع کړي دي.

او الله تعالی فرمایلي: **هغه ورځ چې موږ اسمان داسې راونغاړو لکه د لیکل شویو پاڼو نغښتل، څنګه چې لومړی ځل پیدایښت مو پیل کړی و، همغسې به یې بیا راګرځوو، دا پر موږ ژمنه ده موږ خامخا د دې کارکوونکي یو. ((د الانبیاء سورت: ۱۰٤ ایت)**

او الله تعالی فرمایلي: **او زموږ لپاره بېلګه بیانوي او خپل پیدایښت یې هېر کړی، وایي څوک به دا هډوکي راژوندي کوي په داسې حال کې چې وراسته رژېدلي وي. ووایه: هغه ذات به یې راژوندي کوي کوم چې په لومړي ځل یې پیدا کړي او همغه پر هر ډول پیدایښت ښه پوه دی. (د یس سورت: ۷۸ ایت)**

او الله تعالی فرمایلي: **آیا تاسې د پیدایښت له پلوه سخت یاست او که آسمان چې جوړ کړی یې دی. د هغه چت یې اوچت کړی دی، نو بیا یې برابر جوړ کړی دی. او د هغه شپه یې تیاره کړې ده او د ده رڼا یې راوېستلې ده. او له هغه وروسته یې ځمکه غوړولې ده. د هغې اوبه او شینکیا یې ترې را اېستلې دي. او غرونه یې پکې محکم کړي دي. (د النازعات سورت: ۲۷- ۳۲ ایتونه).**

او الله دا خبره بیان کړه چې د انسان پیداکول د اسمان، ځمکې او څه چې د هغو دواړو ترمنځه دي د هغو تر پیدایښت سخت نه دي، نو ځوک چې د اسمانونو او ځمکې پر پیداکولو ځواکمن دی، هغه د انسان له دویم ځل را ګرځولو څخه بې وسه نه دی.

الله پاک آدم له خاورې پیداکړ ، او له هغه وروسته یې اولاد همداسې زیاتېدلو ، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي ، یو جنس پر بل جنس او نه یو قوم پر بل قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې.

الله تعالی آدم له خاورې پیداکړ، او له هغه وروسته یې اولاد همداسې زیاتېدلو، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي، نه یو جنس پر بل جنس او نه یو قوم پر قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې.

الله تعالی فرمایلي: اې خلکو! تاسو مو له یو نارینه او ښځینه څخه پیداکړي یاست، بیا مو بېلابېل ملتونه او قبیلې ګرځولي یاست تر څو یوبل وپېژنئ، پرته له شکه د الله په وړاندې په تاسو کې عزتمن هغه دی چې زیات پرهېزګاره وي، پرته له شکه الله ښه پوه خبر لرونکی دی. (د الحجرات سورت: ١٣ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: الله تاسې (لومړی) له خاورې پیدا کړئ، بیا له یو څاڅکي مني، بیا یې جوړه جوړه کړئ او د هغه له پوهې پرته نه کومه

ښځینه بلاربیږي او نه یې زیږوي او نه د پاخه عمر والا عمر اوږدیږي او نه یې له عمره څه کمیږي مګر (دا هر څه) په کتاب کې (ثابت) دي، په رېښتیا دا (کارونه) پر الله اسانه دي. (د فاطر سورت: ۱۱ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: همغه ذات دی چې تاسې یې له خاورې پیدا کړئ، بیا له یو څاڅکي (مني) بیا د وینې له ټوټې، بیا مو د ماشوم په توګه را وباسي، بیا مو (لویوي) تر څو خپلې ځوانۍ ته ورسیږئ بیا تر دې چې بوډاګان شئ. او له تاسې څخه څوک مخکې مري او (تاسې پرېږدي) چې ټاکلې نېټې ته ورسیږئ او د دې لپاره چې له عقله کار واخلئ. (د غافر سورت: ٦٧ ایت) او الله تعالی د دې خبرې په بیانولو سره چې د مسیح پیدایښت په کـونـي امر سره و، لکه د خاورې څخه د آدم پیدایښت چې په کوني امر سره و، الله تعالی فرمایلي: پرته له شکه د الله په وړاندې د عیسی بېلګه لکه د آدم غوندې ده، هغه یې له خاورې پیدا کړ، بیا یې ورته وویل: شه، نو هغه شو. (د آل عمران سورت: ٥٩ ایت) او په دویمه فقره کې دا خبره تېره شوه چې نبي صلی الله علیه وسلم دا خبره بیان کړه چې انسانان سره برابر دي، یو لره پر بل غوراوی یوازې د پرهېزګارۍ له امله وي.

او هر بچی پر فطرت پیداکيږي.

او هر بچی پر فطرت پیداکيږي الله تعالی فرمايلي: نو سم برابر سوچه د دين په لور ورمخه کړه، په همغه (اصلي) پيدايښت ټينګ اوسئ چې په هغه سره الله خلك پيدا کړي، د الله پيدا کړي جوړښت لره څه بدلون نشته، همدا سم برابر دين دی خو زياتره خلك نه پوهيږي.
حنيفيت د ابراهيم خليل عليه السلام ملت دی، الله تعالی فرمايلي:
بيا مو تاته وحي وکړه چې د ابراهيم د سوچه دين پيروي وکړه او هغه له مشرکانو څخه نه و. (د النحل سورت: ۱۲۳ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: هيڅ بچی نه پيدا کيږي مګر پر فطرت، بيا يې مور او پلار يهوديان، يا نصرانيان او يا هم مجوسيان ګرځوي، لکه څنګه چې سالمه اوښه سالم بچی زيږوي آيا تاسې په هغې کې کوم عيب احساسوئ. بيا ابوهريره رضي الله عنه وايي: د الله هغه فطرت چې خلک يې پر هغو پيداکړي دي، د الله پيدايښت لره هيڅ بدلون نشته، دغه سم نيغ دين دی خو ډېری خلک نه پوهيږي. (د الروم سورت: ۳۰ ايت) صحيح البخاري، حديث شميره ٤٧٧٥.

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: خبر اوسئ ماته مې پالونکي امر کړی، چې تاسو ته هغه څه وښيم چې نه پرې پوهيږئ

او ماته يې زما په دغه ورځ بشوولي دي، هر هغه مال چې يو بنده ته مې ورکړی حلال دی او ما مې خپل بندګان پر سوچه حنيفي دين پيدا کړل، او هغوی ته شيطانان راغلل، نو له خپل دين څخه يې واړول او هغه څه يې پرې حرام کړل چې ما ورته حلال کړي وو، او هغوی ته يې امر وکړ چې له ما سره هغه څه شريک کړي چې هيڅ دليل مې نه و پرې نازل کړی. مسلم روايت کړی، حديث شمېره ۲۸۶۵.

هيڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزېږول شي او يا د بل چا د ګناه وارث شي.

هيڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزېږول شي او يا د بل چا د ګناه وارث شي. او الله تعالی له آدم عليه السلام څخه خبر راکوي چې کله هغه د الهي امر مخالفت وکړ؛ يعني هغه او مېرمنې يې حواء له ونې خوراک وکړ، پرته له شکه هغه پښېمانه شو، توبه يې واېستله او له الله څخه يې بخښنه وغوښته، نو الله هغه ته په زړه کې داخبره ورواچوله چې ځينې پاکې کلمې ووايي، چې هغه وويلې، نو الله د هغوی دواړو توبه قبوله کړه، الله تعالی فرمايلي: او موږ وويل: اې آدمه! ته او مېرمن دې په جنت کې اوسېږئ او له کوم ځايه مو چې خوښه وي پرېمانه خورئ او دغې ونې ته مه نږدې کېږئ، چې له تيری کوونکو به شئ. خو شيطان

ترې وښويول، نو له هغه ځايه يې بهر کړل چې پکې (مېشت) وو، او (بيا) موږ وويل: کوز شئ، ستاسو ځيني به د ځينو نورو لپاره دښمنان وي، او ستاسو لپاره په ځمکه کې تر يو وخته پورې استوګنه او فايده اخيستل دي. بيا نو آدم عليه السلام له خپل پالونکي يو څو ټکي ترلاسه کړل چې توبه يې ورقبوله کړه، رېښتيا چې همدی مهربان ښه توبه منونکی دی. موږ وويل ټول ترې کوزشئ خو که زما له خوا کومه لارښوونه درته راغله، نو چا چې زما د لارښوونې پیروي وکړه، پر هغو به نه کومه وېره وي او نه به خپه کيږي. (د البقره سورت: ۳۵- ۳۸ ايتونه).

او کله چې الله د آدم عليه السلام توبه قبوله کړه نو نور هغه ګناهګار پاتې نشو، له همدې امله اولاد ته يې ګناه په ميراث پاتې نشوه، ځکه هغه په توبه اېستلو سره له منځه ولاړه او اصل هم همدا دی چې يو انسان د بل ګناه پر غاړه نه اخلي، الله تعالی فرمايلي: او هيڅ يو نفس ګناه نه کوي مګر د خپل ځان په ضرر يې کوي، او هيڅ بار وړونکی به د بل بار نه وړي. بيا مو خپل رب ته ورستنيدل دي، نو پر هغه څه به مو خبر کړي چې اختلاف مو پکې کاوه. (الانعام سورت: ۱٦٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: چا چې نېغه لاره ونيوله، نو همدا خبره ده چې هغه د خپل ځان (د فايدې) لپاره نېغه لاره نيسي، او څوک

چې بې لارې شو، نو همدا خبره ده چې هغه د همدغه (نفس) په ضرر بې لارې کیږي، او هیڅ بار اوچتوونکی د بل بار نه اوچتوي، او مونږ کله هم عذاب ورکوونکي نه یو تر هغه پورې چې رسول ولیږو. (الاسراء سورت: ۱۵ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او هیڅ بار وړونکی به د بل (د ګناه) بار نه وړي. او کوم دروند باري که خپل بار ته بل څوك رابولي نو د هغه هیڅ شی به نه شي پورته کولی که څه هم خپلوان یې وي. ریښتیا خبره داده چې ته یوازې هغه خلك ویرولی شي چې په غیبو له الله څخه ویریږي او لمونځ قایموي، او چا چې ځان پاك کړ؛ نو د خپل ځان لپاره یې پاك کړ او یوازې الله ته ورتګ دی. (د فاطر سورت: ۱۸ ایت)

او د خلکو له پیدایښت څخه موخه دا ده: چې یوازې د الله عبادت وکړي.

او د خلکو له پیدایښت څخه موخه داده: چې یوازې د الله عبادت وکړي. الله تعالی فرمایلي: او ما پیریان او انسانان نه دي پیدا کړي مګر د دې لپاره چې دوی زما عبادت وکړي. (د الذاریات سورت: ۵۶ ایت).

اسلام انسان ته عزت ورکړی -که نارینه دی او که ښځینه-، او د هغه د بشپړ حقوقو کفالت یې کړی، د ټولو اختیاراتو، اعمالو او تصرفاتو مسئول یې ګرځولی او د هغه عمل چې ځان یا نورو ته ضرر رسوي مسئولیت یې ور په غاړه کړی دی.

اسلام له انسان څخه د نارینه و او ښځینه و درناوی کړی، پس الله تعالی انسان پیدا کړ ترڅو په ځمکه کې ځای ناستی شي، الله تعالی فرمایلي: او دریه یاد کړه هغه وخت چې کله ستا رب پرېښتو ته وویل: پرته له شکه زه په ځمکه کې د ځای ناستي پیداکوونکی یم. (د البقره سورت: ۳۰ ایت)

او دغه درناوی د آدم ټولې اولادې ته شامل دی، الله تعالی فرمایلي: او په رېښتیا موږ بني آدم ته درناوی ورکړی، هغوی مو په وچه او دریاب کې پورته کړي دي او پاک شیان مو په روزی ورکړي دي او هغوی ته مو په ډېرو هغو شیانو غوراوی ورکړی چې پیداکړي مو دي په غوراوي ورکولو سره. (د الاسراء سورت: ۷۰ آیت)

او الله تعالی فرمایلي: پرته له شکه موږ انسان په تر ټولو ښکلي شکل کې پیداکړی دی. (د التین سورت: ٤ ایت).

او الله انسان له دې څخه منع کړی چې خپل ځان له الله پرته د بل معبود، پیروي شوي او اطاعت کړل شوي لپاره پیرو او تابع وګرځوي،

الله تعالی فرمايلي: او په خلکو کې ځينې هغه څوک دي چې له الله نه غير شريکان نيسي، له هغوی سره مينه کوي له الله سره د مينې په شان، او هغه کسان چې ايمان يې راوړی دی، له الله سره په مينه کې ډېر سخت (او کلک) دي، او که چېرې هغه کسان چې ظلم يې کړی دی، دا ووينې، کله چې دوی عذاب ووينې، چې يقينا قوت ټول خاص د الله تعالی لپاره دی او دا چې يقينا الله ډير سخت عذاب ورکوونکی دی.کله چې هغه کسان چې اتباع يې کړې شوې وه، له هغو کسانو نه بېزاره شي چې اتباع يې کړې وه، او عذاب ووينې او ټولې اړيکې پرې وشلېږي. (د البقره سورت: ١٦٥- ١٦٦ ايتونه.

او الله تعالی د قيامت په ورځ په باطل سره د پيروانو او د هغوی د مشرانو د حال په بيانولو سره وفرمايل: لويې کوونکي به کمزورو ته ووايي چې آيا له هغه وروسته هم موږ له لارښوونې ايسار کړي وئ چې درته راغله؟ خو نه په اصل کې (په خپله) تاسو مجرمان وئ. او (بيا به) کمزوري ګڼل شوي کسان لويي کوونکو ته ووايي چې نه په اصل کې همدا ستاسو د شپې او ورځې چلونه وو چې موږ ته مو امر کولو تر څو پر الله کفر وکړو او له هغه سره شريکان ونيسو. او کله چې عذاب ووينې نو هغوی (ټول) به په پټه (ډېره) پښېماني

وکړي. او کومو کسانو چې کفر کړی په غاړو کې به یې ځنځیرونه ورواچوو. ایا له هغو عملونو پرته چې هغوی به کول د بل څه بدله به ورکول کیږي؟. (د سبا سورت: ۳۲- ۳۳ ایتونه.)

او د قیامت په ورځ د الله تعالی له بشپړ عدالت څخه دا هم ده چې (باطل ته) دعوت کوونکو او لار ورکوونکو مشرانو ته به یې خپل ګناهونه او د هغو خلکو ګناهونه ور بار کړي چې پرته له پوهې یې لاروکې کړي دي، الله تعالی فرمایلي: د دې لپاره چې د قیامت په ورځ خپل بارونه پوره پورته کړي او هغه خلکو له بارونو څخه هم چې بغیر له پوهې یې ګمراه کوي، خبردار شئ! بد دی هغه څیز چې دوی یې باروي. (د النحل سورت: ۲۵ ایت).

او اسلام د انسان لپاره په دنیا او آخرت کې د بشپړه حقوقو کفالت کړی دی، او تر ټولو لوی هغه حقوق چې اسلام یې کفالت کړی او د خلکو لپاره یې بیان کړي دي: د الله حق پر خلکو او د خلکو حق پر الله دی.

له معاذ رضي الله عنه څخه روایت دی هغه فرمايي: **زه د نبي صلی الله علیه وسلم سره شاته سپور وم چې ویې فرمایل: اې معاذه! ما وویل: حاضر یم او ستا خادم یم، بیا یې درې ځلې داسې وویل: آیا پوهیږې چې د الله حق پر بندګانو څه دی؟ ما وویل: نه، هغه وفرمایل: د الله**

حق پر بندګانو دا دی چې د هغه عبادت وکړي او هیڅ شی ورسره شریک نه کړي، بیا یې یو ساعت مزل وکړ، بیا یې وویل: اې معاذه! ما ورته وویل: حاضر یم او خادم دې یم، هغه وفرمایل: ایا پوهېږې چې د بندګانو حق پر الله څه دی چې کله هغوی دا وکړي: هغه دا چې هغوی ته عذاب ورنه کړي. صحیح بخاري، حدیث شمېره ۶۸۴۰

او اسلام د انسان لپاره د هغه د حق دین، اولاد، مال او عزت کفالت کړی دی. نبي صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: **پرته له شکه الله پر تاسو ستاسې وینې، مالونه او عزتونه داسې حرام کړي دي لکه د دغې ورځې په دغه میاشت او دغه ښار کې حراموالی.** صحیح بخاري، حدیث شمېره ۶۵۰۱ او رسول صلی الله علیه وسلم د دغه لوی تړون اعلان په حجة الوداع کې وکړ چې له یولک زیات صحابه پکې حاضر وو، او دغه خبره یې څو څو ځلې تکرار کړه او د حجة الوداع د نحر په ورځ یې ډېر ټینګار پرې وکړ.

او اسلام انسان د خپلو ټولو اختیاراتو، اعمالو او تصرفاتو په اړه مسؤول ګرځولی، الله تعالی فرمایلي: **اوهر انسان لره مونږ هغه ته خپل عمل د هغه په غاړه کې لازم کړی دی، او د قیامت په ورځ به ده ته یو کتاب راوباسو چې ورسره به مخامخ شي، په داسې حال کې چې**

غوړېدلی به وي. ته خپل کتاب ولوله، نن ورځ ستا په خلاف هم ستا خپل نفس کافي دی، حساب کوونکی. (د الاسراء سورت: ۱۳ ایت)

معنا دا چې کوم ښه یا بد عمل یې کړی وي هغه به ورسره لازم وي بل چا ته به ترې تجاوز نه کوي، نو د بل چا پر عمل به حساب نه ورسره کیږي او نه به له بل چا سره د هغه پر عمل حساب کیږي. الله تعالی فرمایلي: اې انسانه! ته د خپل رب لور ته (ورتلو پورې) زحمت ایستونکی او بیا ورسره مخامخېدونکی یې. (د الانشقاق سورت: ٦ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: چا چې ښه کار وکړ؛ نو د ځان لپاره یې دی، او چا چې بد کار وکړ؛ نو پر همغه یې وبال دی، او ستا پالونکی پر بندګانو ظلم کوونکی نه دی. (د فصلت سورت: ٤٦ ایت)

او اسلام پر انسان د هر هغې کړنې مسؤولیت ور اچوي چې خپل ځان یا نورو ته ضرر رسوي، الله تعالی فرمایلي: او څوک چې ګناه ترسره کړي؛ نو د ځان پرخلاف یې ترسره کړې ده، او الله ښه پوه حکمت والا دی. (د النساء سورت: ۱۱۱ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: له همدې امله مو په بني اسرائیلو فرض کړې وو چې که چا بل داسې څوک ووژل چې نه یې قتل کړی و او نه یې په ځمکه کې فساد، نو دا داسې دی لکه ټول انسانان یې چې یې وژلي

وي او څوک چې د يو چا د ژوند لامل شي دا داسې دی لکه ټول انسانان يې چې ژوندي کړي وي. (د المائده سورت: ٣٢ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: هر څوک چې په ظلم وژل کيږي د آدم د لومړني زوی پر ذمه يې هم ګناه وي، ځکه هغه لومړنی هغه څوک و چې د قتل د لارې بنسټ يې کېښود. صحيح مسلم، حديث شمېره ٥١٥٠

اسلام نارينه او ښځينه د عمل، مسؤوليت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي.

اسلام نارينه او ښځينه د عمل، مسؤوليت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي. الله تعالی فرمايلي: او هر څوک چې ښه کارونه کوي هغه که نارينه وي او که ښځينه په داسې حال کې چې مومن وي، نو همدوی به جنت ته ننوځي او د خرما د زړي د نري پوستکي په اندازه به ظلم نه ورسره کيږي. (د النساء سورت: ١٢٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: څوک چې نېک عمل وکړي هغه بيا که نارينه وي او که ښځينه په داسې حال کې چې مؤمن وي، هرومرو به يې په غوره ژوند سره را ژوندي کړو، او هرومرو به يې د غوره هغو کارونو بدله ورکړو چې کول يې. (د النحل سورت: ٩٧ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: څوک چې بد کار وکړي يوازې د هغو غونډې بدله به ورکړل شي، او څوک چې ښه کار وکړي هغه بيا که نارينه وي او که ښځينه په داسې حال کې چې مؤمن وي؛ نو همدوی به جنت ته ننوځي په هغو کې به پرته له حساب روزي ورکول کيږي. (د غافر سورت: ٤٠ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: بېشکه مسلمان نارينه او مسلمان ښځينه وو ته، مؤمن نارينه او مؤمنو ښځينه وو ته، پيروي کوونکو نارينه او پيروي کوونکو ښځينه وو ته، رښتيني نارينه او رښتينې ښځينه وو ته، صبر کوونکو نارينه او صبر کوونکو ښځينه وو ته، عاجزي کوونکو نارينه او عاجزي کوونکو ښځينه وو ته خيرات کوونکو نارينه او خيرات کوونکو ښځينه وو ته، روژه نيوونکو نارينه او روژه نيوونکو ښځينه وو ته، د خپلو عورتونو ساتونکو نارينه او ساتونکو ښځينه وو ته، د الله ډېر يادوونکو نارينه او يادوونکو ښځينه وو ته، دوی ټولو ته الله بښنه او ستر اجر چمتو کړی دی. (د الاحزاب سورت: ٣٥ ايت)

اسلام ښځې ته درناوی ورکړی او ښځې يې د نارينه وو سيالانې وګرځولې او پر سړي يې له توان سره نفقه لازمه کړه؛ نو د لور نفقه يې پر پلار او د مور پر بالغ توان لرونکي زوی او مېرمنې پر مېړه واجبه کړه.

اسلام ښځې د نارينه وو برابرې وګرځولې.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **پرته له شکه ښځې د نارینه برابرې دي.** ترمذی روایت کړی، شمېره ۱۱۳

او ښځې ته د اسلام له درناوي څخه دا دي چې اسلام د مور نفقه پر زوی واجبه کړې ده کله چې هغه توان ولري. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **ورکوونکی پورته لاس غوره دی، او په ورکړه کې له مور، پلار، خور، ورور، نېږدې او نېږدې څخه پیل کوه.** امام احمد روایت کړی. او ژر به په ۲۹ مه فقره کې د الله په امر سره د مور او پلار د مرتبې بیان راشي.

او ښځې ته د اسلام له درناوي څخه دا دي چې پر مېړه یې د مېرمنې نفقه واجبه کړې ده که چېرې هغه توان ولري. الله تعالی فرمایلي: **په کار ده چې شتمن له خپلې شتمنۍ لګښت وکړي او پر چا چې روزي تنګه شوې وي نو څه چې الله ورکړې وي له همغو دې خرچه کوي. الله څوک پر بل شي نه مکلف کوي پرته له هغه چې ورکړې یې وي، زر دی چې الله به له تنګستیا وروسته اساني راولي. (د الطلاق سورت: ۷ ایت)**

یو سړي له نبي صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه: **د ښځې پر مېړه څه حق دی؟ هغه وفرمایل: خوراک به ورکوي کله چې په خپله خوراک کوي، جامې به ورکوي کله چې په خپله جامې**

اغوندي، پر مخ به يې نه وهي او نه به يې شکل ورخرابوي (بد رد به ورته نه وايې). امام احمد روايت کړی.

رسول الله صلی الله عليه وسلم د ښځو پر مېړونو د ځينو حقوقو په بيانولو سره ويلي: او د هغوی پر تاسو په ښه ډول د هغوی روزي او د هغوی جامې دي. صحيح مسلم روايت کړی.

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: د سړي د ګناه لپاره دا بسنه کوي چې هغه څوک ضايع کړي چې نفقه يې پرې لازمه وي. امام احمد روايت کړی.

او خطابي ويلي: **د هغه دا وينا چې "من يقوت" له دې څخه هغه څوک مراد دي چې نفقه يې پرې لازمه وي، معنا دا چې ګواکې دا يې لګښت کوونکي ته وويل: چې (د خپل اهل پر ځای) په هغه څه لګښت مه کوه چې کوم خير پکې نه وي ځکه ته به پر به بل څه په لګښت کولو کې اجر غواړې، خو هغه به درته ګناه وګرځي کله چې ته خپل اهل ضايع کوې.**

او ښځې ته د اسلام له درناوي څخه دا دي چې اسلام د لور نفقه د هغې پر پلار واجبه کړې ده.

الله تعالی فرمايلي: او مېندې به خپلو اولادونو ته بشپړ دوه کاله شېدې ورکوي، دا حکم د هغه چا لپاره دی چې پوره شېدې

ورکول وغواړي، او بچی چې د چا لپاره وي پر هغوی په ښه توګه د میندو نفقه او جامې دي. (د البقره سورت: ۲۳۳ ایت)

نو الله دا خبره بیان کړه چې د کوم پلار لپاره چې بچی زیږول کیږي پر هغه په ښه توګه يې خوراک او جامې لازمي دي، د الله تعالی د دغې وینا له مخې: که هغوی ستاسو لپاره شیدې ورکړې؛ نو هغوی ته يې مزدوري ورکړئ. (د الطلاق سورت: ٦ ایت)

نو الله د بچي د شیدې ورکولو مزدوري پر پلار واجبه کړه، چې دا خبره پر دې دلالت کوي چې د بچي نفقه پر پلار ده او بچی نارینه او ښځینه دواړو ته شامل دی، او په راتلونکي حدیث کې پر دې دلالت دی چې د میرمنې او د هغې د اولادونو نفقه پر پلار واجبه ده.

له عائشې رضي الله عنها څخه روایت دی: چې هندې نبي صلی الله علیه وسلم ته وویل: چې ابوسفیان یو بخیل سړی دی نو زه د هغه له مال څخه د یو څه اخیستلو ته اړتیا لرم، هغه وویل: دومره واخله چې په ښه توګه ستا او بچي لپاره دې بسنه کوي. بخاري روایت کړی.

او نبي کریم صلی الله علیه وسلم پر لورګانو او خویندو د لګښت کولو فضیلت بیان کړ؛ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: چا چې د دوو یا دریو لورګانو، یا دوو خویندو او یا هم دریو خویندو پالنه

وکړه، تر دې چې له هغوی بېل شو او یا ترې مړ شو، نو زه او هغه به (په جنت کې) د دغو دوو ګوتو غوندې نېږدې وو او د شهادت او په منځنۍ ګوتو یې اشاره وکړه. السلسلة الصحيحة، شمېره ۲۹٦.

مرګ د تل لپاره له منځه تلل نه دي بلکې هغه د عمل له کوره د بدلې کور ته تګ دی، مرګ جسد او روح دواړو ته رسيږي، د روح مرګ له بدن څخه بېلوالی دی، بیا د قیامت په ورځ له را پاڅېدلو وروسته بېرته ورته راستنيږي، او له مرګ وروسته روح بل هيڅ جسد ته نه انتقاليږي او نه په بل جسد کې ننوځي.

مرګ د تل لپاره له منځه تلل نه دي، الله تعالی فرمايلي: ووايه: هغه پرېښته مو مړه کوي چې درباندې ګومارل شوې ده، بیا به خپل پالونکي ته ورګرځول کېږئ. (د السجده سورت: ۱۱ ايت)

مرګ جسد او روح دواړو ته رسيږي، د روح مرګ له بدن څخه بېلوالی دی، بیا د قیامت په ورځ له را پاڅېدلو وروسته بېرته ورته راګرځي، الله تعالی فرمايلي: (همغه) الله د مرګ په وخت کې ساګاني اخلي او د کومو چې مرګ نه وي راغلی په خوب کې (يې اخلي) بیا چې په هر چا د مرګ پرېکړه شوې وي هغه ايساروي او نورې تر يوې ټاکلې نېټې بېرته راليږي. په دې کې په رېښتيا د

هغو خلکو لپاره ډېرې نښانې دي چې فکر کوي. (د الزمر سورت: ٤٢ ايت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: پرته له شکه روح چې کله قبض کړل شي سترګې ور پسې ختلې وي. مسلم روايت کړی شمیره ۹۲۰.

او له مرګ وروسته انسان د عمل له کوره د بدلې کور ته انتقالیږي، الله تعالی فرمايلي: د همغه لوري ته ستاسو ټولو ورستنېدل دي، د الله ژمنه ریښتینې ده بېشکه همغه پیدایښت پیل کوي بیا یې همغه دویم ځل پیدا کوي تر څو هغو خلکو ته چې ایمان یې راوړی او سم کارونه یې کړي په عدالت سره بدله ورکړي. او چا چې کفر کړی هغوی لره به د خوټېدلو اوبو څښاك او دردوونکی عذاب وي، په دې چې هغوی به کفر کولو. (د یونس سورت: ٤ ايت)

او له مرګ وروسته روح بل جسد ته نه انتقالیږي او نه په بل جسد کې ننوځي، نو د استنساخ پر دعوا نه عقل او نه حس دلالت کوي او نه کوم نقل شتون لري چې له نبیانو څخه د دغې عقیدې شاهدي ورکړي.

اسلام ایمان ته بلنه کوي د ایمان لویو اصولو ته چې هغه پر الله او د هغه پر پرېښتو ایمان دی، پر الهي کتابونو لکه د تورات، انجیل او زبور له تحریف مخکې پر هغو ایمان، پر قرآن ایمان، پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام ایمان، او د هغوی د لړۍ پر پای ته رسوونکي ایمان چې هغه د الله استازی محمد د نبیانو او رسولانو ختم کوونکی دی. د آخرت په ورځ ایمان، او موږ پوهېږو چې که د دنیا ژوند د هرڅه پای وي، نو ژوندون او شتون به له هر اړخه بې ګټې و. او په قضاء او قدر ایمان راوړل.

اسلام ایمان ته بلنه کوي د ایمان هغو لویو اصولو ته چې ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام بلنه ورته کوله او هغه دادي:

لومړی: پردې ایمان چې الله پالونکی، پیداکوونکی، روزي ورکوونکی د دغې نړۍ تدبیر نیوونکی دی او دا چې یوازې هغه د عبادت وړ دی او له هغه پرته د بل چا عبادت باطل دی او له هغه پرته بل معبود باطل دی، نو له هغه پرته نه څوک د عبادت وړ دي او نه عبادت ورته صحیح دی.

او د دغې مسئلې دلایل په اتمه فقره کې تېر شول.

او الله پاک دغه لوی اصول په زیاتو آیتونو کې بیان کړي چې په قرآن عظیم الشان کې خواره واره دي چې له هغو څخه د الله تعالی دا وینا ده:

رسول پر هغه څه ایمان راوړی چې د خپل پالونکي له لوري ورته نازل

شوي او مؤمنانو هم، ټولو ایمان راوړی پر الله، پرېښتو یې، کتابونو یې او رسولانو یې (هغوی وایي چې) له رسولانو یې د یوه تر منځ هم توپیر نه کوو او وایي: اورېدلي او منلي مو دي، مونږ ستا نه بخښنه (غواړو) زمونږ ربه! او خاص ستا په لور (ستنېدل) دي. (د البقره سورت: ۲۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: (یوازې) دا نیکي نه ده چې مخونه مو ختیځ او (یا) لوېدیځ ته وګرځوئ بلکې نیکی دا ده چې څوك پر الله، وروستۍ ورځ، پرېښتو، کتاب او نبیانو ایمان راوړي او (خپل) مال سره له مینې (اړتیا) خپلوانو، یتیمانو، بې وزلو، لاروي مسافرو) او سوالګروته ورکوي او په مریانو) ازادولو کې یې (لګوي) او بشپړلمونځ کوي، زکات ورکوي، چې کله ژمنه وکړي نو په خپلو ژمنو درېدونکي وي، او په کړاوونو، رنځونو او د جګړې پر مهال صبر کوونکي وي، دا خلك همدوی رېښتیا ویلي او همدوی ځان ساتونکي دي. (د البقره سورت: ۱۷۷ ایت)

او الله تعالی په دغو اصولو ایمان ته بلنه ورکړې او دا خبره یې بیان کړې چې څوك کفر پرې وکړي؛ نو هغه په لرې لارورکۍ سره لارورکی شوی دی، الله تعالی فرمایي: اې هغو کسانوچې ایمان مو راوړی! پر الله د هغه پر رسولانو او پر هغه کتاب ایمان راوړئ چې پر خپل رسول یې نازل کړی دی او هغه کتاب چې له هغه مخکې یې

نازل کړی دی، او څوک چې پر الله د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو يې او وروستۍ ورځ کفر وکړي؛ نو هغه په لرې لاروركى سره لاروركى شوى دى. (د النساء سورت:۱۳٦ آيت).

او په حديث کې له عمر بن خطاب رضي الله عنه څخه روايت دی هغه وايي: يوه ورځ موږ له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وو، چې ناڅاپه يو سړی راښکاره شو؛ تکې سپينې يې جامې وې او تک تور يې وېښتان و، پر هغه د سفر کومه نښه نه ښکارېده او له موږ هيچا هغه نه پېژندلو، تر دې چې نبي صلى الله عليه وسلم ته داسې کښېناست چې خپل زنګونونه يې د هغه له زنګونونو سره ولګول او لاسونه يې پر ورنو کېښودل او ويې ويل: اې محمده! له اسلامه خبر راکړه، رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: اسلام دا دی چې ته شاهدي ورکړې چې له الله پرته بل حق معبود نشته او دا چې محمد صلى الله عليه وسلم د الله رسول دی، بشپړ لمونځ وکړې، زکات ورکړې، د رمضان مياشتې روژه ونيسې او که د لارې توان ولرې د بيت الله حج ادا کړې: هغه وويل: رېښتيا دې وويل: عمررضي الله عنه وايي: موږ حيران شو، چې پوښتنه هم ترې کوي او تصديق يې هم کوي، بيا يې وويل: له ايمانه خبر راکړه: هغه وفرمايل: دا چې پر الله، د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو

يې، د آخرت په ورځ ايمان ولرې او د خير او شر پر تقدير باور ولرې، هغه وويل: رېښتيا دې وويل: بيا يې وويل: له احسانه خبر راکړه، هغه وفرمايل: دا چې د الله داسې عبادت وکړې لکه ته چې هغه وينې که چېرې ته هغه نه وينې؛ نو هغه خو تاويني. صحيح مسلم روايت کړی

٨ په دغه حديث کې جبرئيل عليه السلام د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم ته راغی، له هغه يې د دين د مرتبو په اړه پوښتنه وکړه: چې هغه اسلام، ايمان او احسان دي، د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم هغه ته ځواب ورکړ او بيا رسول صلى الله عليه وسلم خپل صحابه رضي الله عنهم خبر کړل چې دا جبرئيل و، هغوی ته د دې لپاره راغلی و چې هغوی ته يې دين ورروښيي، نو دغه اسلام يو الهي پيغام دی چې جبرئيل عليه السلام نقل کړی او د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم خلکو ته رسولی او د هغه صحابه وو يې ساتنه کړې او له هغه وروسته يې خلکو ته رسولی دی.

دويم: پر پرېښتو ايمان لرل چې هغوی يو غيبي (په سترګو نه لېدونکی) مخلوق دي، الله پيدا کړي دي او په ځانګړې حالت يې ګرځولي دي او پر لويو کارونو يې مکلفي کړې دي او د هغوی له لويو کارونو څخه رسولانو او نبيانو عليهم السلام ته د الهي پيغامونو راوړل هم دي او تر

تولو لويه پرېښته جبرئيل عليه السلام دى او رسولانو عليهم السلام ته د جبرئيل عليه السلام په مرسته د وحي پر نزول د الله تعالى دغه وينا دلالت کوي. له خپلو بندګانو چاته چې وغواړي دغه روح د پرېښتو په مرسته په خپل حکم پرې نازلوي چې (خلك) پوه کړئ چې له ما پرته بل حق معبود نشته نو (يوازې) له ما ووېرېږئ. (د النحل سورت: ۲ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: او پرته له شکه هغه د رب العالمين له لوري نازل کړل شوى دى. دا جبريل امين راکوز کړى دى. ستا پر زړه (نازل شو)، د دې لپاره چې ته له وېروونکو واوسې. په ځرګنده عربي ژبه. او هغه هرومرو د لومړنيو خلکو په کتابونو کې هم شته. (د الشعراء سورت: ۱۹۲- ۱۹٦ ايتونه)

درېيم: پر الهي کتابونو، لکه تورات، انجيل او زبور مخکې د هغو له تحريف څخه ايمان راوړل او پر قرآن ايمان راوړل، الله تعالى فرمايلي:

اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړى! پر الله د هغه پر رسولانو او پر هغه کتاب ايمان راوړئ چې پر خپل رسول يې نازل کړى دى او هغه کتاب چې له هغه مخکې يې نازل کړى دى، او څوک چې پر الله د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو يې او وروستۍ ورځ کفر وکړي؛ نو هغه په لرې لاروركۍ سره لاروركى دى. (د النساء سورت: ۱۳٦ ايت).

او الله تعالی فرمايلي: په حقه يې پر تا داسې کتاب نازل کړ چې د هغه څه تصديقوونکی دی چې ترې مخکې و او تورات او انجيل يې نازل کړل. د مخکېنيو خلکو د لارښوونې لپاره او فرقان يې رانازل کړ، چا چې د الله په ايتونو کفر کړی، د هغوی لپاره هرومرو يو سخت عذاب دی، او الله برلاسی غچ اخېستو والا دی. (د آل عمران سورت: ۳- ٤ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: رسول پر هغه څه ايمان راوړی چې د خپل رب له لورې ورته نازل شوي او مؤمنانو هم، ټولو ايمان راوړی پر الله، پرېښتو يې، کتابونو يې او رسولانو يې (هغوی وايي چې) له رسولانو يې د يوه ترمنځ هم توپيرنه کوو او وايي: اورېدلي او منلي مو دي بخښنه (غواړو) ستا نه زموږ ربه! او ستا په لور (ستنېدل) دي. (د البقره سورت: ۲۸۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: موږ پر الله او هغه څه ايمان راوړی چې پر موږ نازل کړل شوي او پر هغه څه چې پر ابراهيم، اسماعيل، اسحاق، يعقوب او د هغوی پر اولادونو نازل کړل شوي دي، او څه چې موسی، عيسی او نبيانو ته د هغوی د پالونکي له لوري ورکړل شوي دي، موږ له هغوی څخه د هيچا ترمنځ توپير نه کوو او موږ هغه لره غاړه اېښودونکي يو. (د آل عمران سورت: ۸٤ ايت)

څلورم: پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام ایمان راوړل، نو پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام ایمان راوړل واجب دي او پردې خبره باور کول چې هغوی ټول د الله له لوري رسولان دي چې خپلو امتونو ته د الله پیغامونه د هغه دین او شریعت رسوي.

الله تعالی فرمايلي: وواياست: موږ پر الله او هغه څه ایمان راوړی چې موږ ته نازل کړل شوي او پر هغه څه چې ابراهیم، اسماعیل، اسحاق، یعقوب او د هغوی اولادونو ته نازل کړل شوي دي او څه چې موسی، عیسی او نبیانو ته د هغوی د رب له لوري ورکړل شوي دي، موږ له هغوی څخه د هیچا ترمنځ توپیر نه کوو او موږ هغه ته غاړه ایښودونکي یو. (د البقره سورت: ۱۳۶ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: رسول پر هغه څه ایمان راوړی چې هغه ته د خپل رب له طرفه نازل کړل شوی دی او مومنانو هم، ټولو ایمان راوړی دی په الله باندې او د هغه پر ملایکو او د هغه پر کتابونو او د هغه په رسولانو باندې (او وايي) مونږه د هغه (الله) په رسولانو کې د هیچا په مینځ کې تفریق نه کوو او وايي: مونږ واوریدل او مونږ خبره ومنله (مونږ) ستا (نه) بخښنه (غواړو) ای زمونږه ربه! او خاص تا ته بیرته درتګ دی. (د البقره سورت: ۲۸۵ ایت).

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: موږ پر الله او هغه څه ايمان راوړی چې پر موږ نازل کړل شوي او پر هغه څه چې پر ابراهيم، اسماعيل، اسحاق، يعقوب او د هغوی پر اولادونو نازل کړل شوي دي، او څه چې موسی، عيسی او نبيانو ته د هغوی د رب له لوري ورکړل شوي دي، موږ له هغوی څخه د هيچا تر منځ توپير نه کوو او موږ هغه لره غاړه اېښودونکي يو. (د آل عمران سورت: ٨٤ ايت)

او د هغوی پر ختميدونکي(ورروستي) ايمان راوړل چې هغه د الله رسول محمد صلی الله عليه وسلم د نبيانو او رسولانو د لړۍ پای ته رسوونکی دی، الله تعالی فرمايلي: او کله چې الله له نبيانو ژمنه واخيسته چې کله مې کتاب او حکمت درکړ، بيا که کوم داسې رسول درشي چې تاسو سره د شته کتاب تصديقوونکی وي نو هرومرو به ايمان پرې راوړئ او ملاتړ به يې کوئ ! (بيايې) وفرمايل: ايا په دې اقرارکوئ او زما تېنګه ژمنه مو واخيسته، هغوی وويل اقرار کوو، وې فرمايل: نو شاهدان اوسئ او زه هم درسره له شاهدانو يم. (د آل عمران سورت: ٨١ ايت)

نو اسلام پر ټولو نبيانو او رسولانو عمومي ايمان راوړل واجبوي او د هغوی پر وروستي محمد صلی الله عليه وسلم ايمان راوړل واجبوي. الله

تعالی فرمايلي: ووايه: اې اهل کتابو! تر هغه به تاسو په هيڅ شي (حساب) نه يئ، تر څو تورات، انجيل، او هغه څه چې تاسو ته د خپل رب له طرفه درنازل شوي، قايم نه کړئ. (د المائده سورت: ٦٨ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: اې اهل کتابو! هغه څه ته راشئ چې زموږ او ستاسو ترمنځ برابر دي، دا چې له الله پرته د بل چا عبادت به نه کوو، نه به څه شی ورسره شريکوو او نه به له الله پرته ځيني زموږ ځيني نور د پالونکو په توګه نيسو، نو که هغوی وګرځېدل بيا ورته ووايئ تاسو شاهدان اوسئ چې موږ مسلمانان يو. (د آل عمران سورت: ٦٤ ايت).

او څوک چې پر يو نبي کفر وکړي؛ نو هغه پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم السلام کفر کړی دی، ځکه خو الله د نوح عليه السلام د قوم پر خلاف له خپلې پرېکړې په خبر ورکولو سره فرمايلي: د نوح قوم رسولان درواغجن وګڼل. (د الشعراء سورت: ١٠٥ ايت)

او ښکاره خبره ده چې له نوح عليه السلام مخکې کوم رسول نه و تېرشوی، خو سره له دې چې قوم يې هغه درواغجن وګڼلو؛ نو د هغوی له لوري د هغه درواغجن ګڼل د ټولو نبيانو او رسولانو درواغجن ګڼل و، ځکه د هغوی بلنه يوه وه او موخه يې يوه وه.

پنځم: پر وروستۍ ورځ ایمان لرل چې هغه د قیامت ورځ ده او د دغې دنیا د ژوند په پای کې به الله اسرافیل پرېښتې ته امر وکړي؛ نو هغه به په چېغه پوکۍ وکړي، داسې چېغه به ووهي چې هر هغه څه به مړه شي چې الله يې غواړي، الله تعالی فرمایلي: او شپېلۍ به پو کړى شي نو څوك چې په اسمانونو او څوك چې په ځمكه كې دي، ټول به بې هوښه شي پرته له هغه چې الله يې وغواړي، بیا به بل ځل پو کړى شي نو یو دم به (ټول) ولاړ کتل پيل کړي. (د الزمر سورت: ٦٨ ایت)

او کله چې ټول هغه خلک چې په اسمانونو او څوک چې په ځمکه کې دي تباه شي پرته له هغه چې الله د هغو تباه کېدل نه غواړي، نو اسمانونه او ځمکه به را ونغښتل شي، لکه الله تعالی چې وايي: په کومه ورځ چې موږ اسمان داسې راونغاړو لکه د ليکل شويو پاڼو نغښتل، څنګه چې لومړی ځل پيدايښت مو پيل کړی و، همغسې به يې بيا راګرځوو، دا په موږ ژمنه ده موږ هرومرو د دې کارکوونکي يو. (د الأنبياء سورت: ١٠٤ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او هغوى د الله هغه ډول درناوى ونه كړ څنګه چې ښايي، حال دا چې ځمکه به ټوله د قيامت په ورځ د هغه په موټي کې او اسمانونه به نغښتلي د هغه په ښي لاس کې وي،

هغه لره پاکي ده او له هغه څه ډېر لوړ دی چې هغوی يې (ورسره) شريکوي. (د الزمر سورت: ٦٧ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: الله عزوجل به د قيامت په ورځ اسمانونه را ونغاړي، بيا به يې په ښي لاس کې را واخلي بيا به ووايي: زه پاچا يم، چېرې دي برلاسي ځواکمن؟ چېرې دي لويي کوونکي؟ بيا به ځمکې په چپ لاس کې را ونغاړي بيا به ووايي: زه پاچا يم، چېرې دي برلاسي ځواکمن؟ چېرې دي لويي کوونکي؟ مسلم روايت کړی.

بيا به الله پرېښتې ته امر وکړي؛ نو هغه به د بيا ځل لپاره پوکی وکړي، نو هغوی (ټول) به ولاړ کتل پيل کړي. الله تعالی فرمايلي: بيا به بل ځل پو کړی شي نو يو دم به (ټول) ولاړ کتل پيل کړي. (د الزمر سورت: ٦٨ ايت) نو پس هر کله چې الله خلک د حساب لپاره بېرته ژوندي راپورته کړي. الله تعالی فرمايلي: هغه ورځ چې زمکه ترې وچوي منډې به وهي. دا راغونډول پر موږ اسانه دي. (د ق سورت: ٤٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: هغه ورځ چې هغوی (ټول) به راڅرګندېدونکي وي، د هغوی هيڅ شی به پر الله پټ نه وي، نن پاچايي د چا ده؟ يوازې يو برلاسي الله لره. (د غافر سورت: ١٦ ايت)

په دغه ورځ به الله له ټولو خلکو سره حساب کوي، د هر مظلوم لپاره به له ظالم
څخه غچ اخلي او هر انسان ته به د هغه څه بدله ورکوي چې کړي يې دي.

الله تعالی فرمايلي: **نن به هر چاته په خپلو کړو وړو بدله ورکول کيږي، نن ظلم نشته. بېشکه الله ډېر ژر حساب کوونکی دی. (د غافر سورت: ۱۷ ايت)**

او الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه الله د ذرې په اندازه ظلم نه کوي او که هغه ښېګڼه وي نو دوه برابره کوي يې او له خپل لوري لا ستر اجرهم ورکوي. (د النساء سورت: ٤٠ ايت)**

او الله تعالی فرمايلي: **څوک چې د يوې ذرې په اندازه ښېګڼه وکړي بدله به يې ووينې. او څوک چې د يوې ذرې په اندازه بدي وکړي وبه يې وينې. (د الزلزله سورت: ۷- ۸ ايتونه)**

او الله تعالی فرمايلي: **او موږ به د قيامت ورځې ته د انصاف تلې ږدو نو بيا به په هيچا هيڅ ظلم ونه شي که (څه هم يو عمل) د اورې داني په اندازه وي، موږ به يې راوړو او د حساب کولو لپاره موږ بس يو. (الانبياء سورت، ٤٧ ايت)**

او له را پاڅېدلو او حساب وروسته به بدله وي، نو چا چې غوره کار کړی وي، د هغه لپاره به تلپاتې داسې نعمتونه وي چې نه به

ختمېږي، او چا چې شر او کفر کړی وي د هغه لپاره به عذاب وي، الله تعالی فرمايلي: پاچايي به په هغه ورځ يوازې الله لره وي، همغه به يې تر منځ پرېکړه کوي، نو چا چې ايمان راوړی او سم کارونه يې کړي هغوی به له نعمتونو ډکو جنتونو کې وي. او هغه کسان چې کفر يې کړی او زموږ ايتونه يې درواغ ګڼلي نو د هغوی لپاره به سپکوونکی عذاب وي. (د الحج سورت ٥٦- ٥٧ ايتونه)

او موږ پوهېږو چې که د دنيا ژوند وروستی حالت وای، نو ژوند او شتون به له هر اړخه بې ګټې وای، الله تعالی فرمايلي: آيا تاسې ګومان کوئ چې موږ هسې چټي پيداکړي ياست، او تاسو به موږ ته نه راګرځول کېږئ. (المؤمنون سورت: ١١٥ آيت)

شپږم: په قضاء او تقدير ايمان لرل او پردې خبره ايمان لرل واجب دي چې الله پر هغه څه پوه دی چې مخکې تېر شوي او څه چې کېږي او څه چې وروسته په دغو کائناتو کې کېدونکي دي، او دا چې الله دا هر څه د آسمانونو او ځمکې له پيدايښت څخه وړاندې ليکلي دي، الله تعالی فرمايلي: له همغه سره د غيبو تولې چابياني دي چې له هغه پرته بل څوك نه پرې پوهېږي، په وچه او لمده کې چې هرڅه دي وربانديې پوهېږي، داسې کومه پاڼه نه رالوېږي چې هغه پرې پوه نه

وي او نه به د ځمکې په تیارو کې څه دانه وي (چې الله ته معلومه نه وي)، لامده او وچ ټول په یو روښانه کتاب کې (لیکل شوي) دي. (الانعام سورت، ٥٩ ایت)

او الله پر هرڅه د پوهې له پلوه را چاپېر دی، الله تعالی فرمايلي: الله هغه ذات دی چې اوه اسمانونه او د هغو غوندې ځمکې یې پیداکړې دي، د هغو ترمنځ امر را نازلیږي، ترڅو پوه شئ چې پرته له شکه الله پر هر څه ځواکمن دی او دا چې الله د پوهې له پلوه پر هرڅه چاپېر دی. (د الطلاق سورت: ١٢ ایت)

او دا چې په دغو کائناتو کې هیڅ هم نه واقع کیږي مګر هغه چې الله یې اراده کړې وي، غوښتي یې وي، پیداکړي یې وي او اسباب یې ورته اسانه کړي وي، الله تعالی فرمايلي: هغه ذات چې هغه لره د اسمانونو او ځمکې پاچايي ده، نه یې زوی نیولی، نه هغه لره په پادشاهۍ کې کوم شریک شته او هرڅه یې پیدا کړي، نو بشپړ درناوی یې وکړه. (د الفرقان سورت: ٢ ایت)

او هغه لره په دغه کې داسې لوی حکمت دی چې خلک پرې نه شي را چاپېرېدلای، الله تعالی فرمايلي: (دغه) ډېر کامل حکمت دی، پس (دوی ته) وېرووونکي ګټه نه رسوي. (د القمر سورت: ٥ ایت).

او الله تعالی فرمايلي: او همغه ذات دی چې د پيدايښت پيل کوي او بيا يې (هم) راګرځوي او دا لا ورته اسانه ده او په اسمانونو او ځمکه کې د هغه صفت تر ټولو لوړ دی او همغه حکمت والا برلاسی دی. (د الروم سورت: ۲۷ ايت).

او الله تعالی د ځان صفت په حکمت سره بيان کړ او ځان يې په حکيم سره ونوملو، الله تعالی فرمايلي: الله تعالی ګواهي ورکړې د دې خبرې چې يقينا نشته بل حقدار د بنده ګۍ په حقه سره مګر همدا دی او ملايکو او د علم خاوندانو (هم) چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، بل حقدار د بنده ګي نشته په حقه سره مګر همدی دی چې ډير غالب ښه حکمت والا دی (د آل عمران سورت: ۱۸ ايت)

او الله تعالی له عيسی عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره فرمايلي په داسې حال کې به هغه د قيامت په ورځ الله ته په خطاب سره وايي: که چيرې ته عذاب ورکړې؛ نو هغوی ستا بندګان دي، او که بخښنه ورته وکړې؛ نو پرته له شکه ته برلاسی حکمت والا يې. (د المائده سورت: ۱۱۸)

او الله تعالی موسی عليه السلام ته وفرمايل کله يې چې اواز ورته وکړ په داسې حال کې چې هغه د طور له غره سره و: اې موسی پرته له شکه زه الله برلاسی حکمت والا يم. (د النمل سورت: ۹ ايت)

او د قرآن عظیم صفت يې په حکمت سره بیان کړ، الله تعالی فرمايي: **الر (دا) یو داسې کتاب دی چې ایتونه يې محکم کړی شوي بیا په تفصیل بیان شوي د یو حکیم او با خبر ذات له لوري. (د هود سورت: ۱ ایت)**

او الله تعالی فرمايلي: **دا هغه د حکمت خبرې دي چې ستا د رب له خوار درته وحي کړی شوي دي. او (پام کوه) الله سره کوم بل معبود مه نیسه، کنه بیا به جهنم کې پرې او دیکه شوی غورځول کیږې. (د الاسراء سورت: ۳۹ ایت)**

انبياء عليهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري يې رسوي او له هر هغه څه څخه معصوم دي چې له عقل سره په ټکر کې وي او یا يې سالم اخلاق ردوي، او نبیان د الله بندګانو ته د امرونو په رسولو مکلف دي، او نبیان د ربوبیت او الوهیت له ځانګړنو څخه هیڅ ځانګړنه نلري، بلکې هغوی د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي چې الله تعالی هغوی ته خپل پیغامونه وحي کوي.

او انبياء عليهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري يې رسوي، ځکه الله په خپل مخلوق کې له غوره خلکو څخه انتخاب کړي دي، تر څو د هغه پیغامونه ورسوي، الله تعالی فرمايلي: **الله له پرېښتو استازي غوره کوي او له خلکو، پرته له شکه الله ښه**

اورېدونکی لیدونکی دی. (د الحج سورت: ۷۵ ایت) او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه الله آدم، نوح، د ابراهيم کورنۍ او د عمران کورنۍ پر ټولو خلکو غوره کړي دي. (د آل عمران سورت: ۳۳ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: ووېل (الله): ای موسی! بېشکه ما تا ته په ټولو خلکو باندې په خپلو پيغامونو او په خپل کلام سره غوره والی درکړی دی، نو ته هغه څه ونيسه چې ما تا ته درکړي دي، او له شکر کوونکو څخه شه. (د الأعراف سورت: ۱۴۴ ایت)

او رسولان علیهم السلام پوهيږي چې پر هغوی څه نازلیږي هغه الهي وحي ده او هغوی پرېښتې ويني چې وحي را نازلوي، الله تعالی فرمايلي: هغه پر پټو پوه دی نو په خپلو پټو هيڅوك نه خبروي. پرته له هغه استازي چې هغه يې (د پټو څه پوهې لپاره) غوره کړی وي، نو د هغه مخته او وروسته ساتونکي روانوي. تر څو معلومه کړي چې د هغه پيغامونه يې (سم) رسولي دي او الله د هغوی له هر څه را چاپېر دی او هر شی يې په شمېر شمېرلي ساتلي دي. (د الجن سورت: ۲۶- ۲۸ ايتونه)

او الله هغوی ته د خپلو پيغامونو د رسولو امر کړی، الله تعالی فرمايلي: اې رسوله! څه دې چې درته د رب له لوري درنازل شوي هغه (خلکوته) ورسوه او که داسې دې ونه کړل؛ نو د هغه پيغام دې سم

نه دی رسولی او د خلکو له شره به دې الله ساتي. بېشکه الله کافر قوم ته لارښوونه نه کوي. (د المائده سورت: ٦٧ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: (دا ټول) رسولان زېري ورکوونکي او ويرووونکي (لېږل شوي وو) ترڅو له رسولانو وروسته خلکوته د الله په وړاندې کوم دليل پاتې نه شي، او الله برلاسی حکمت والا دی. (د النساء سورت: ١٦٥ ایت)

او رسولان عليهم الصلاة والسلام ترټولو زيات له الله څخه وېرېږي او له هغه ډارېږي، نو د هغه په پيغامونو کې نه څه زياتوي او نه ترې څه کموي، الله تعالی فرمايلي: او که چېرې هغه له ځانه موږ پسې څه خبرې جوړې کړې وای. هرومرو به مو هغه په ښي لاس رانيولی و، بيا به مو د هغه د زړه رګ ترې غوڅ کړی وای. نو بيا به له تاسي هيڅوك له دې كاره زموږ ايساروونكي نه و. (د الحاقه سورت: ٤٤- ٤٧ ايتونه) ابن کثير رحمه الله ويلي: الله تعالی وايي: **(که هغه پر موږ له ځانه خبرې جوړې کړې وای) معنا دا چې که محمد صلی الله عليه وسلم دا کار کړی وای، که چېرې داسې وای لکه هغوی چې ګومان کوي چې هغه پر موږ درواغ تړونکی دی؛ نو په پيغام کې يې څه زياتوالی او يا له هغه کموالی راوړی وای، او يا يې له ځانه يوڅه ويلي وای چې موږ ته يې نسبت کړی و، -خو**

داسې نه ده-، او موږ به هم هغه ته په سزا ورکولو کې بېړه کړې وای، ځکه خو يې وويل: (هرومرو به مو هغه په ښي لاس رانيولی وای) ويل کيږي: معنا دا چې له هغه به مو په ښي لاس غچ اخېستی وای، ځکه هغه (ښی لاس) په را نيولو کې ډېر سخت وي، او چا ويلي: هغه به مو هرومرو له ښي لاس رانيولی وای. او الله تعالی فرمايلي: او کله چې الله وويل: اې عيسی د مريمې زويه! ايا تا خلکوته ويلي و چې له الله پرته ما او زما مور معبودان ونيسئ؟ (عيسی) ووېل: تا لره پاکي ده! زما خو دا کار نه و چې داسې څه مې ويلي وای کوم چې ماته حق نه و که ما څه ويلي وای نو ته هرومرو ورباندې پوه يې، ته په هغه څه ښه پوهېږې چې زما په زړه کې دي او زه په هغه نه پوهېږم چې ستا په نفس کې دي، بېشکه همدا ته پر پټو ښه پوه يې، بل څه مې نه دي ورته ويلي پرته له هغه چې تاېې را ته امرکړی و، دا چې يوازې د الله چې زما او ستاسو پالونکی دی بنده ګي وکړئ. او زه تر هغه پرې څارونکی وم چې په هغوی کې وم خو کله دې چې در واخيستم نو ته په خپله ورباندې څارونکی وې او همدا ته په هر څه څارونکی يې. (د المائده سورت: ۱۱۶- ۱۱۷ ايتونه)

او د الله پر خپلو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة والسلام له پېرزوينې څخه دا ده چې الله هغوی د خپل پيغام په رسولو کې

تېنګوي، الله تعالی فرمايلي: هغه وويل: پرته له شکه زه پر الله شاهدي ورکوم او تاسو شاهدي ورکړئ، پرته له شکه زه له هغه څه بېزار يم چې تاسو يې ورسره شريکوئ، له هغه پرته تاسو ټول زما پر خلاف چل وکړئ بيا وخت مه راکوئ. پرته له شکه ما پر الله توکل کړی چې زما او ستاسو رب دی، هيڅ داسې خوځېدونکی نشته چې هغه يې د تندي د وېښتانو رانيوونکی نه وي، بېشکه زما پالونکی پر سمه لار دی. (د هود سورت: ٥٤- ٥٦ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: او نږدې و چې هغوی دې په فتنه کې واچوي، له هغې وحيې دې واړوي چې موږ درلېږلې، تر څو په موږ پورې بل څه وتړې او بيا به يې نو هرومرو په دوستۍ نيولی وې. او که ته مو ټينګ کړی نه وای نو نږدې و چې د هغوی لور ته لږ ورکوږ شوی وای. بيا به مو هرومرو په ژوند کې هم دوه برابره عذاب درڅکلی و او په مړينه (آخرت) کې هم دوه برابره، بيا به دې زموږ پر خلاف کوم مرستندوی نه و موندلی. (د الإسراء سورت: ٧٣- ٧٥ ايتونه)

دغه او له دغو ځکېنې ايتونه پردې شاهد او دليل دي چې قرآن د کائناتو د پالونکي له لوري نازل کړل شوی دی، ځکه که چېرې هغه د رسول محمد صلی الله عليه وسلم له لوري وای؛ نو پر داسې خبرو به مشتمل نه و چې هغه ته متوجه دي.

او الله پاک خپل رسولان له خلکو ساتي، الله تعالی فرمايلي: اې رسوله! څه دې چې د پالونکي له لوري درنازل شوي هغه (خلکوته) ورسوه او که داسې دې ونه کړل؛ نو د هغه پيغام دې سم نه دی رسولی. او د خلکو له شره به دې الله ساتي. بېشکه الله کافر قوم ته لاربشوونه نه کوي. (د المائده سورت: ٦٧ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او د نوح خبر پرې ولوله! کله يې چې خپل قوم ته وويل: اې زما قومه! که په تاسو کې زما اوسېدل او د الله په آيتونو نصيحت درته کول، پر تاسو درانه شوي وي نو ما پر الله بروسه کړې، او تاسو هم خپل کار او شريکان راغونډ کړئ، بيا دې خپل دغه کار له تاسو پټ نه وي بيا چې هر څنګه ضرر وي، ماته يې را ورسوئ او (هيڅ) مهلت مه راکوئ. (د يونس سورت: ٧١ ايت).

او الله تعالی د موسی عليه السلام له وينا څخه په خبر ورکولو فرمايلي: هغوی دواړو وويل: اې زموږ پالونکيه! موږ وېرېږو چې هغه به پر موږ بيړه وکړي (په سزا کې) يا به نور هم سرکښه شي، ويې فرمايل: مه وېرېږئ، زه درسره يم، اورم او وينم. (د طه سورت: ٤٥- ٤٦ ايتونه)

نو الله تعالی دا خبره بيان کړه چې هغه د خپلو رسولانو عليهم السلام د هغوی له دښمنانو څخه ساتونکی دی، چې هغوی ته کوم

زيان نه شي رسولاى، او الله خبر ورکړ چې هغه د خپلې وحې ساتنه کوي چې نه څه پکې زياتېدلاى شي او نه څه ترې کمېدلاى شي.

الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه موږ ذکر (قرآن) نازل کړی او موږ يې هرومرو ساتونکي يو. (د الحجر سورت: ۹ ايت)**

او نبيان عليهم السلام له هر هغه څه څخه معصوم او خوندي دي چې له عقل او اخلاقو سره ټکر وي، الله تعالی د خپل نبي محمد صلی الله عليه وسلم د پاکۍ په بيانولو سره فرمايلي: **او پرته له شکه ته پر لويو اخلاقو يې. (د القلم سورت: ٤ ايت)**

او د هغه په اړه همدارنګه وايي: **او ستاسو ملګری لېونی نه دی. (د التکوير سورت: ۲۲ ايت)**

او دا ځکه چې تر څو هغوی په سمه توګه پيغام ورسولاى شي، او نبيان عليهم السلام د الله بندګانو ته د هغه د امرونو په رسولو مکلف دي، هغوی لره د ربوبيت او الوهيت له ځانګړنو هيڅ هم ثابت نه دي، بلکې هغوی د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي، الله هغوی ته خپل پيغامونه وحې کوي، الله تعالی فرمايلي: **رسولانو يې ورته وويل: موږ ستاسو غوندې له بشر پرته بل څه نه يو، خو الله چې له خپلو بندګانو هر چاته وغواړي احسان پرې کوي او دا مو هم په**

واك كې نشته چې د الله له حکم پرته کوم سند درته راوړو او پر همغه الله دې مؤمنان بروسه وکړي. (د إبراهيم سورت: ۱۱ ایت)

او الله خپل رسول محمد صلى الله عليه وسلم ته په امر کولو سره وفرمايل چې خپل قوم ته ووايي: ورته ووايه: پرته له شکه زه خو يوازې ستاسو غوندې يو انسان يم، ماته وحي شوې چې بېشکه ستاسو معبود همغه يو الله دی، نو هر څوك چې له خپل پالونكي سره د ملاقات هيله لري هغه دې سم كارونه وكړي او د خپل پالونكي په عبادت كې دې بل هيڅوك نه شريكوي. (د الكهف سورت: ۱۱۰ آيت)

او اسلام يوازې د الله عبادت ته د لويو عبادتونو په اصولو سره بلنه كوي

چې هغه: داسې لمونځ دی چې ولاړه، رکوع، سجده، د الله ياد، د هغه ستاينه او دعاء ده چې يو څوک يې هره ورځ پنځه ځلې کوي، چې په هغو کې ټول توپيرونه له منځه ځي، شتمن، بې وزله، مشر او کشر د لمانځه په يو صف (کتار) کې وي، زكات: چې د مال لږه برخه ده كومه چې له شرطونو او هغو اندازو سره چې الله د شتمنو په مالونو كې واجبه كړې چې په كال كې يوځل بې وزلو او نورو خلكو ته وركول كيږي، روژه چې هغه: له ماتوونكو شيانو څخه د رمضان مياشتې په ورځ كې بنديدل دي، چې په نفس كې اراده او صبر زياتوي، حج چې

هغه: په ټول عمر کې یوځل په مکه مکرمه کې د بیت الله قصد کول دي پر هغه چا چې وس او توان یې لري او په دغه حج کې ټول د خپل پیداکوونکي لوري ته په متوجه کېدلو سره برابرېږي او توپیرونه او نسبتونه له منځه پکې ځي.

اسلام د الله عبادت ته په لویو عبادتونو او نورو عبادتونو سره بلنه کوي او دغه لوی عبادتونه الله پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم الصلاة السلام واجب کړي دي او تر ټولو عبادتونو لوی یې دادي:

لومړی: لمونځ دی چې الله پر مسلمانانو فرض کړی لکه څنګه یې چې پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام فرض کړی و، او الله خپل دوست نبي ابراهیم علیه السلام ته امر وکړ چې د هغه کور د طواف کوونکو، لمونځ کوونکو، رکوع کوونکو او سجده کوونکو لپاره پاک کړي، الله تعالی فرمايلي:

او کله چې مو دا کور (کعبه) خلکوته د ثواب او امن ځای وګرځولو (نو تاسو) د ابراهیم د درېدلو ځای د لمانځه لپاره ونیسئ، او ابراهیم او اسماعیل ته مو دا حکم کړی و چې زما کور طواف کوونکو، اعتکاف کوونکو او رکوع کوونکو سجده کوونکو لپاره پاك کړئ. (د البقره سورت: ١٢٥ ایت)

او الله پر موسی په لومړي اواز کې چې موسی علیه السلام ته یې وکړ (لمونځ) واجب کړ، الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه زه ستا پالونکی یم؛ نو څپلی دې وباسه، پرته له شکه ته د طوی په سپېڅلي ناو (دره) کې یې. او ته مې غوره کړی یې نو چې څه درته وحې کیږي هغو ته غوږ کیږده. پرته له شکه زه الله یم له ما پرته بل الله نشته؛ نو عبادت مې کوه او زما د یاد لپاره بشپړ لمونځ کوه. (د طه سورت: ۱۲– ۱٤ ایتونه)**

او مسیح عیسی علیه السلام دا خبر ورکړ چې الله هغه ته د لمانځه او زکات امر کړی دی؛ نو ویې ویل لکه څنګه الله تعالی خبر ورکړی. **او زه یې مبارک ګرځولی یم هر چیرته چې یم او د لمانځه او زکات تینګار یې راباندې کړی تر څو چې ژوندی یم. (د مریم سورت: ۳۱ ایت)**

او په اسلام کې لمونځ: ولاړې، رکوع، سجدې، د الله یاد، د هغه ستاینې او دعاء ته ویل کیږي چې هر څوک یې په ورځ کې پنځه ځلې کوي، الله تعالی فرمايلي: **د ټولو لمونځونو او هغه منځني لمونځ ښه ساتنه کوئ او الله ته غاړه ایښودونکي دریږئ. (د البقره سورت: ۲۳۸ ایت)**

او الله تعالی فرمايلي دي: **لمونځ کوه د لمر له زواله د شپې تر تیارې پورې او د سهار قرائت هم کوه، بېشکه د سهار د قرائت شاهدي ورکول کیږي. (د الإسراء سورت: ۷۸ ایت)**

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: هر چې رکوع ده په هغې کې د الله رب العزت لويي بیانوئ، په سجده کې په دعاء کې ښه کوښښ کوئ او دا ډېره ور ده چې هغه دعا مو قبلوه کړل شي. صحيح مسلم روایت کړی.

دويم: زکات دی چې الله پر مسلمانانو فرض کړی لکه پر پخوانيو نبيانو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام يې چې فرض کړی و، او زکات د مال داسې لږه برخه ده چې شرطونه او اندازې يې الله ټاکلې دي د شتمنو په مال کې واجب دی، بې وزلو او نورو خلکو ته په کال کې يوځل ورکول کيږي. الله تعالی فرمايلي: د هغوی له مالونو صدقه واخله چې په دې سره يې پاك او اصلاح کړې او هغوی ته د رحمت دعا وکړه، بیشکه ستا دعا د هغوی لپاره ډاډګیرنه ده او الله پوه اورېدونکی دی. (د التوبه سورت: ۱۰۳ ایت)

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم معاذ رضي الله عنه یمن ته ولیږلو ورته يې وویل: پرته له شکه ته د اهل کتابو یو قوم ته ورتلونکی يې؛ نو هغوی ته بلنه ورکړه تر څو دا شاهدي ورکړي چې له الله پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته او زه د الله رسول یم، که چیرته يې په دغه خبره کې ستا پیروي وکړه، بیا يې خبر کړه چې الله پر

هغوی په یوه شپه او ورځ کې پنځه لمنځونه فرض کړي دي، که یې په دغه خبره کې هم ستا پیروي وکړه، بیا یې خبر کړه چې الله عزوجل پر هغوی د هغوی په مالونو کې صدقه فرض کړې ده چې له شتمنو به یې اخیستل کیږي او بې وزلو ته به یې ورکول کیږي، که یې په دې کې هم ستا پیروي وکړه؛ نو بیا یې د غوره مالونو له اخیستلو ډډه کوه او د مظلوم له ښیرا ځخه ویرېږه، ځکه د هغه د ښیرا او الله تر منځ پرده نشته. ترمذي روایت کړی، د حدیث شمېره ده ٦٢٥.

دریېم: روژه چې الله تعالی پر مسلمانانو فرض کړې لکه څنګه یې چې پر پخوانیو نبیانو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام فرض کړې وه، الله تعالی فرمایلي: اې هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! پرتاسو روژه فرض کړل شوې لکه څنګه چې پر هغو خلکو فرض کړل شوې وه چې له تاسو مخکې وو، تر څو تاسو ځانونه وساتئ. (د البقره سورت: ١٨٣ ایت)

او هغه: د رمضان میاشتې په ورځ کې له روژه ماتوونکو شیانو څخه ځان ساتل دي او روژه په نفس کې اراده او صبر روزي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: الله عزوجل فرمایي: روژه زما لپاره ده او زه به یې بدله ورکوم، زما لپاره خپل خوراک، څښاک او شهوت پرېږدي، روژه ډال دی، د روژه نیوونکي لپاره

دوې خوشحالۍ دي: یوه خوشحالي کله چې روژه ماتوي او بله خوشحالي کله چې له خپل رب سره مخامخ کیږي. د صحیح بخاري روایت کړی، حدیث شمیره ۷٤۹۲

څلورم: حج دی چې الله پر مسلمانانو فرض کړی دی لکه څنګه یې چې پر مخکېنیو نبیانو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام فرض کړی و، او خپل دوست نبي ابراهیم علیه السلام ته یې امر وکړ چې د حج په اړه اواز وکړي، الله تعالی فرمایلي: او په خلکو کې د حج اعلان وکړه چې له هرې لرې لارې څخه پلي او په هر (ډول) ډنګر اوښ سپاره درته راشي. (د الحج سورت: ۲۷ ایت)

او الله هغه ته امر وکړ چې دغه ښځوانی کور د حاجیانو لپاره ښه پاک کړي، نو الله تعالی فرمایلي: او کله چې موږ ابراهیم ته د بیت الله ځای وټاکلو چې له ماسره هیڅ شی مه شریکوه او زما کور د طواف کوونکو، قیام کوونکو، رکوع او سجده کوونکو لپاره پاك کړه. (د الحج سورت: ۲۶ ایت)

او حج په مکه مکرمه کې د معلومو اعمالو لپاره په ټول عمر کې یوځل پر وس او توان لرونکي شخص د بیت الله قصد کول دي، الله تعالی فرمایلي: او د الله لپاره پر خلکو د بیت الله حج کول دي

ځوک یې چې د لارې توان ولري، او ځوک چې کفر وکړي؛ نو الله له ټولو مخلوقاتو څخه بې پروا دی. (د آل عمران سورت: ۹۷ ایت)

او په حج کې حاجیان مسلمانان په یوځای کې را غونډیږي د خپل پیداکوونکي په عبادت کې اخلاص کوونکي وي، او ټول حاجیان په داسې طریقه د حج مناسک ادا کوي چې د ټولنې، فرهنګ او اقتصادي وضعیت توپیرونه پکې له منځه ځي.

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لویه ځانګړنه داده چې طریقه، وختونه او شرطونه یې الله تعالی ټاکلي دي او رسول صلی الله علیه وسلم رسولي، او تر نن ورځې پورې هیڅ انسان د زیاتوالي او کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبیانو علیهم السلام دغو لویو عبادتونو ته بلنه کوله.

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لویه ځانګړنه داده چې طریقه، وختونه او شرطونه یې الله تعالی ټاکلي دي او رسول صلی الله علیه وسلم رسولي، او تر نن ورځې هیڅ انسان د زیاتوالي او کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبیانو علیهم السلام دغو لویو عبادتونو ته بلنه کوله.

الله تعالی فرمایلي: نن مو ستاسو لپاره ستاسو دین پوره کړ او پر تاسو مو خپله پېرزوینه بشپړه کړه او ستاسو لپاره مو اسلام د دین په توګه خوښ کړی دی. (د المائده سورت: ۳ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: هغه څه تېنګ ونيسه چې وحي يې درته کيږي، پرته له شکه ته پر نېغه لار يې. (د الزخرف سورت: ٤٣ ايت)

او الله تعالی د لمانځه په اړه وېلي: نو کله چې لمونځ ختم کړئ، بيا په ولاړه، ناسته او په ملاسته الله يادوئ، او کله چې ډاډه شوئ؛ نو بيا بشپړ لمونځ کوئ، پرته له شکه لمونځ په ټاکلو وختونو کې پر مؤمنانو فرض دی. (د النساء سورت: ١٠٣ ايت)

او الله تعالی د زکات ورکولو په اړه ويلي: پرته له شکه خيراتونه خو يوازې د فقيرانو، بې وزلو، په هغو (کې) د کارکوونکو، هغوی چې په زړونو کې يې الفت اچولی شي، مرييانو ازادولو، پور ورو، د الله په لار کې او مسافرو لپاره دي دا د الله له لورې يوه فريضه ده او الله ډېر پوه حکمت والا دی. (د التوبه سورت: ٦٠ ايت)

او الله تعالی د روژې په اړه وېلي: د رمضان مياشت خو همغه ده چې قرآن پکې نازل شوی د خلکو لپاره لار ښود، د هدايت څرګندې نښې او د حق او باطل بېلوونکی (کتاب) نو له تاسو چې څوک دا مياشت بيامومي، هغه دې روژه ونيسي، او څوک چې ناروغ يا په سفر وي نو پر هغه له نورو ورځو څخه شمېر پوره کول دي. الله خو تاسو ته اسانی غواړي، سختي خو درته نه غواړي. دا

د دې لپاره چې تاسو همغه شمېر پوره کړئ (په قضا راوړلو سره) او الله په لویۍ یادکړئ چې لارښوونه یې درته کړې او کېدای شي شکر وباسئ. (د البقره سورت: ۱۸۵ ایت)

او الله تعالی د حج په اړه وېلي: د حج څو معلومې میاشتې دي، نو چا چې په هغو کې حج (پر ځان) فرض کړ نو بیا په حج کې نه کوروالی شته، نه ګناهونه او نه جنګ جګړه، او کومه ښېګڼه چې کوئ الله ورباندې پوهېږي او توښه در سره واخلئ او بېشکه غوره توښه ځان ساتل (له سواله) دي او له ما څخه ووېرېږئ اې د عقل څښتنانو! (د البقره سورت: ۱۹۷ ایت)

او ټولو نبیانو علیهم السلام دغو ټولو لویو عبادتونو ته بلنه کوله.

د اسلام رسول محمد چې د عبدالله زوی، د اسماعیل بن ابراهیم علیهم السلام له اولادې څخه دی په مکه کې په ۵۷۱ م کې زېږدیلی او هملته نبوت ورکړل شوی.

مدینې ته یې هجرت کړی او له قوم سره یې د بوت لمانځنې په کړنو کې ګډون نه دی کړی خو په لویو کارونو کې یې ورسره ګډون کولو او له پیغمبرۍ مخکې یې هم غوره اخلاق لرل او د هغه رب یې په لویو اخلاقو ستاینه کړې ده چې فرمایلي یې دي. او پرته له شکه ته پر لویو اخلاقو یې. (د القلم سورت: ٤ ایت)

چې قوم یې امین ورته ویلو، کله چې څلوېښت کلن شو نبوت ورکړل شو او الله په لویونښانو (معجزو) د هغه تایید وکړ، چې تر ټولو لویه معجزه یې قرآن کریم دی، او هغه د ټولو نبیانو له معجزو لویه او تر نن پورې پاتې معجزه ده، کله چې الله د هغه دین بشپړ کړ او رسول صلی الله علیه وسلم په پوره توګه ورسولو، نو نبي صلی الله علیه وسلم د درې شپېتو کلونو په عمر کې وفات شو او په مدینه کې خاورو ته وسپارل شو، رسول محمد صلی الله علیه وسلم د نبیانو او رسولانو ختموونکی دی، الله له لارښوونې او حق دین سره لېږلی دی، ترڅو خلک د ناپوهۍ، کفر او بوت لمانځنې له تیارو د توحید او پوهې رڼا ته را وباسي او الله د هغه لپاره دا شاهدي ورکړه چې هغه د الله په امر را لېږل شوی بلونکی دی.

او کله چې څلوېښت کلن شو نبوت ورکړل شو او الله په لویونښانو (معجزو) د هغه تایید وکړ، چې تر ټولو لویه یې قرآن کریم دی. د هغه رسول صلی الله علیه وسلم فرمايلي: له نبیانو هیڅ نبي نشته مګر دا چې هغه څه ورکړل شوي دي چې د هغو په اندازه خلکو ایمان پرې راوړی، خو ماته داسې وحي راکړل شوې ده چې الله یې راته وحي کوي؛ نو زه هیله لرم چې د قیامت په ورځ تر ټولو زما پیروان زیات وي. صحیح بخاري.

او قرآن عظيم د الله له لوري خپل رسول صلى الله عليه وسلم ته وحې ده، الله د هغه په اړه فرمايلي: **دغه کتاب چې هيڅ شک پکې نشته د ځان ساتونکو لپاره لارښوونه ده. (د البقره سورت: ۲ ايت)**

او الله تعالى په دې اړه فرمايلي: **ايا په قران کې فکر نه کوئ، که چېرې له الله پرته د بل چا له لورې واى؛ نو هغوى به زيات اختلاف پکې موندلى واى. (د النساء سورت: ۸۲ ايت)**

او الله پېريان او انسانان وننګول چې د هغه غوندې څه دې راوړي، الله تعالى فرمايلي: **ووايه: که انسانان او پېريان سره يوځاى شي چې د دغه قرآن غوندې څه راوړي، د هغه غوندې به را نشي وړى، که څه هم ځيني د ځينو ملاتړ شي. (د الإسراء سورت: ۸۸ ايت)**

او الله هغوى وننګول چې د هغو غوندې لس سورتونه دې راوړي، الله تعالى وفرمايل: **که هغوى وايي چې دا يې له ځانه پسې تړلي دي؛ نو د هغو غوندې لس له ځانه جوړ کړل شوي سورتونه دې راوړي او له الله پرته څوک مو چې په وس وي راوبلئ که تاسې رېښتيني ياست. (د هود سورت: ۱۳ ايت)**

بلکې الله د هغه غوندې د يو سورت په راوړلو سره وننګول، الله تعالى وفرمايل: **او که تاسو له هغه څه څخه په شک کې واست چې موږ پر**

خپل بنده نازل کړي دي؛ نو د هغه غونډې یو سورت راوړئ او له الله پرته شاهدان مو راوبولئ که رېښتیني یاست. (د البقره سورت: ۲۳ ایت)

او قرآن عظیم د نبیانو له معجزو څخه یوازېنۍ هغه معجزه ده چې تر ننه پورې پاتې ده، کله چې الله د رسول الله صلی الله علیه وسلم لپاره دین بشپړ کړ او هغه په پوره طرېقې سره ورسوو؛ نو هغه د درې شپېته کلونو په عمر کې وفات شو او مدینه منوره کې دفن کړل شو.

او د الله رسول محمد صلی الله علیه وسلم د نبیانو او رسولانو د لړۍ پای ته رسوونکی دی لکه الله تعالی چې وېلي: محمد ستاسو له نارینه وو څخه د چا پلار نه دی، بلکې د الله استازی او د نبیانو ختموونکی(د لړۍ پای ته رسوونکی) دی، او الله پر هر څه ښه پوه دی. (د الأحزاب سورت: ٤٠ ایت)

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: پرته له شکه زما او له ما مخکې د نبیانو مثال داسې دی لکه یو سړی چې کور جوړ کړي؛ نو ښکلې او ښایسته یې کړي مګر په یو کونج کې د یوې خښتې ځای پاتې وي، خلک پرې را تاوېږي او ډېر یې خوښوي او وایي: ولې دغه خښته نه ده اېښودل شوې؟ ویې ویل: زه هغه خښته یم او زه د نبیانو ختموونکی(د لړۍ پای ته رسوونکی) یم. صحیح بخاري.

او په انجیل کې مسیح علیه السلام د رسول محمد صلی الله علیه وسلم په اړه د زیري ورکوونکي په توګه فرمایلي دي.

هغه ډبره چې معمارانو رد کړه هغه د کونج سر وګرځېده ایا په کتابونو کې مو نه دي لوستي: هغوی ته یسوع د خپل پالونکي له لوري وویل: دغه زموږ په سترګو کې حیرانوونکې وه. او د نن ورځې د موجود تورات په سفر کې موسی علیه السلام ته د الله وینا راغلې: هغوی ته یې د وروڼو له منځه ستا غوندې یو نبي دروم او خپل کلام د هغه په خوله کې اچوم؛ نو پر ټولو هغه څه به خبرې ورسره کوي چې زه یې سپارښتنه ورته کوم.

او الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم له لارښوونې او حق دین سره ولېږلو او الله د هغه لپاره دا ګواهي ورکړه چې هغه پر حقه دی او دا چې هغه یې په خپل امر خپل لوري ته د بلونکي په توګه ولېږلو، الله تعالی فرمايلي: **خو الله ګواهي ورکوي چې څه یې درته نازل کړي، هغه یې په خپله پوهه نازل کړي او پرېښتې هم په دې ګواهي ورکوي (که څه هم) د الله ګواهي بیخي بس ده. (د النساء سورت: ۱٦٦ ایت)**

او الله تعالی فرمايلي: **(الله) همغه دی چې خپل رسول یې له لارښوونې او رېښتیني دین سره لېږلی تر څو پر ټولو دینونو یې برلاسی کړي او الله د شاهد په توګه بس دی. (د الفتح سورت: ۲۸ ایت)**

الله خپل رسول له لارښووني سره ولېږی تر څو خلک د بت لمانځني، کفر او ناپوهی له تیارو د توحید او ایمان رڼا ته را وباسي، الله تعالی فرمايلي: چې پر هغه سره الله هغه چاته چې د هغه په رضا پسی ځي، د سلامتی لارې ښايي او په خپل حکم سره يې له تیارو رڼا ته را باسي او سمې لارې ته يې لارښوونه کوي. (د المائده سورت: ۱۶ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: الر – دا (قرآن) یو کتاب دی چې تاته مو نازل کړی تر څو خلك د هغوی د پالونكي په اراده له تیارو څخه رڼا ته راوباسې، د ستايل شوي برلاسي الله لارې ته. (إبراهیم: ۱ ايت)

او د اسلام هغه شريعت چې د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم راوړی، هغه د الهي پيغامونو او رباني شريعتونو ختمونکی دی

او د بشپړتيا شريعت دی او په هغو کې د خلکو د دين او دنيا سمون دی او هغه په لوړه درجه د خلکو د دينونو، وينو، مالونو، عقلونو او اولادونو ساتنه کوي، او هغه د ټولو مخکېنيو شريعتونو نسخه کوونکی دی، لکه څنګه چې مخکېني شريعتونه ځيني پر ځينو نورو نسخه شول.

او الله پر دغه پيغام سره دين بشپړ کړ او پر خلکو د الله د رسول محمد صلى الله عليه وسلم په لېږلو سره پېرزوينه بشپړه شوه، الله تعالی فرمايلي: نن مو ستاسو لپاره ستاسو دين پوره کړ او پر تاسو مو خپله

پیرزوینه بشپړه کړه او ستاسو لپاره مو اسلام د دین په توګه خوښ کړی دی. (د المائده سورت: ۳ ایت)

او د اسلام شریعت د بشپړتیا شریعت دی، په هغو کې د خلکو د دین او دنیا سمون دی، ځکه هغه ټول هغه څه را نغښتي دي چې په مخکنیو شریعتونو کې وو او هغه یې بشپړ او تام کړل.

الله تعالی فرمايي: پرته له شکه دغه قرآن هغې لارې ته ښوونه کوي چې هغه سمه سیده ده او هغو مؤمنانو ته چې سم کارونه کوي دا زیری ورکوي چې په رېښتیا د هغوی لپاره لویه بدله ده. (د الإسراء سورت: ۹ ایت)

او د اسلام شریعت هغه ستونزمن حکمونه چې په پخوانیو امتونو کې وو له خلکو لیرې کړل.

الله تعالی فرمایلي: هغه کسان چې د همدغه نالوستي رسول او نبي پیروي کوي د کوم چې هغوی په تورات او انجیل کې یې (نوم) لیکلی مومي، (هغه) چې د ښېګڼې امر ورته کوي، له بدۍ یې ایساروي، پاکیزه شیان ورته حلالوي، ناپاکه ورباندې حراموي او درانه پیټي یې ترې ایسته کوي او هغه بندیزونه چې پر هغوی وو (له منځه وړي). نو چا چې ایمان پرې راوړ، ملاتړ او مرسته یې وکړه او په هغې رڼايي پسې روان شول چې له هغه سره نازله شوې، همدوی بریالي دي. (د الأعراف سورت: ۱۵۷ ایت)

او د اسلام شریعت د ټولو مخکېنیو شریعتونو لپاره ناسخ دی، الله تعالی فرمایلي: او تاته مو دا کتاب په حقه نازل کړی چې دا کتاب د هغه څه تصدیقوونکی دی کوم چې ترې وړاندې و او پر هغه څارونکی (یا شاهد) دی، نو د هغوی تر منځ په هغه څه پرېکړه کوه چې الله رانازل کړي او کوم حق چې درته راغلی له هغه څخه په مخ اړولو سره د هغوی په هوسونو پسې مه ځه له تاسې څخه هر یوه ته مو یو شریعت او تګلاره ټاکلې ده او که الله غوښتي وای نو تاسو ټول به یې یو امت ګرځولي وای خو د دې لپاره (یې داسې وکړل) چې په هغه څه کې مو وازمویي چې درکړي یې دي، نو په ښېګڼو کې یو له بله وړاندې شئ، د الله لورته ستاسو ټولو ستنېدل دي بیا به مو پر هغه څه خبر کړي چې اختلاف مو پکې کولو. (د المائده سورت: ٤٨ ایت)

نو قرآن کریم چې شریعت پکې رانغښتی دی، د مخکېنیو الهي کتابونو لپاره تصدیقوونکی، پر هغو پرېکړه کوونکی او د هغو لپاره ناسخ دی.

او الله تعالی له هغه اسلام پرته چې رسول محمد صلی الله علیه وسلم ورسره راغلی بل هیڅ دین نه مني؛ نو څوک چې له اسلام پرته بل دین ته غاړه ږدي هیڅکله به یې ترې قبول نه کړي.

د محمد صلی الله علیه وسلم له راتګ وروسته الله له هغه اسلام پرته چې محمد صلی الله علیه وسلم پرې راتګ کړی بل هیڅ دین نه مني؛ نو څوک چې له

اسلام پرته د بل دين پيروي وکړي هيڅکله به يې ترې ونه مني. الله تعالی فرمايلي: او څوك چې له اسلام پرته بل دين لټوي نو هيڅكله به ترې قبول نه شي او هغه به په آخرت کې له تاوانيانو وي. (د آل عمران سورت: ۸۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه الله ته منلی دين اسلام دی او د اهل کتابو مخالفت خو د خپل منځي ضد له امله يوازې له هغه وروسته و چې پوهه ورته راغله او څوك چې د الله په ايتونو کفر کوي؛ نو بيشکه الله ډېرژر حساب والا دی. (د آل عمران سورت: ۱۹ ايت)

او دغه اسلام همغه د الله د دوست ابراهيم عليه السلام ملت دی.

الله تعالی فرمايلي: او څوک دی چې د ابراهيم له ملته مخ اړوي، مګر هغه کس چې خپل ځان ئې جاهل او احمق کړی وي، او يقينا مونږ هغه په دنيا کې غوره کړی دی او بېشكه په اخرت کې خامخا له صالحانو څخه دی. (د البقره سورت: ۱۳۰ ايت).

او الله تعالی فرمايلي: او له هغه چا څخه په دين کې څوك غوره دی چې الله ته يې ځان تسليم کړی، حال دا چې ښېګڼې والا او د حق پلوي ابراهيم په دين پسې روان وي او الله خو ابراهيم خپل دوست نيولی. (د النساء سورت: ۱۲۵ ايت)

او الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته امر وکړ چې ووايي:

وواېه: په رېښتيا زما پالونکي د سمې لارې ښوونه راته کړې ده، چې يو مخ نېغ دين دی، د ابراهيم ملت چې حق پلوی و، او له مشرکانو څخه نه و. (د الأنعام سورت: ۱۶۱ ايت)

قرآن کريم هغه کتاب دی چې الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړی، او هغه د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی

چې الله انسانان او پېريان پرې ننګولي تر څو د هغو غوندې يو سورت راوړي، او دغه ننګونه تر نن ورځې روانه ده او قران کريم د زيات شمېر مهمو پوښتنو ځواب ويلو چې په ميليونونو خلک يې حيران کړل، او قرآن عظيم تر نن ورځې په هغه عربي ژبه خوندي دی چې پرې نازل شوی و، يو حرف هم نه دی ترې کم شوی او هغه چاپ شوی خپور شوی دی، او دا لوی عاجزوونکی کتاب دی او په دې ارزي چې ولوستل شي او معناوې يې وژباړل شي، لکه څنګه چې د رسول محمد صلی الله علیه وسلم سنت د باوري راويانو له لړۍ سره سم را نقل شوي خوندي دي او په همغه عربي ژبه کې چاپ شوي چې رسول صلی الله علیه وسلم پرې خبرې کولې او زيات شمېر ژبو ته ژباړل شوي دي، قرآن کريم او د رسول صلی الله علیه وسلم سنت دواړه د اسلام د

حکمونو او تشريعاتو لپاره يوازېنۍ سرچينې دي؛ نو اسلام د هغو خلکو له کړنو څخه نه اخېستل کيږي چې يوازې اسلام ته منسوب دي، بلکې له الهي وحي قرآن عظيم او نبوي سنتو څخه اخېستل کيږي.

قرآن کريم هغه کتاب دی چې عربي رسول محمد صلى الله عليه وسلم ته يې په عربي ژبه وحي کړې دی او د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی، الله تعالى فرمايلي: او پرته له شکه هغه د رب العالمين له لوري نازل کړل شوی دی. دا جبريل امين راکوز کړی. ستا پر زړه، تر څو له وېرووونکو شې. په څرګنده عربي ژبه. د الشعراء سورت: ۱۹۲- ۱۹۵ ايت پورې

او الله تعالى فرمايلي: او پرته له شکه خامخا تا ته د ډېر حکمت والا، ښه علم والا له طرفه قرآن ښوولی او (عطا کولی) شي. (د النمل سورت: ٦ ايت)

او دغه قران د الله له لوري نازل کړل شوی دی او له هغه د مخکېنيو الهي کتابونو تصديقوونکی دی. الله تعالى فرمايلي: او دا قرآن خو داسې نه دی چې له الله پرته په درواغو جوړ کړل شوی وي، خو د هغه څه تصديق دی چې ترې مخکې وو، او د الکتاب تفصيل دی. په دې کې څه شك نشته چې دا د مخلوقاتو د پالونکي له لوري دی. (د يونس سورت: ۳۷ ايت)

او قرآن عظیم په ډېرى هغو مسائلو کې تفصیل بیانوي چې یهودو او نصاراوو یې د خپل دین په اړه اختلاف پکې کړى دى، الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه دغه قرآن پر بني اسرائيلو ډېرى هغه څه بيانوي چې هغوى پکې اختلاف کوي. (د النمل سورت: ۷۶ ايت)**

او قرآن عظیم پر هغو دلایلو او برهانونو مشتمل دى چې د ټولو خلکو پر خلاف د الله سبحانه و تعالی اړوند د حقیقتونو د هغه د دین او جزا په پېژندګلوۍ کې حجت پرې قائمېږي. الله تعالی فرمايلي: **او په دغه قرآن کې مو د خلکو لپاره هرډول بېلګې بيان کړې دي، کېداى شي هغوى پند واخلي. (د الزمر سورت: ۲۷ ايت)**

او الله تعالی فرمايلي: **او پر تا مو کتاب نازل کړى چې د هرڅه بيانوونکى، لارښوونه، لورېينه او د مسلمانانو لپاره زېرى دى. (د النحل سورت: ۸۹ ايت)**

او قرآن کریم د داسې مهمو پوښتنو ځواب ورکوي چې په میلیونونو خلک ورته حیران دي؛ نو قرآن کریم دا بیانوي چې الله څه ډول اسمانونه او ځمکه پیدا کړل. الله تعالی فرمايلي: **ايا هغو کسانو چې کفر يې کړى دا نه دي ليدلي چې اسمانونه او ځمکه سره نښتي وو بيا مونږ سره بيل کړل، او له اوبو نه مو هر ژوندى شى پيدا کړ، نو آيا هغوى ايمان نه راوړي؟. (د الأنبياء سورت: ۳۰ ايت)**

او دا چې الله څه ډول انسان پیداکړ، الله تعالی فرمايلي: **اې خلکو! که د بیا ژوندون په هکله په شك کې یاست، نو (خبر شئ) چې موږ تاسو له خاورې پیدا کړي یاست، بیا له نطفې، بیا د وینې له ټوټې، بیا د غوښې له بوټۍ څخه چې پوره شکل لرونکي هم وي او نیمګړې شکل والا هم، د دې لپاره چې تاسو ته (حقیقت) بیان کړو. او هره نطفه چې موږ یې وغواړو، تر یوې معلومې نېټې یې په رحمونو کې تم کوو، بیا مو د ماشوم په بڼه را باسو، بیا (مو روزنه کوو) تر څو چې خپلې ځوانۍ ته ورسېږئ. او ځینې له تاسو څخه (ژر) وفات کېدلی شي او ځینی مو تر ناکاره عمره ځنډېدلی شي (ان) چې له پوهېدو وروسته بیا په هیڅ نه پوهیږي. او ته خو ځمکه وینې چې وچه شاړه ده، بیا چې کله اوبهورباندې راتویې کړو نو وخوځیږي، را ډېره شي او له هر ډول تاندو شینکیاوو څخه راوټوکوي. الحج پنځم ایت.**

او چیرې یې ګرځېدل دي او له دغه ژوند وروسته د نیک کاره او بدکاره بدله څه ده، او پر دغه مسئله د دلائلو بیان په شلمه فقره کې تیر شو، او ایا دغه وجود همداسې تصادفي رامنځته شوی او که د کومې شریفې موخې لپاره رامنځته کړل شوی دی. الله تعالی فرمايلي: **آیا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچايي کې سوچ نه دی**

کړی او کوم شیان چې الله پیدا کړي دي او دا چې ښايي نېټه يې رانژدې شوې وي نو له دې وروسته په کومه خبره ايمان راوړي؟ (د الأعراف سورت: ۱۸۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ايا تاسو ګومان کړی همداسې بې ګټې مو پيدا کړي ياست او زما لوري ته به نه راګرځول کېږئ. (المؤمنون سورت: ۱۱۵ ايت)

او قرآن عظيم تر نن ورځې پر هغه ژبه خوندي دی چې پرې نازل شوی و، الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه موږ دغه ذکر (قرآن) نازل کړی او موږ يې ساتونکي يو. (د الحجر سورت: ۹ ايت)

له هغه يو حرف هم نه دی کم شوی او ناشوني ده چې په هغو کې تکر، نقصان او يا بدلون راشي، الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی په قرآن کې فکر نه کوي، که چېرې له الله پرته د بل چا له لوري وای؛ نو ډېر اختلاف به يې پکې موندلی وای. (د النساء سورت: ۸۲ ايت)

او هغه (قرآن) چاپ شوی خپور شوی دی، او هغه داسې لوی عاجزوونکی کتاب دی چې په لوستلو، اورېدلو او د معناوو په ژباړلو ارزي، لکه څنګه چې د الله د رسول محمد صلی الله عليه وسلم سنت، ښوونې او سيرت خوندي او د باوري راويانو د لړۍ پر بنسټ رانقل شوي دي، او پر هغه عربي ژبه چاپ شوي چې رسول صلی الله عليه وسلم به

پرېږي خبرې کولې او زيات شمېر ژبو ته ژباړل شوي دي، قرآن کريم او د رسول صلى الله عليه وسلم سنت دواړه د اسلام د احکامو او تشريعاتو لپاره يوازينۍ سرچيني دي؛ نو اسلام د هغه خلکو له کړنو څخه نه اخيستل کيږي چې اسلام ته منسوب دي، بلکې هغه د الهي خوندي وحي څخه اخيستل کيږي، چې هغه قرآن عظيم او نبوي سنت دي، الله تعالى د قرآن په اړه فرمايلي: **پرته له شکه هغه کسان چې پر قرآن يې کفر کړى، کله چې هغوى ته راغى او پرته له شکه چې هغه عزتمند کتاب دى، نه له مخې او نه له شا څخه باطل ورتلاى شي، د حکيم ستايل شوي له لوري نازل کړل شوى دى. (د فصلت سورت: ٤١- ٤٢ ايت)**

او الله تعالى د نبوي سنتو په اړه وايي چې هغه د الله له لوري وحي ده: **او هغه څه چې رسول پرې تاسو ته راتګ کړى؛ نو هغه واخلئ او له کوم څه څخه مو چې منع کوي ترې ايسار شئ او له الله څخه ووېرېږئ، پرته له شکه الله د سختې سزا والا دى. (د الحشر سورت: ٧ ايت)**

او اسلام له مور او پلار سره په نېکۍ امر کوي که هغوى دواړه مسلمانان هم نه وي او د اولاد په اړه سپارښتنه کوي.

اسلام له مور او پلار سره په نېکۍ کولو امر کوي، الله تعالى فرمايلي: **او ستا رب حکم کړى چې له هغه پرته د بل چا بنده ګي مه کوئ، او**

مور پلار سره ښېګڼه کوئ. که تا سره یو له هغو یا دواړه یې زړښت ته ورسېږي نو هغوی ته اُف هم مه وایه، رټه یې مه او هغوی سره په درناوي خبرې کوه. (د الإسراء سورت: ۲۳ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او موږ انسان ته د هغه د مور او پلار په اړه سپارښتنه کړې ده، (ځکه) چې مور یې د کمزورۍ له پاسه د کمزورۍ په حالت کې په ګېډه کې پورته کړی دی او (له تې) بېلول یې په دوو کلونو کې دي چې زما شکر وباسه او د مور او پلار دې، یوازې زما په لور راتلل دي. (د لقمان سورت: ۱٤ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او انسان ته مو له خپل مور او پلار سره په ښېګڼه ټینګار کړی دی، چې مور یې په (ډېر) کړاو سره په ګېډه ګرځولی او په کړاو سره یې زېږولی، او په ګېډه کېدل او له تې بېلېدل یې (ټول) دېرش میاشتې دي. تر دې چې هغه بیا ځوانۍ او ځلوېښت کلنۍ ته ورسېد، ویلې زما ربه! توفیق راکړې چې ستا د هغه نعمت شکر وباسم چې پر ما او زما پر مور او پلار دې لورولی او چې داسې ښه کارونه وکړم چې ته پرې خوښېږې او اولاده مې هم صالحه وګرځوه ما تاته توبه ایستلې او زه له مسلمانانو څخه یم. (د الأحقاف سورت: ۱۵ ایت)

له ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: يوسړی رسول الله صلی الله عليه وسلم ته راغی ويې ويل: اې د الله رسوله! له خلکو تر ټولو زيات زما د ښېګڼې حقدار څوک دی؟ هغه وفرمايل: مور دې. هغه وويل: بيا څوک؟ هغه وفرمايل: بيا هم مور دې. ويې ويل: بيا څوک؟ بيا يې ورته وفرمايل: بيا هم مور دې. ويې ويل: بيا څوک؟ هغه وفرمايل: بيا پلار دې. صحيح مسلم

او د مور او پلار سره دغه د سپارښتنې امر په هرحال کې دی هغوی که مسلمانان وي او که مسلمانان نه وي.

له اسماء بنت ابي بکر څخه روايت دی وايي: له قريشو سره د تړون په زمانه کې مې مور د خپل زوی سره راغله په داسې حال کې چې هغه مشرکه وه، کله چې هغوی له نبي صلی الله عليه وسلم سره معاهده وکړه، نو له نبي صلی الله عليه وسلم څخه مې پوښتنه وکړه ومې ويل: مور مې راغلې په داسې حال کې چې مايله ده، نو آيا له هغې سره خواخوږي وکړم؟ هغه وفرمايل: هو، له مور سره دې صله رحمي وکړه. صحيح بخاري

بلکې که مور او پلار هڅه وکړي او دا کوښښ وکړي چې بچی يې له اسلام څخه کفر ته واړوي، نو اسلام په دغه حال دا امر ورته

کوي چې پیروي یې ونه کړي او پر الله به مؤمن پاتې کیږي او له هغوی دواړو سره به ښېګڼه کوي او په ښه توګه به ملګرتیا ورسره کوي. الله تعالی فرمایلي: او که چېرې هغوی دواړه پر تا زور واچوي چې له ما سره هغه څه شریك کړې چې له تا سره د هغه څه علم نشته نو بیا د هغوی مه منه، خو په دنیا کې ښه چلند ورسره کوه، او د هغه چا لارې پسې څه چې زما په خوا راګرځېدلی وي، بیا ستاسې راتلل زما په لور دي نو زه به مو په هغه څه خبروم چې تاسې به کول. (د لقمان سورت: ۱۵ ایت)

او اسلام یو مسلمان د مشرکو خپلوانو یا نورو مشرکانو سره چې هغوی له مسلمانانو سره په جنګ نه وي له ښېګڼې څخه نه ایساروي، الله تعالی فرمایلي: چا چې په دین کې ستاسو سره جګړه نه ده کړې او له خپلو کورونو یې نه یئ ایستلي؛ نو الله مو هغوی سره له ښېګڼې او انصاف څخه نه ایساروي، په رېښتیا الله انصاف کوونکي خوښوي. (د الممتحنه سورت: ۸ ایت)

اسلام مسلمانانو ته د خپلو اولادونو په اړه د سپارښتنې امر کوي، تر ټولو لوی هغه څه چې اسلام یو پلار ته پرې امر کوي هغه دا چې خپل اولاد ته د الله حقوق ور وښیي، لکه نبي صلی الله علیه

وسلم چې خپل د تره زوی عبدالله بن عباس رضي الله عنهما ته وفرمايل: اې هلكه يا هلكيه! ايا داسې كلمې درونه ښيم چې الله ګټه درته پرې ورسوي؟ نو ما وويل: ولې نه. هغه وفرمايل: د الله د حدودو حفاظت وكړه، الله تعالی به ستا حفاظت وكړي، د الله تعالی د حدودو حفاظت وكړه الله تعالی به دې مخې ته ومومې، هغه ته په هوسايۍ كې متوجه اوسه، هغه به دې په سختۍ كې مرسته وكړي، كله چې څه غواړې؛ نو له الله يې غواړه او كه مرسته غواړې؛ نو له الله يې غواړه. احمد روايت كړی۲۸۷/٤

او الله يو مور او پلار ته امر كړی چې خپلو اولادونو ته هغه څه ورروښيي چې هغوی ته د دين او دنيا په چارو كې ګټه رسوي. الله تعالی فرمايلي: اې هغوكسانو چې ايمان مو راوړی! خپل ځانونه او خپل بچې مو له هغه اور څخه وساتئ چې خس خاشاك يې انسانان او ډبرې دي. چې پر هغه به غوسه ناك، سخت زړې پرېښتې (ولاړې) وي، كوم چې د الله له حكمه سرغړاوی نه كوي او چې څه امر ورته كيږي هغه پر ځای كوي. (د التحريم سورت: ٦ ايت)

او له علي رضي الله عنه څخه د الله د هغه وينا په اړه روايت دی: ځانونه او كورنۍ مو له اوره وساتئ.

هغه وايي: **"هغوی ته ادب ورووښيئ او پوهه ورووښيئ" او نبي صلی الله عليه وسلم يو پلار ته امر کړی چې خپل بچي ته لمونځ ورووښيي، تر څو يې پر هغه روږده وشي.**

نبي صلى الله عليه وسلم فرمايلي: اولادونو ته مو د لمانځه امر کوئ کله چې هغوی اوه کلن شي. ابوداود روايت کړی

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: ستاسو هر يو شپون دی او هر يو مو د خپل رعيت په اړه مسؤول دی، امام شپون دی او د خپل رعيت په اړه مسئول دی، سړی په خپله کورنۍ کې شپون دی او د خپل رعيت په اړه مسئول دی، ښځه د خپل مېړه په کور کې شپنه ده او د خپل رعيت په اړه مسؤوله ده، خادم د خپل بادار د مال شپون دی او د خپل رعيت په اړه مسئول دی، هر يو ستاسو شپون او د خپل رعيت په اړه مسئول دی. صحيح بن حبان روايت کړی ٤٤٩٠

او اسلام يو پلار ته د خپلو اولادونو او کورنۍ د نفقې امر کړی دی او ١٨ مه فقره کې د دې اړوند لږ بحث تېر شو، او **نبي صلى الله عليه وسلم پر خپل اولاد د نفقې ثواب هم بيان کړی دی ويلي يې دي: غوره دينار چې يو څوک يې لګوي: هغه دينار دی چې پر خپل بچو يې لګوي، بل هغه دينار چې د الله په لار کې يې پر خپله**

سپرلۍ لګوي او بل هغه دينار چې يوځوک يې د الله په لار کې پر خپلو ملګرو لګوي.

ابوقلابه وايي پر عيال يې پيل وکړ، بيا ابوقلابه وايي: او تر هغه سړي به د چا ثواب لوی وي چې پر خپل کوچنيانو بچيانو لګښت کوي، د هغوی ساتنه کوي او يا الله هغوی ته پرې ګټه رسوي او غنيان کوي يې. صحيح مسلم ٩٩٤

اسلام په وينا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي.

الله سبحانه وتعالی په خپلو کړنو او د بندګانو ترمنځ په تدبير کې پر عدل او انصاف متصف دی، او په هر هغه څه کې چې امر يې پرې کړی او منع يې ترې کړې ده، څه يې چې پيدا کړي او اندازه کړې دي پر نېغه لار دی، الله تعالی فرمايلي: الله شاهدي ادا کړې چې له هغه پرته بل معبود نشته پرېښتو او د پوهې څښتنانو هم چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، نشته بل حقدار د بنده ګۍ مګر همغه حکمت والا برلاسی. (د آل عمران سورت: ١٨ ايت)

او الله پر عدل امر کوي. الله تعالی فرمايلي: ووايه: ماته مې پالونکي پر عدالت مر کړی دی. (د الأعراف سوررت: ٢٩ ايت)

ټول رسولان او نبيان عليهم الصلاة والسلام له عدل سره راغلي دي، الله تعالی فرمايلي: موږ خپل رسولان په ربښتيا له ښکاره

دليلونو سره ليږلي او هغوی سره مو کتاب او تله هم رانازل کړي تر څو خلك په انصاف ولاړ اوسي. (د الحديد سورت: ۲۵ ايت)

تله هغه: په ويناوو او کړنو کې عدالت دی.

اسلام په وينا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي. الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! په عدل ولاړ اوسېږئ، د الله لپاره شاهدان، که څه هم پرخپلو ځانو مو وي يا پر مور او پلار او خپلوانو، شتمن وي که بېوزله، خو الله تر هر چا زيات د هغو دواړو خواوو خيرغوښتونکی دی، نو په (خپل) هوس پسې مه ځئ چې بيا له حقه هم واوړئ او که ژبې واړوئ را واړوئ يا څنګ وکړئ نو بېيشکه الله پر هغو کارونو ښه خبردی چې تاسو يې کوئ. (د النساء سورت: ۱۳۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او د هغه قوم دوښمني چې له مسجد حرام نه يې ايسارکړي وئ، بايد تاسو دې ته چمتو نه کړي چې تېری وکړئ او تاسو په ښېګڼه او ځان ساتنه کې يو له بله مرسته وکړئ او په ګناه او تېري کې يو له بل سره مرسته مه کوئ او له الله څخه وډار شئ، بېشکه د الله عذاب ډېرسخت دی. (د المائده سورت: ۲ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! د الله لپاره په حق ولاړ او په عدل شاهدان اوسئ، او د کومې ډلې دوښمني مو

دومره و نه پاروي چې بیا عدالت ونه کړئ، عدل کوئ، دا څان ساتنې ته ډېر نېږدې دی. (د المائده سورت: ۸ ایت)

نو آیا نن د ملتونو په قوانینو او یا د خلکو په دینونو کې دا ډول په حقه د ګواهۍ او رېښتیا وینا امر مومې، که څه هم د ځان، مور او پلار او یا خپلوانو پر خلاف وي او دا چې د عدالت امر له دوښمن او دوست دواړو سره دې وي؟

او نبي صلی الله علیه وسلم د اولادونو ترمنځ د عدالت کولو امر کړی دی. له عامر څخه روایت دی وايي: د بشير زوی له نعمان رضي الله عنهما څخه مې واورېدل په داسې حال کې چې پر منبر و ويې ويل: ماته مې پلار يوه ډالۍ راکړه؛ د رواحه لور عمره وويل: زه يې تر هغه نه منم چې تر څو رسول الله صلی الله علیه وسلم ګواهي نه وي ورکړې؛ نو هغه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی ويې ويل: ما مې خپل هغه زوی ته چې د رواحه له لور عمره څخه دی يوه ډالۍ ورکړې ده چې هغې ماته امر کړی تر څو اې د الله رسوله! زه تا شاهد ونیسم، هغه وفرمایل: ایا ټولو بچیانو ته دې دغه ډول ډالۍ ورکړې ده؟ هغه وويل: نه. هغه وفرمایل: "له الله څخه وډار شه او د اولادونو ترمنځ دې عدل وکړه" نو هغه را وګرځېدی او خپله ډالۍ يې واپس واخېستله. صحیح بخاري ۲۵۸۷.

دا ځکه چې د خلکو او هېوادونو چارې پوازې پر عدل سمې درېدلای شي او خلک د خپلو دینونو، وینو، اولادونو، عزتونو، مالونو او هېوادونو په اړه یوازې په عدالت سره په امن کې کېدلای شي، نو ځکه موږ وینو چې کله د مکې کفارو مسلمانان ډېر تنګ کړل، نبي صلی الله علیه وسلم حبشې ته د هجرت کولو امر ورته وکړ او لامل یې دا بیان کړ چې هلته یوعادل پاچا دی چې د هغه په هېواد کې پر هیچا ظلم نه کیږي.

او اسلام له ټولو خلکو سره په نیکۍ کولو امر کوي او غوره اخلاقو او ښو کړنو ته بلنه کوي.

اسلام له ټولو خلکو سره په نیکۍ کولو امر کوي.

الله تعالی فرمایلي: **پرته له شکه الله پر عدل، نیکۍ او خپلوانو ته پر ورکړه امر کوي. (د النحل سورت: ۹۰ ایت)**

او الله تعالی فرمایلي: **هغه کسان چې په هوسایي او تنګسټیا کې لګښت کوي او غوسه زغمونکي او له (بدی د) خلکو تېرېدونکي وي، او الله (داسې) نېکان خوښوي. (د آل عمران سورت: 134آیت)**

رسول محمد صلی الله علیه وسلم فرمایلي: پرته له شکه الله په هرڅه کې ښېګڼه لازمه کړې ده؛ نو کله چې وژل کوئ په سمه توګه یې کوئ او کله چې ذبح کوئ په سمه توګه ذبحه کوئ، ستاسو هر یو

دي خپله چاره ښه تېره کړي او څاروی دي په ارامه سره ذبحه کړي. صحيح مسلم ۱۹۵۵

اسلام ښو اخلاقو او غوره کړنو ته بلنه کوي، الله تعالی د خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم په ستاينه کې په مخکېنيو کتابونو کې وايي:

هغه کسان چې د همدغه نالوستي رسول او نبي پيروي کوي د کوم چې هغوی په تورات او انجيل کې يې (نوم) ليکلی مومي، (هغه) چې د ښېګڼې امر ورته کوي، له بدي يې ايساروي، پاکيزه شيان ورته حلالوي، ناپاکه وربانديې حراموي او درانه پېټي يې ترې ايسته کوي او هغه بنديزونه چې پر هغوی وو (له منځه وړي) نو چا چې ايمان پرې راوړ، ملاتړ او مرسته يې وکړه او په هغې رڼايي پسې روان شول چې له هغه سره نازله شوې، همدوی بريالي دي. (د الاعراف سورت: ۱۵۷ ايت).

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: اې عائشې بېشکه الله مهربانه دی مهرباني خوښوي او پر مهربانۍ هغه څه ورکوي چې په سختګيرۍ يې نه ورکوي او نه يې له هغه پرته پر بل څه ورکوي. صحيح مسلم ۲۵۹۳ او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: بېشکه الله پرتاسو د ميندو نافرماني، د لوڼو ژوندي خښول، د فرضي صدقو نه ورکول او ناروا شيانو غوښتل حرام کړي دي، او

ستاسو لپاره يې بې خايه خبرې، بې ګټې پوښتنې او د مال ضايع کول ناخوښ کړي دي. صحيح البخاري ۲٤۰۸

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: تر هغه به جنت ته داخل نشئ تر څو مو ايمان نه وي راوړی او تر هغه به ايمان رانه وړئ تر څو له يوبل سره مينه ونه کړئ او آيا هغه څه درته ونه ښيم چې کله مووکړل له يوبل سره به مينه وکړئ؟ هغه دا چې په خپلو منځو کې سلام کوئ. صحيح مسلم ٥٤

او اسلام د ښو اخلاقو لکه رېښتينولی، د امانت اداکولو، پاک لمنی، حياء، شجاعت، قربانی، سخاوت، د اړ سره مرسته کولو، له بې وزله سره کمک کولو، وږي ته خواړه ورکولو، ښه ګاونډيتوب، صله رحمی او پر ځارويو مهربانی امر کوي.

او اسلام پر ښو اخلاقو امر کوي، رسول الله صلی الله فرمايلي: بېشکه زه يوازې د ښو اخلاقو د بشپړولو لپاره رالېږل شوی يم. صحيح الادب المفرد ۲۰

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: پرته له شکه ماته په تاسو کې تر ټولو محبوب او د قيامت په ورځ د مجلس له پلوه نېږدې هغه څوک دی چې په تاسو کې ښه اخلاق لري، او له تاسو بدترين او د قيامت په ورځ د مجلس له پلوه تر ټولو لېرې زيات خبرې کوونکي،

د خپلو خبرو غوره ګڼونکي او لويي کوونکي دي، هغوی وويل: ثرثارون او متشدقون خو پېژنو، خو د متفيهقون څوک دي؟ هغه وفرمايل: لويي کوونکي. السلسلة الصحيحة ۷۹۱

او له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی وايي: نبي صلى الله عليه وسلم نه په طبيعي ډول د بدوخبرو کوونکی او نه په تکلف سره د بدوخبرو کوونکی و، او هغه به ويل: له تاسو غوره ستاسو څخه د ښو اخلاقو والا دی. صحيح البخاري ۳۵۵۹

له دې سربېره نور يوشمېر ايتونه او حديثونه پردې دلالت کوي چې اسلام په عمومي ډول ښواخلاقو او غوره کارونو ته هڅونه کړې ده.

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي: هغه رېښتينولي ده، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: پرتاسو رېښتينولي لازمه ده، ځکه رېښتينولي نېکۍ ته لارښوونه کوي او نيکي جنت ته لارښوونه کوي او سړی تل رېښتيا وايي او د رېښتينولۍ په لټه کې وي تر دې چې د الله په وړاندې رېښتينی وليکل شي. صحيح مسلم ۲٦۰۷

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي: له هغو څخه يو د امانت اداکول دي، الله تعالى فرمايلي: پرته له شکه الله تاسو ته امر کوي چې امانتونه خپلو اهلو ته وسپارئ. (د النساء سورت: ۵۸ ايت)

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه: پاک لمني ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: درې کسان داسې دي چې پر الله يې مرسته لازمه ده: او له هغو څخه يې هغه نکاح کوونکی ذکر کړی چې پاک لمني غواړي. سنن ترمذي ۱٦٥٥

او د نبي صلی الله له دعاوو څخه دا وه چې ويل به يې: اې الله! زه ستا څخه د لارښوونې، پاک لمنۍ او د زړه دې غني والي غوښتنه کوم. صحيح مسلم ۲۷۲۱

او پر کومو شيانو چې اسلام امر کوي له هغو څخه يوه حيا ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: حيا يوازې خير راوړي

صحيح بخاري ٦۱۱۷

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: د هر دين لپاره اخلاق وي او د اسلام اخلاق حياء ده. بيهقي په شعب الايمان کې د دغه حديث تخريج کړی٦/۲٦۱۹

او له هغو شيانو څخه چې اسلام امر پرې کوي شجاعت هم دی، له انس رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: نبي صلی الله علیه وسلم تر ټولو خلکو د غوره اخلاقو، تر ټولو خلکو زيات شجاع او تر ټولو خلکو زيات سخي و، او يوځل د مديني خلک په يوه وېره کې شول؛ نو نبي صلی الله علیه وسلم تر ټولو پر آس مخکې و. صحيح بخاري ۲۸۲۰

او رسول الله صلی الله علیه وسلم به له بزدلۍ څخه پناه غوښتله ویل به یې: اې الله! زه پر تا له بزدلۍ څخه پناه غوارم. صحیح بخاري ٦٣٧٤

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه د الله په لار کې لګښت او سخا هم دي، الله تعالی فرمایلي: د هغو خلکو مثال چې خپل مالونه د الله په لارکې لګوي داسې ده لکه یوه دانه (تخم) چې اوه وږي راشنه کړي (بیا) په هروږي کې سل دانې وي او چاته چې الله غواړي (نورهم) زیاتوي او الله ښه پوه د پراخۍ څښتن دی. (د البقره سورت: ٢٦١ ایت)

او د رسول الله صلی الله علیه وسلم اخلاق سخاوت و، له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دی وایي: نبي صلی الله علیه وسلم په ښېګڼه کې ترټولو خلکو زیات سخي و او په روژه کې به چې کله جبرئیل ورته راتلی نو تر ټولو زیات به سخي و او جبرئیل علیه السلام د رمضان میاشتې په هره شپه کې ورسره کتل تردې چې وفات شو، نبي صلی الله علیه وسلم به هغه ته قرآن اورولو، کله به چې جبرئیل علیه السلام ورته راغی، هغه به تر باران اوروونکې وریېځې هم زیات سخي و. صحیح بخاري ١٩٠٢

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه د اړتن مرسته کول، د بې وزله کمک کول، وږي ته خواړه ورکول، له ګاونډي سره ښه چلند کول، له خپلوانو سره صله رحمي کول او پر ځارویو رحم کول دي.

له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی چې یو سړي له نبي صلی الله علیه وسلم څخه وپوښتل: کوم اسلام غوره دی؟ هغه وفرمایل: چې چاته خواړه ورکړې او څوک چې پېژنې او که یې نه پېژنې پر هغو سلام واچوې. صحیح بخاري ١٢

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: په داسې حال کې چې یوسړی پر لاره تللو سخته تنده پرې راغله چې یوه څاه یې ومونده، نو ورکوز شو او اوبه یې وڅښلې، بیا ترې راووتلو، ګوري چې یو سپی ستمیږي او له تندې څخه نمناکه خاوره خوري؛ نو سړي وویل: دغه سپي ته داسې تنده رسېدلې لکه ماته چې رسېدلې وه؛ نو څاه ته کوز شو، موزه یې له اوبو ډکه کړه، بیا یې په خوله کې ونیوله (راواېستله) سپي یې اوبه کړ، الله د هغه دغه عمل قبول کړ او بښنه یې ورته وکړه، هغوی وویل: اې د الله رسوله! ایا موږ ته په ځارویو کې هم ثواب شته؟ هغه وفرمایل: هو، په هر لانده ځیګر والا کې ثواب دی. صحیح بن حبان ٥٤٤.

او رسول الله صلى الله علیه وسلم فرمایلي: پر کونده او بې وزله کوښښ کوونکی(پاملرونکی) لکه د الله په لار کې مجاهد، د شپې لمونځ کوونکی او د ورځې روژه نیوونکی داسې دی.
صحیح بخاري ۵۳۵۳

او اسلام د خپلوانو پر حقوقو ټینګار کوي او د خپلوانو صله رحمي یې واجب کړه، الله تعالی فرمایلي: (دا) نبي پر مؤمنانو له خپلو ځانو یې هم زیات حق لرونکی دی او د هغه میرمني یې میندې دي او د الله په کتاب کې د خپلوۍ څښتنان یو پربل ډیر حق لرونکي دي نظر له نورو مؤمنانو او مهاجرینو څخه، مګر که تاسې له خپلو دوستانو سره څه ښېګڼه وکړئ، همدا په کتاب کې لیکل .شوي دي. (د الأحزاب سورت: ٦ ایت)

او د خپلوۍ له پریکولو سره یې ویرولي او په ځمکه کې د فساد غوندې یې ښودلي ده، الله تعالی فرمایلي: نو آیا تاسو، که چیرې حاکمان شئ، دي ته نژدې یئ چې تاسو به په زمکه کې فساد وکړئ او خپل قرابتونه (خپلویاني) به پرې کړئ. هغوی داسې خلك دي چې الله پرې لعنت کړی نو هغوی یې کاڼه او سترګې یې ورړندې کړې دي. (د محمد سورت: ۲۲- ۲۳ ایتونه)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي: **جنت ته به خپلوی‌پرې کوونکي داخل نشي**. صحیح مسلم ۲۵۵٦ هغه خپلوان چې پالل يې واجب دي: **مور او پلار، وروڼه، خويندې، ترونه، عمه ګانې، ماماګان او خاله ګانې دي.**

او اسلام د ګاونډي پر حق ټينګار کوي، که څه هم کافر وي، الله تعالی فرمايلي: او (يوازې) د الله تعالی بنده ګي وکړئ او هيڅ شی مه ورسره شريکوئ، مور او پلار سره ښېګڼه کوئ خپلوانو سره، يتيمانو، مسکينانو، خپلوان ګاونډي، پردي ګاونډي، د څنګ ملګري، مسافر او له هغو سره چې ستاسو په واك کې وي بېشکه الله هغه څوك نه خوښوي چې ځان ستايونکي کبرجن وي. (د النساء سورت: ۳٦ ايت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: جبرئيل به تل ماته د ګاونډي په اړه سپارښتنه کوله تردې چې فکر مې وکړ چې هغه به ميراث وړي. صحيح ابوداود۵۱۵۲

اسلام د خوراک او څښاک پاک شيان حلال کړي دي او د زړه، بدن او کور پر پاکوالي يې امر کړی، له همدې امله يې نکاح حلاله کړې ده، لکه نبيانو عليهم السلام ته يې چې امر پرې کړی، چې هغوی پر هر پاک شي امر کړی دی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: اې خلکو! پرته له شکه الله پاک دی، يوازې پاک شيان قبلوي او الله مؤمنانو ته پر هغه څه امر

کړی چې رسولانو ته يې پرېږ امر کړی و، الله تعالی فرمايي: ای رسولانو! له پاکو شيانو خوراک کوئ او نېک کارونه کوئ، پرته له شکه زه پر هغه څه ښه پوه يم چې تاسو يې کوئ.

او الله تعالی فرمايي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! له هغو پاکو شيانو خوراک کوئ چې په روزۍ مو درکړي دي او د الله شکر وباسئ که چېرې تاسې يوازې د هغه عبادت کوئ.

وايي: بيا يې هغه سړی ياد کړ چې اوږد سفر کوي، ببرسر، سپېره وي خپل لاسونه اسمان ته پورته کوي وايي: اې پالونکيه اې پالونکيه! په داسې حال کې چې خوراک يې حرام وي، جامې يې له حرامو وي، څښاک يې حرام وي او په حرامو پالل شوی وي؛ نو چېرې به دغه لره دعا قبوله شي. صحيح مسلم ۱۰۱۵

او الله تعالی فرمايلي: ورته ووايه: د الله هغه (د) ښکلا (سامان) چا حرامه کړې چې خپلو بندګانو ته يې را اېستلې او د روزۍ هغه پاکيزه شيان؟ ورته وايه: هغه خو په دنيوي ژوند کې هم (اصلاً) د مؤمنانو لپاره دي او د قيامت په ورځ خو به يوازې د هغوی لپاره وي، په همدې توګه موږ هغو خلکو ته خپل آيتونه څرګند بيانوو چې پوهيږي. (د الأعراف سورت: ۳۲ ايت)

او اسلام د زړه، بدن او کور پر پاکوالي امر کړی دی، له همدې امله يې نکاح حلاله کړې ده، لکه څنګه يې چې پردې نبيانو او رسولانو عليهم السلام ته امر کړی، چې هغوی په هر پاک شي امر کوي، او الله تعالی فرمايلي: او الله تاسو ته له خپله جنسه مېرمنې پيدا کړې او له مېرمنو يې زامن او لمسي درکړي او له ښو پاکيزه شيانو يې روزي درکړې ده، نو ايا هغوی باطل مني او د الله له پېرزوينې انکار کوي. (د النحل سورت: ٧٢ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او جامې دې پاکې کړه (٤) او پليتي پرېږده (٥) (د المدثر سورت: ٤- ٥ ايتونه)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: او جنت ته به هغه څوک داخل نشي چې په زړه کې يې يوه ذره لويي وي. يو سړي وويل: بېشکه يوسړی خوښوي چې جامې يې ښايسته وي، څپلۍ يې ښايسته وي، هغه وفرمايل: پرته له شکه الله ښايسته دی، ښايست خوښوي، لويي له حق څخه انکار کول او د خلکو کم ګڼل دي. صحيح مسلم ٩١

اسلام د نارواوو اصول لکه پر الله شرک او کفر کول، د بوتانو لمانځل، پرته له پوهې پر الله خبرې ترړل، د اولادونو وژل، د محترم نفس وژل، په ځمکه کې فساد کول، کوډې، ښکاره او پټې بې حیایی، زنا او لواطت حرام کړي دي، او سود، د مردارې خوړل او د هغه څه خوړل يې حرام کړي دي چې د بوتانو او غلطو معبودانو لپاره ذبح کړل شوي وي، د خنزیر غوښه او ټول پلیت او ناپاک شیان يې حرام کړي دي، د یتیم مال خوړل، په پیمانه او تول کې کموالی او زیاتوالی يې حرام کړي دي، د خپلویو پرې کول يې حرام کړي دي، او ټول نبیان علیهم السلام د دغو ناروااوو پر حراموالي په يوه خوله دي.

الله تعالى فرمايلي: ورته ووايه: راشئ هغه څه در باندې ولولم چې ستاسو رب در باندې حرام کړي، دا چې هیڅ شی به نه ورسره شریکوئ، له مور او پلار سره به ښیګڼه کوئ، د بې وزلۍ له امله به خپل اولاد نه وژنئ، تاسو او هغوی دواړوته مونږ روزي درکوو بې حيا کارونه که ښکاره وي او که پټ، مه ورنیږدې کیږئ، داسې څوک مه وژنئ چې الله (يې وژل) حرام کړي وي، پرته له حقه. په دې سره الله تاسو ته حکم کړی چې له عقله کاروا خلئ. او (بل دا چې) د یتیم مال ته مه ورنیږدې کیږئ مګر په ښه طریقه، تر هغه چې خپلې ځوانۍ ته ورسیږي، پیمانه او تول په عدل سره پوره کوئ، هیڅوك د هغه له وس

پورته نه مکلفوو، او چې خبره مو کوله نو انصاف کوئ، که څه هم خپلوان وي، او د الله په لوظ وفا کوئ، پر همدې سره يې تاسوته حکم کړی، ښايي چې نصيحت ومنئ. (د الأنعام سورت: ۱۵۱– ۱۵۲ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: ورته وايه: زما پالونکي يوازې ښکاره او پټ د بې حيايۍ کارونه حرام کړي، ګناه، په ناحقه تيری، دا چې الله سره هغه څه شريك وګڼئ چې د هغه په هکله يې څه سند نه دی رانازل کړی او داچې پر الله پورې داسې څه ووايئ چې نه (وربانديې) پوهيږئ. (د الاعراف سورت: ۳۳ ايت).

او اسلام د محترم نفس وژل حرام کړي دي، الله تعالی فرمايلي: او هغه ځوک مه وژنئ چې الله تعالی ئې وژل حرام کړي دي مګر په حقه، او هر ځوك چې په ظلم سره ووژل شو نو بېشکه مورږ يې وارث ته (د بدل اخيستو) حق ورکړی خو په وژلو کې به زياتی نه کوي، بېشکه هغه سره مرسته شوې ده. (د الإسراء سورت: ۳۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او هغه کسان چې له الله سره بل معبود نه رابولي او نه پرته له حقه هغه ځوک وژني چې الله ئې وژل حرام کړي وي او نه زنا کوي او ځوك چې داسې وکړي، هغه به خپله ګناه مومي. (د الفرقان سورت: ٦٨ ايت)

او اسلام په ځمکه کې فساد کول حرام کړي دي، الله تعالی فرمايلي: او په ځمکه د هغې له سمون وروسته ورانکارۍ مه کوئ. (د الاعراف سورت: ٥٦ ايت)

او الله تعالی له شعيب عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره وويل چې هغه يې خپل قوم ته ويل: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته بل الله نشته، پرته له شکه تاسوته مو د پالونکي له لوري نښانه راغله، نو پوره پوره پيمانه او تول کوئ او له خلکو څخه د هغوی په شيانو کې کمی مه کوئ او په ځمکه کې د هغې له سمون وروسته ورانکاری مه کوئ، دغه ستاسو لپاره غوره دی که مؤمنان ياست. (د الأعراف سورت: ٨٥ ايت)

او الله تعالی جادو حرام کړی دی، الله سبحانه وتعالی فرمايلي: او څه دې چې په لاس کې دي هغه وغورځوه، هغوی چې څه جوړ کړي هغه به له ستوني تېروي، دا څه يې چې جوړ کړي، د کوډ ګر چل دی، او کوډګر چې هر چېرته راشي نه بريالی کيږي. (د طه سورت: ٦٩ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: له اوو تباه کوونکو څخه ځانونه وساتئ، هغوی وويل: اې د الله رسوله! هغه څه دي؟ هغه وفرمايل:

پر الله شرک کول، کوډې، د داسې چا وژل چې الله حرام کړی وي مګر په حق، د سود خوړل، د یتیم مال خوړل، د جنګ په ورځ تېښته او پر پاک لمنو مؤمنو بې خبرو ښځو تور لګول. صحیح بخاري ٦٨٥٧

او اسلام ښکاره او پټې بې حیایۍ، زنا او لواطت حرام کړي دي، د دغې فقرې په پیل کې د هغو ایتونو یادونه تېره شوه چې پر دغو یې دلالت کولو، او اسلام سود حرام کړی دی، الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! له الله وډارشئ او له سود څخه چې څه پاتې وي هغه ورپرېږدئ که (رښتیني) مؤمنان یاست. او که دا مو ونه کړل نو خبرشئ (او ځان چمتوکړئ) د الله او د هغه له رسول سره یوې جګړې ته، او که توبه مو وکړه؛ نو ستاسو لپاره خپلې پانګې دي، نه به ظلم کوئ او نه دې ظلم دربانديې کیږي. (د البقره سورت: ۲۷۸- ۲۷۹ ایتونه)

او الله د هیڅ ګناه والا داسې نه دی ګواښلی لکه د سود والا یې چې ګواښلي؛ ځکه سود د دینونو، هېوادونو، مالونو او نفسونو ورانوالی دی.

او اسلام د مردارې او هغه څه خوړل حرام کړي دي چې د بوتانو او ناحقه معبودانو لپاره ذبح شوي وي، او د خنزیر غوښه یې حرامه کړې ده، الله تعالی فرمايلي: پرتاسې حرامه کړل شوه مرداره، وینه (بهېدونکې)، د خنزیر غوښه، هغه چې له الله پرته د بل چا په نوم

حلال شوی وي، په ستوني خپه کړل شوی، ویشتلی، غورځېدلی، په ښکر ځېرې شوی، هغه چې ځناورو خوړلی وي خو پرته له هغه چې تاسویې حلال کړئ، هغه چې د کوم ناروا ځای یا څه بل شي په نوم حلال شوی وي او داچې د فال په غشو خپلې تالې وګورئ، دا ټول فسق دی. (د المائده سورت: ۳ ایت)

او اسلام د شرابو او ټولو پلیتو او مردارو شیانو څښل حرام کړي دي، الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! پرته له شکه شراب، جواري، د غیر الله د عبادت ځایونه او د فال غشې دا ټول ناولې شیطاني کارونه دي نو ډډه ترې وکړئ چې بریالي شئ. خبره داده چې شیطان غواړي په شرابو او جواري سره مو ترمنځ دوښمني او کینه واچوي او د الله له یادولو او لمانځه څخه مو ایسارکړي، نو آیا تاسو ترې ایسارېدونکي یاست؟ (د المائده سورت: ۹۰- ۹۱ ایتونه)

او په ۳۱ مه فقره کې د الله د خبر ورکولو ذکر تېر شو چې په تورات کې د رسول صلی الله علیه وسلم صفتونو څخه یې ورکړی، چې پر هغوی یې پلیت شیان حراموي، الله تعالی فرمايلي: هغه کسان چې د همدې امي (نالوستي) رسول پیروي کوي کوم چې هغوی سره په تورات او انجیل کې یې (نوم) لیکلی

مومي، (هغه) چې د ښېګنې امر ورته کوي، له بدۍ يې ايساروي، پاکيزه شيان ورته حلالوي، ناپاکه ورباندې حراموي او درانه پېټي يې ترې ايسته کوي او هغه بنديزونه چې پر هغوی وو (ماتوي يې). (د الأعراف سورت: ۱۵۷ ايت)

او اسلام د يتيم مال خوړل حرام کړي دي، الله تعالی فرمايلي: او يتيمانوته يې خپل مالونه ورکوئ او ناپاك په پاك مه سره بدلوئ، او مه يې مالونه خپلو مالونو سره (ګډ) خورئ، دا هرومرو لويه ګناه ده. (د النساء سورت: ۲ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه هغه کسان چې د يتيمانو مالونه په ظلم خوري نو هرومرو به هغوی په ډکو ګېډو اور خوري او ژر به ګرم اورته ننوځي. (د النساء سورت: ۱۰ ايت)

او اسلام په پيمانه او تول کې کموالی او زياتوالی حرام کړی دی، الله تعالی فرمايلي: تباهي ده هغه چا لره چې په تول او پيمانه کې کمی کوي. هغه کسان چې ځان ته يې پر خلکو پيمانه کوي نو پوره يې اخلي. او چې هغوی ته پيمانه يا تول کوي نو کم ورکوي. آيا هغوی باور نه کوي چې دوی به دوباره بيا راژوندي کولی شي. (د المطففين سورت: ۱– ٤ ايتونه).

او اسلام د خپلویو پرې کول حرام کړي دي، په ۳۱ مه فقره کې د هغو آیتونو او حدیثونو ذکر تېر شو چې پر دغه یې دلالت کولو، ټول نبیان او رسولان د دغو ناروا وو پر حراموالي په یوه خوله دي.

اسلام له بدو اخلاقو لکه درواغو، دوکې، غدر، خیانت، فریب، حسد او ناوړه چل، غلا، بغاوت او تېري څخه منعه کړې ده او له هر ډول پلیتو اخلاقو یې منعه کړې ده.

اسلام په عمومي ډول له بدو اخلاقو څخه منعه کړې ده، الله تعالی فرمایلي: او (په کبر سره) له خلکو مخ کوږ مه نیسه او مه په ځمکه کې په ناز او نخرو ګرځه، بېشکه د الله هر یو کبرجن او لاپو خوښېږي. (د لقمان سورت: ۱۸ ایت)

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: پرته له شکه ماته په تاسو کې ترټولو محبوب او د قیامت په ورځ د مجلس له پلوه نېږدې هغه څوک دي چې په تاسو کې ښه اخلاق لري، او له تاسو بدترین او د قیامت په ورځ د مجلس له پلوه ترټولو لیرې زیات خبرې کوونکي، د خپلوخبرو غوره ګڼونکي او لوېي کوونکي دي، هغوی وویل: ثرثارون او متشدقون خو پېژنو، خو د متفیهقون څوک دي؟ هغه وفرمایل: لویي کوونکي. السلسلة الصحیحة ۷۹۱

اسلام له درواغو منع کوي، الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه الله له بريده اوښتونکي او درواغجنو ته لارښوونه نه کوي. (د غافر سورت: ۲۸ ايت)**

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **له درواغو ځانونه وساتئ، ځکه درواغ بې لارې ته لارښوونه کوي، او بې لاري اور ته لارښوونه کوي، او تل يو سړی درواغ وايي او د درواغو په لټه کې وي تر دې چې د الله په وړاندې درواغجن وليکل شي.** صحيح مسلم ۲٦۰۷

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **د منافق درې نښې دي: کله چې خبرې کوي درواغ وايي، کله چې ژمنه کوي، ماتوي يې او کله چې امانت ورته اېښودل کيږي، خيانت پکې کوي.** صحيح بخاري ٦۰۹٥.

اسلام له دوکې منع کوي په حديث کې راځي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د غلې پر تولي تېرېدی؛ نو خپل لاس يې پکې د ننه کړ، چې پر ګوتو يې لوندوالی راغی، بيا يې وويل: **دا څه دي اې د غلې والا؟ هغه وويل اې د الله رسوله! پرې وريدلی دی: هغه وفرمايل: نو آيا د غلې سربېره دې نشوای کولای چې خلکو ليدلي وای، (بيا يې وويل) څوک چې دوکه ورکړي هغه له ما څخه نه دی.** صحيح مسلم ۱۰۲

اسلام له غدر، خيانت او فريب څخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي:

اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! له الله او رسول سره خيانت

مه کوئ او هم خپل امانتونه مه خیانت کوئ حال دا چې تاسو (ښه) پوهېږئ هم. (د الأنفال سورت: ۲۷ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: هغه کسان چې له الله سره کړې ژمنې پوره کوي او ټینګ تړونونه نه ماتوي. (د الرعد سورت: ۲۰ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم به خپل لښکر ته ویل کله به چې هغه ووتلو: غزا وکړئ، له بریده مه اوړئ دوکه مه کوئ، مثله مه کوئ او ماشوم مه وژنئ. صحیح مسلم ۱۷۳۱.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: څلور شیان چې کله په چا کې وي هغه سوچه منافق دی او په چا کې یو عادت له هغو څخه وي په هغه کې د نفاق عادت دی ترڅو یې پرې اېښی نه وي: کله چې امانت ورته کېښودل شي خیانت پکې کوي، خبرې چې کوي درواغ وایي، ژمنه چې وکړي ماتوي یې او کله چې شخړه کوي ښکنځل کوي. صحیح بخاري ۳٤

اسلام له کینې څخه منع کوي، الله تعالی فرمایلي: یا دوی له خلکو سره په هغه څه حسد کوي چې الله په خپله لورینه ورکړي، نوموږ خو د ابراهیم کورنۍ ته کتاب او حکمت ورکړی او(لا دا چې) لویه پاچاهي مو ورکړې ده. (د النساء سورت: ٥٤ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: د ډېری اهل کتابو دا خوښه ده چې له خپل ايمانه مو بېرته کفرته وګرځوي(او دا) د هغه حسد له امله چې هغوی سره دی، (او) پس له هغه چې حق هم (ښه) ورته څرګند شو، نو تېرشئ او مخ وګرځوئ ترڅو چې الله خپله پرېکړه (درته) راوړي، په رېښتيا هغه پر هر څه ځواکمن دی. (د البقره سورت: ۱۰۹ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: په تاسو کې له تاسو د مخکېنيو امتونو ناروغی را شنې شوې دي: حسد، کينه چې خرييونکې ده، زه دا نه وايم چې وېښتان خريي، بلکې دين خريي، زما دي پر هغه ذات قسم وي چې زما ځان يې په لاس کې دی، تر هغه به جنت ته داخل نه شئ ترڅو مو ايمان نه وي راوړی او تر هغه به ايمان را نه وړئ ترڅو مو له يو بل سره مينه نه وي کړې، ايا پر داسې څه مو خبر نه کړم چې دغه څه ستاسو لپاره ثابت کړي؟ په خپلو منځو کې سلام رواج کړئ. سنن ترمذي۲۵۱۰.

اسلام له بد چل ځخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي: او همدارنګه مونږ په هر کلي کې د هغه کلي مجرمان مشران ګرځولي دي، د دې لپاره چې دوی په هغه (کلي) کې مکر او فريب وکړي، او دوی يوازې له خپلو ځانونو سره مکر کوی، په داسې حال کې دوی نه پوهېږي. (د الأنعام سورت: ۱۲۳ ايت)

او الله تعالی خبر ورکړی چې یهودو د مسیح علیه السلام د وژلو هڅه وکړه او چل ول یې وکړ، خو الله د هغوی د چل ول ځواب ورکړ او الله دا خبره بیان کړه چې بد چل یوازې پر خپل ښښتن یې ورګرځي، الله تعالی فرمایلي: نو کله چې عیسی د هغوی کفر معلوم کړ، وویل: څوک مې د الله لوري ته ملګري دي؟ حواریانو وویل: موږ د الله (د دین) ملګري یو، په همغه الله مو ایمان راوړی او ته هم شاهد اوسه چې موږ مسلمانان یو. ای زمونږه ربه! په هغه څه مو ایمان راوړی چې تا را نازل کړي او د دغه رسول پیروي موکړې ده؛ نو موږ له شاهدانو سره ولیکه. او هغوی (چی) پټ تدبیر وکړ، الله (یې هم) تدبیر وکړ او الله خو تر ټولو ښه تدبیر نیوونکی دی. کله چې الله وفرمایل: اې عیسی! بېیشکه زه دې وفات کوونکی (یا اخیستونکی) او خپل لور ته خېژوونکی یم، او له کافرانو ستا پاکوونکی، او تر قیامته پرکافرانو ستا د پیروانو اوچتوونکی یم، بیا مو زما خوا ته راتلل دي نو ستاسو تر منځ به په هغه څه کې پرېکړه وکړم چې تاسو پکې یو له بل سره اختلاف کاوه. (د آل عمران سورت: ۵۲- ۵۵ ایتونه)

او الله تعالی دا خبر ورکړی چې د صالح علیه السلام قوم په چل سره د هغه د وژلو اراده وکړه، نو چل ول یې وکړ، الله هم د هغوی د چل

ځواب ورکړ، هغوی او د هغوی قوم یې ټول تباه کړل، الله تعالی فرمایلي: هغوی وویل: پر الله قسم وکړئ چې هرومرو به په هغه او کورنۍ یې د شپې یرغل کوو بیا به یې خپلوانو ته وایو چې موږ د هغه د کورنۍ د وژنې په ځای کې حاضر نه وو او موږ بالکل رښتیني یو. هغوی یوه دسیسه جوړه کړه خو موږ هم یو پلان جوړ کړ چې هغوی خبر هم نه وو. نو ګوره چې د هغوی د دسیسې پایله څه وه؟ دا چې موږ هغوی او ټول قوم یې تباه کړل. (د النمل سورت: ۴۹– ۵۱ ایتونه)

اسلام له غلا څخه منع کوي، رسول الله صلی علیه وسلم فرمایلي: زنا کوونکی زنا نه کوي کله چې زنا کوي په داسې حال کې چې هغه دې مؤمن وي، هغه غلا نه کوي کله چې غلا کوي په داسې حال کې چې هغه دې مؤمن پاتې وي، او نه شراب څښي کله چې شراب څښي په داسې حال کې چې هغه دې مؤمن پاتې شي او توبه له دغو وروسته وړاندې کړل شوې ده. صحیح بخاري ۶۸۱۰

اسلام له بغاوت څخه منع کوي، الله تعالی فرمایلي: پرته له شکه الله د عدل، ښېګڼې او خپلوانو ته د ورکړې امر کوي او له بې حیایۍ بدۍ او تیرې څخه منع کوي، هغه تاسو ته نصیحت کوي تر څو پند واخلئ. (د النحل سورت: ۹۰ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **پرته له شکه الله ماته وحي کړې دا چې تاسو امر ومنئ تر څو يو پر بل تېری ونه کړي او يو پر بل وياړ ونه کړي.** صحيح ابوداود ٤٨٩٥.

اسلام له ظلم څخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي: **او الله تېری کوونکي نه خوښوي. (د آل عمران سورت: ٥٧ ايت)**

او الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه تېری کوونکي نه بريالي کيږي. (د الأنعام سورت: ٢١ ايت)**

او الله تعالی فرمايلي: **او د ظالمانو لپاره يې دردوونکی عذاب چمتو کړی دی. (د الإنسان سورت: ٣١ ايت)**

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: **درې کسان داسې دي چې دعا يې نه رديږي: يو عادل پاچا، بل روژه نيوونکی تر څو يې چې روژه نه وي ماته کړې او د مظلوم دعا پر وريځو سربېره پورته کيږي او د اسمانونو دروازې ورته پرانېستل کيږي او رب عزوجل فرمايي: پر عزت مې دې قسم وي زه به دې هرومرو مرسته کوم که څه هم يوه موده وروسته وي.** مسلم يې په ٢٧٤٩ شمېره له لږ اختلاف سره په لنډ ډول تخريج کړی، او ترمذي په ٢٥٢٦ شمېره له لږ اختلاف سره تخريج کړی او احمد په ٨٠٤٣ شمېره تخريج کړی او لفظ د هغه دی.

او کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم معاذ رضي الله عنه یمن ته ولیږلو هغه ته یې دا هم وویل: د مظلوم له ښېرا څخه ځان وساته، ځکه د هغه د ښېرا او د الله جل جلاله ترمنځ هیڅ پرده نشته. صحیح بخاري ۱٤۹٦

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: خبر اوسئ چا چې پر معاهد ظلم وکړ، یا یې ځه ترې کم کړل او یا یې له وس پر زیات څه مکلف کړ او یا یې د هغه د زړه له خوښې پرته څه ترې واخېستل؛ نو زه به د قیامت په ورځ د هغه لپاره دعوا کوونکی وم. سنن ابوداود ۳۰۵۲

نو اسلام لکه څنګه چې وینې له هر ډول ناوړه اخلاقو، د تېري او ظلم له معاملې څخه منع کوي.

اسلام د هغو مالي راکړو ورکړو څخه منع کوي چې سود، ضرر، دوکه، ظلم، فریب وي پکې او یا د مصیبتونو او د ټولنو، قومونو او افرادو د عام ضرر لامل کیږي.

د دغې فقرې په پیل کې د هغو ایتونو او احادیثو ذکر تېر شو چې سود، ظلم، دوکه او په زمکه کې فساد حراموي، الله تعالی فرمایلي:

او هغه کسان چې مؤمنان او مؤمناني ځوروي پرته له څه ګناه چې هغوی کړې وي نو بېشکه هغوی پر خپل ځان لوی درواغ او څرګنده ګناه باروي. (د الأحزاب سورت: ۵۸ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: چا چې نیک عمل وکړ، نو د ځان لپاره یې دی، او چا چې بد کار وکړ؛ نو پر هغه دی او ستا پالونکی ظلم کوونکی نه دی. (د فصلت سورت ٤٦ ایت)

او په احادیثو کې دي: چې رسول الله صلی الله علیه وسلم پریکړه وکړه چې نه ضرر وي او نه ضرار. یعنې نه ځان ته ضرر رسول شته نه بل ته. سنن ابوداود

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو خپل ګاونډي ته دې ازار نه رسوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو د خپل میلمه درناوی دې کوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو یا دې ښه خبره وکړي او یا دې چوپ پاتې شي. او په یو روایت کې دي: چې له ګاونډي سره دې ښېګڼه وکړي. صحیح مسلم ٤٧

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: یوې ښځې ته د یوې پیشو له امله عذاب ورکړل شو چې بندي کړې یې وه، تر دې چې مړه شوه، نو په اور کې دننه شوه، هغې ښځې پشۍ ته نه خوراک ورکولو او نه څښاک، ځکه هغه یې بندي کړې وه، او هغه یې نه پرېښودله چې د ځمکې حشرات یې خوړلي وای. صحیح بخاري ٣٤٨٢

دا د هغه چا سزا وه چې پېشکه يې ازار کړې وه؛ نو د هغه چا حال به څنګه وي چې خلک ازاروي، له ابن عمر څخه روايت واېي: رسول الله منبر ته وختلو، په لوړ غږ يې اواز وکړ او وېې فرمايل: اې هغوکسانو چې په خوله يې ايمان راوړی او زړه ته يې ايمان نه دی رسېدلی! مسلمانان مه ازاروئ او مه پېغور ورکوئ او مه يې په عيبونو پسې کېږئ، ځکه څوک چې د خپل مسلمان ورور په عيب پسې وي، الله به د هغه پر عيب پسې شي او د چا په عيب پسې چې الله شي، رسوا کوي يې که څه هم د خپل بار په منځ کې وي، هغه وويل: او ابن عمر يوه ورځ بيت الله يا کعبې ته وکتل؛ نو وېې ويل: څومره لوی شان والا يې او څومره لوی حرمت دې دی، خو مؤمن د الله په وړاندې له تا څخه هم د حرمت او درناوي له پلوه لوی دی. ترمذی يې په ۲۰۳۲ شمېره تخريج کړی او ابن حبان په ۵۷٦۳ شمېره

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو خپل ګاونډي ته دې ازار نه رسوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو د خپل مېلمه درناوی دې کوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو يا دې ښه خبره وکړي او يا دې چوپ پاتې شي. صحيح بخاري ٦٠١٨

او ابوهريره له نبي صلى الله عليه وسلم څخه روايت کوي چې ويې

فرمايل: آيا پوهېږئ چې مفلس څوک دی؟ هغوی ووېل: اې د الله

رسوله! په موږ کې مفلس هغه څوک دی چې درهم او توښه نه لري،

هغه وفرمايل: بېشکه زما له امت څخه مفلس هغه څوک دی چې د

قيامت په ورځ به له روژې، لمانځه او زکات سره راشي، خو يو تن به

راشي چې د هغه يې بې عزتي کړې وي، او پر دغه به يې تور لګولی

وي، د دغه به يې مال خوړلی وي، نو هغه به کېنول شي او دغه به يې له

نېکيو خپله بدله اخلي او هغه به يې هم له نېکيو بدله اخلي، کله يې چې

نېکۍ خلاصې شي مخکې تردې چې د خپلو ګناهونو پور ادا کړي، نو د

هغوی ګناهونه به را واخېستل شي او پر هغه به ورواچول شي بيا به

هغه هم په اور کې واچول شي. مسلم په ۲۵۸۱ شمېره، ترمذي په ۲٤۱۸ او

احمد په ۸۰۲۹ شمېرې سره تخريج کړی او لفظ د احمد دی.

او رسول صلى الله عليه وسلم فرمايلي: پر لاره د وني يو شاخ و چې خلکو

ته يې تکليف رسولو، يوسړي هغه لرې کړ؛ نو هغه جنت ته داخل کړای

شو. بخاري په ٦٥۲ شمېره د هغه معنا تخريج کړې، مسلم په ۱۹۱٤ دېته ورته،

ابن ماجه په ۳٦۸۲ شمېره او احمد په ۱۰٤۳۲ شمېره تخريج کړی دی او لفظ د

هغو دواړو دی، چې له لارې څخه د زيان رسوونکي شي لرې کول

ځوک جنت ننه باسي؛ نو ستا خیال دی چې د هغه چا به څه حال وي چې خلکو ته زیان رسوي او د هغوی ژوند ور خرابوي.

اسلام د عقل د ساتنې او ټولو هغو شیانو د حراموالي لپاره راغلی چې عقل خرابوي

لکه د شرابو څښل او د عقل مرتبه یې لوړه کړې ده او هغه یې د تکلیف مدار ګرځولی او د خرافاتو او بوتانو له ځنځیرونو یې ازاد کړی دی، او په اسلام کې هیڅ داسې رازونه او حکمونه نشته چې یوازې تر یوې طبقې پورې اړه ولري تر بلې پورې تړاو ونه لري، د اسلام ټول حکمونه او فرمانونه د صحیح عقلونو سره سمون لري او هغه د عدالت او حکمت مطابق دي.

الله تعالی فرمایلي: **پرته له شکه غوږونه، سترګې او زړه د هر یوه په اړه به پوښتنه کیږي. (د الإسراء سورت: ٣٦ ایت)**

نو پر انسان واجب دي چې د خپل عقل ساتنه وکړي، له همدې امله اسلام شراب او نشه یي توکي حرام کړي دي، او د شرابو ناروا والی مې په ٣٤ مه فقره کې بیان کړ او د قرآن کریم ډېرى ایتونه پر دغو تورو ختمیږي. کیدای شي له عقله کار واخلئ. (د البقره سورت: ٢٤٢ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او دنیوي ژوند له لوبې او تماشې پرته بل څه نه دي، او همغه د آخرت مېنه هغو خلکو ته غوره ده چې ځان ساتنه (تقوی) کوي، آیا له عقل کار نه اخلئ. (د الأنعام سورت: ۳۲ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه موږ قرآن په عربي ژبه نازل کړی، تر څو تاسو له عقل څخه کار واخلئ. (د یوسف سورت: ۲ ایت)

او الله تعالی داخبره بیان کړه چې له لا رښوونې او حکمت څخه یوازې د عقلونو څښتنان ګټه پورته کولای شي او هغوی چې هوښیاران دي، الله تعالی فرمايلي: چاته چې غواړي حکمت ورکوي او هر چاته چې حکمت ورکړل شي؛ نو بېیشکه ډېره ښېګڼه ورکړل شوه او د عقل له څښتنانو پرته بل څوك پند نه اخلي. (د البقره سورت: ۲۶۹ ایت)

او له همدې امله اسلام، عقل د تکلیف مدار وګرځولو، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: له دريو کسانو څخه قلم پورته کړل شوی دی: له ویده څخه ترڅو وېښ شوی نه وي، له ماشومه تر څو بالغ شوی نه وي او له لېوني څخه تر څو په سد شوی نه وي. دغه حدیث بخاري د جزم په صیغه سره معلقا محکي تر ٥٢٦٩ شمېره کې همدغه ډول تخریج کړی او ابوداود

موصولا ٤٤٠٢شمېرې سره تخریج کړی او لفظ د هغه دی، ترمذي په ١٤٢٣ شمېره، نسائي په سنن کبری کې په ٧٣٤٦ شمېرې سره، احمد په ٩٥٦ شمېره له لږ اختلاف سره او ابن ماجه په ٢٠٤٢ شمېره په لنډ ډول راوړی دی.

او د خرافاتو او بوتانو له څنځیرونو څخه یې یادونه کړې ده، الله تعالی د خرافاتو په ټینګو نیولو کې د امتونو له حال څخه په خبرولو سره او هغه حق ته یې په ردولو سره چې د الله له لوري راغلی فرمایلي: او په همدې توګه موږ له تا مخکې په کوم کلي کې څوك وېرووونکی ندی لیږلی مګر دا چې سوکاله خلکو به یې ویل؛ موږ خپل پلرونه په یوه لاره موندلي او په رېښتیا موږ د هغوی پر پلونو روان یو. (د الزخرف سورت: ٢٣ ایت)

او الله تعالی د خپل دوست ابراهیم علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره وایي چې هغه یې خپل قوم ته وویل: کله چې هغه خپل پلار او قوم ته وویل: دا بوتان څه شی دي چې تاسو یې عبادت ته ټینګ ولاړ یاست؟ هغوی وویل: موږ خپل پلرونه د دغو په لمانځنه موندلي دي. (د الأنبیاء سورت: ٥٢- ٥٣ ایتونه)

اسلام راغی او خلکو ته يې د بوتانو د لمانځلو د پرېښودلو او له پلرونو او نیکونو څخه په میراث ورپاتې خرافاتو څخه د ځان ساتلو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام د لارې د پیروۍ امر وکړ.

او په اسلام کې داسې رازونه او حکمونه شتون نه لري چې تر یوې طبقې پورې تړاو ولري نه تربلې طبقې پورې.

د ابوطالب له زوی علي رضي الله عنه څخه - چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره زوی او د لور خاوند دی، و پوښتل شول: **چې آیا رسول الله صلی الله علیه وسلم تاسو ته کوم څه ځانګړي کړي دي؟ نو هغه وفرمایل: موږ ته رسول الله صلی الله علیه وسلم داسې څه نه دي ځانګړي کړي چې ټولو خلکو ته عام نه وي، مګر هغه څه چې زما د دغې تورې په پوښ دي هغه وویل: نو یوه پاڼه یې راوېستله چې په هغې کې لیکلي و: الله پر هغه چا لعنت کړی چې له الله پرته د بل چا لپاره ذبح کوي، الله پر هغه چا لعنت کړی چې د ځمکې نښې غلا کوي، الله پر هغه چا لعنت کړی پر خپل پلار بد وایي او الله پر هغه چا لعنت کړی چې بدعتي ته پناه ورکوي.**

صحیح مسلم ۱۹۷۸ او د اسلام ټول حکمونه او فرمانونه د صحیح عقلونو سره سم او د عدالت او حکمت د غوښتنې سره مطابق دي.

او د باطل دينونو پيروان چې کله پر هغه څه پوهه ونه لري چې ترمنځ يې ټکر وي او يا هغه چارې چې عقلونه يې ردوي، نو بيا د دين پيروان دا گومان کوي چې دين له عقل څخه پورته دی او يا دا چې عقل لره د دين په پوهاوي او پر هغه د را چاپېرېدو کې هيڅ ځای نشته.

سره له دې چې اسلام دين د عقل لپاره يوه داسې رڼا بللې ده چې لاره يې ورته روښانه کوي، نو د باطلو دينونو خلک له انسان څخه غواړي چې له عقل څخه خالي شي او د ځان تابع يې وګرځوي او اسلام بيا له انسان څخه غواړي چې عقل يې را بيداره کړي، تر څو حقيقتونه لکه څنګه چې دي همداسې يې وپېژني.

الله تعالی فرمايلي: **او همدارنګه موږ تاته هم په خپل امر سره روح راوليږلو، ته نه پوهېدې چې کتاب څه دی او ايمان څه دی خو موږ هغه رڼايي وګرځوله چې له خپلو بندګانو چاته وغواړو په هغه سره يې لارښوونه کوو او بېشکه چې ته د نېغې لارې خواته ښوونه کوې. (د الشورى سورت: ٥٢ ايت)**

نو الهي وحي داسې برهانونو او حجتونو ته شامله ده چې د سالمو عقلونو داسې حقيقتونو ته لارښوونه کوي چې د هغو پر پېژندګلوۍ او ايمان يې خبر وي، الله تعالی فرمايلي: **اې خلکو! بېشکه تاسو ته مو**

د خپل پالونکي له لوري برهان راغلی او تاسو ته مو ځرګندوونکې رڼا نازله کړې ده. (د النساء سورت: ۱۷٤ ایت)

الله سبحانه وتعالی د انسان لپاره غواړي چې د لارښوونې، پوهې او حقیقت په رڼا کې ژوند وکړي، شیطانان او طاغوتان غواړي چې انسان د کفر، ناپوهۍ او لاروړکۍ په تیارو کې پاتې شي، الله تعالی فرمايلي: الله د هغو خلکو دوست دی چې ایمان يې راوړی، له تیارو يې د رڼا لوري ته باسي او هغوی چې کافر شوي، دوستان يې شیطانان دي چې له رڼايي د تیارو لوري ته باسي، دا خلك د اور والا دي، همدوی به تل پکې اوسېدونکي وي. (د البقره سورت: ۲۵۷ ایت)

اسلام صحیح علم ته لویه درجه ورکوي او له نفسي غوښتنې څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي

او زموږ په نفسونو او شاوخوا کایناتو کې د نظر او فکر کولو ته بلنه کوي او د پوهې لپاره صحیح علمي پايلې له اسلام سره ټکر نه دي.

اسلام د صحیح علم لوی او قدر کوي، الله تعالی فرمايلي: الله هغو کسانو ته چې ایمان يې راوړی او چاته چې پوهه ورکړل شوې ده لوړې درجې ورکوي، او الله پر هغه څه ښه خبر دی چې تاسو يې کوئ. (د المجادله سورت: ۱۱ ایت).

او الله د عالمانو ګواهي له خپلې ګواهۍ او پرېښتو له ګواهۍ سره يوځای کړه په تر ټولو لوی د ګواهۍ په ځای کې، الله تعالی فرمايلي: الله شاهدي ادا کړې چې له هغه پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته پرېښتو او د پوهې څښتنانو هم چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، بل حقدار د بنده ګۍ نشته مګر همغه حکمت والا برلاسی. (د آل عمران سورت: ۱۸ ايت)

دغه په اسلام کې د پوهې د څښتنانو مرتبه په ډاګه کوي او الله خپل نبي محمد صلی الله عليه وسلم ته د بل هيڅ شي د زياتوالي امر نه دی کړی پرته له پوهې څخه، الله تعالی فرمايلي: او ووايه: اې زما پالونکيه! پوهه مې را زياته کړه. (د طه سورت: ۱۱٤ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: څوک چې داسې لار غوره کړي چې په هغې کې پوهه لټوي، الله به هغه ته د جنت لاره اسانه کړي، او پرېښتې د پوهې لټوونکي لپاره د هغه د خوښۍ په موخه وزرونه غوړوي او د پوهې لټوونکي لپاره ټول هغه څوک چې په اسمان او ځمکه کې دي د بښنې غوښتنه کوي تردې چې ماهيان يې په اوبو کې کوي، د عالم غوراوی پر عابد داسې دی لکه د سپوږمۍ غوراوی پر ټولو ستورو، بېشکه عالمان د نبيانو وارثان دي، نبيانو په

میراث کې دینار او درهم نه دي پرې اېښي، بلکې هغوی پوهه په میراث پرې اېښې ده، نو چاچې هغه تر لاسه کړه لویه برخه یې ترلاسه کړه. ابوداود په ۳٦٤١ شمېره، ترمذي په ۲٦۸۲ شمېره، ابن ماجه په ۲۲۳ شمېره تخریج کړې او لفظ هم د ابن ماجه دی، او احمد په ۲۱۷۱۵ شمېره.

او اسلام د نفسي غوښتني څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي او زموږ په نفسونو او شاوخوا کایناتو کې د نظر او فکر کولو ته بلنه کوي، الله تعالی فرمایلي: ژر به موږ هغوی ته په شاوخوا او د هغوی په نفسونو کې خپلې نښانې ورونښیو، تر څو هغوی لره داخبره په ډاګه شي چې هغه حق دی، او ایا ستا د پالونکي لپاره دا بسنه نه کوي چې هغه پر هرڅه شاهد دی. (د فصلت سورت: ۵۳ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: ایا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچایۍ کې سوچ نه دی کړی او کوم شیان چې الله پیدا کړي دي او دا چې ښايي نېټه یې رانږدې شوې وي نو له دې وروسته په کومه خبره ایمان راوړي. (د الأعراف سورت: ۱۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: آیا هغوی ځمکه کې نه دي ګرځېدلي چې وګوري له هغوی د مخکې خلکو پایله څنګه وه؟ هغوی ترې ډېر زورور وو، ځمکه یې (ښه) سپړلې او دغو چې څومره ودانه کړې،

هغوی ترې زیاته ودانه کړې وه او رسولان یې له څرګندو نښانو سره ورغلي وو، نو الله خو پر هغوی ظلم نه کولو خو هغوی په خپله پر ځانونو ظلم کولو. (د الروم سورت: ۹ ایت)

او د پوهې لپاره صحیح علمي پایلې له اسلام سره ټکر نه وي او موږ به یې یوه بېلګه بیان کړو چې قرآن د هغه په اړه دقیق تفصیلات یوزر او څلورسوه کاله مخکې بیان کړي دي او نوي علم وروسته هغه تفصیلات پېژندلي دي، چې د دغه علم پایلې له هغه څه سره موافقې دي کوم چې په قرآن عظیم کې دي چې هغه د مور په ګېډه کې د جنین پیدایښت دی، الله تعالی فرمايلي: او بېشکه موږ انسان د ختې له سوچه برخې څخه پیدا کړ. بیا مو هغه د یو ځاڅکي په بڼه محکم خوندي ځای کې کېښود. بیا مو هغه ځاڅکی د وینې یوه ټوټه وګرځوله، بیا مو هغه ټوټه د غوښې یوه بوټۍ وګرځوله، چې له بوټۍ مو هډوکي پیدا کړل نو هډوکو ته مو غوښه ور واغوستله، بیا مو هغه یو بل مخلوق جوړ کړ نو الله ډېر برکتناك دی، تر ټولو غوره پیدا کوونکی. (د المؤمنون سورت: ۱۲- ۱۴ ایتونه).

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مګر له هغه چا څخه چې پر الله یې ایمان راوړی وي، د هغه پیروي یې کړې

وي او د هغه رسولان علیهم الصلاة والسلام یې رېښتیني ګڼلي وي او یوازې هغه عبادتونه قبلوي چې روا کړي یې وي؛ نو څنګه انسان پر الله کفر کوي او دا هیله لري چې ښه بدله به یې ورکړي؟ او له خلکو څخه د هیڅا ایمان نه قبلوي مګر دا چې هغه پر ټولو نبیانو علیهم السلام ایمان راوړی وي او د محمد صلی الله علیه وسلم پر رسالت یې ایمان راوړی وي.

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مګر له هغه چا څخه چې پر الله یې ایمان راوړی وي، د هغه پیروي یې کړې وي او د هغه رسولان علیهم الصلاة والسلام یې رېښتیني ګڼلي وي

الله تعالی فرمایلي: څوك چې د کومې سملاسی ګټې غوښتنه کوي نو چاته چې څه ورکول غواړو همدلته یې ژر ورکوو بیا جهنم ورته (برخه) ګرځوو، چې رټلی دیکه شوی به ورننوځي. او چا چې آخرت وغوښت او د هغه لپاره یې هڅه وکړه؛ مناسبه هڅه، او هغه مؤمن هم وي نو د داسي خلکو هڅه منونکې ده. (د الإسراء سورت: ۱۸- ۱۹ ایتونه).

او الله تعالی فرمایلي: نو څوک چې غوره کارونه وکړي په داسې حال کې چې مؤمن وي، د هغه د هڅې ناشکري به نه کیږي او موږ هغه لره لیکونکي یو. (د الأنبیاء سورت: ۹٤ ایت)

او له عبادتونو څخه يوازې هغه مني چې روا کړي يې دي، الله تعالی فرمايلي: **څوک چې له خپل رب سره د مخ کېدلو هيله لري، نو نېک عمل دې وکړي او له هغه سره دې هيڅوک هم په بنده ګۍ کې نه شريکوي. (د الکهف سورت: ۱۱۰ آيت).**

دا خبره يې بيان کړه چې عمل هغه وخت نېک وي چې الله روا کړی وي او څښتن يې په خپل عمل کې د الله لپاره مخلص وي او پر الله باور کوونکی، د هغه د نبيانو او رسولانو عليهم السلام تصديقوونکی وي، خو د چا چې عمل له دې پرته بل څه وي؛ نو الله تعالی بيا وايي: **او هر څه عمل چې هغوی کړی وي موږ به وروړاندې شو او دوړه دوړه به يې والوزوو. (د الفرقان سورت: ۲۳ ايت).**

او الله تعالی فرمايلي: **په هغه ورځ به ځيني مخونه ذليل وي. سخت زيار ايستونکي ستومانه به وي. سره اور ته به ورننوځي. (د الغاشيه سورت: ۲- ٤ ايتونه)**

نو دغه مخونه به ذليل او له کاره ستړي وي، خو کله چې هغو د الله له لارښووني پرته عمل کولو، الله به يې د ورتګ ځای اور وګرځوي، ځکه هغو له هغه څه پرته پر بل څه عمل کړی چې الله روا کړي دي، بلکې باطل عبادتونه يې کړي دي او د لاروړکی د داسې مشرانو

پیروي یې کړې ده چې د هغوی لپاره یې باطل دینونه رامنځته کړي دي؛ نو د الله په وړاندې منل شوی نېک عمل هغه دی چې له هغه څه سره سمون ولري له کوم څه سره چې رسول صلی الله علیه وسلم راغلی، نو څنګه بیا انسان پر الله کفر کوي او د بل بدلې هیله لري.

او الله له خلکو څخه د هیچا ایمان نه قبلوي مګر هغه څوک چې پرټولو نبیانو علیهم السلام یې ایمان راوړی وي او د محمد صلی الله علیه وسلم پر رسالت یې ایمان راوړی وي - مخکې مو پر دغه خبره ځینې دلیلونه په ۲۰ مه فقره کې ذکر کړل، او الله تعالی فرمايلي: رسول پر هغه څه ایمان راوړی چې د الله له خوا ورته نازل شوي او مؤمنانو هم، ټولو ایمان راوړی پر الله، پرښتو یې، کتابونو یې او رسولانو یې (هغوی وايي چې) له رسولانو یې د یوه تر منځ هم توپیرنه کوو او ویې ویل: اورېدلي او منلي مو دي بښنه (غواړو) زموږ ربه! او خاص تا ته بېرته درګرځېدل دي. (د البقره سورت: ۲۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانوچې ایمان مو راوړی! پر الله د هغه پر رسولانو او پر هغه کتاب ایمان راوړئ چې پر خپل رسول يې نازل کړی دی او هغه کتاب چې له هغه مخکې یې نازل کړی دی، او څوک چې پر الله د هغه پر پرښتو، کتابونو، رسولانو یې او

وروستۍ ورځ کفر وکړي؛ نو هغه په لرې لاروړکۍ سره لاروړکی شوی دی. (د النساء سورت: ١٣٦ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او کله چې الله له نبیانو ژمنه واخیسته چې کله مې کتاب او حکمت درکړ، بیا که یو داسې رسول درشي چې تاسو سره د شته کتاب تصدیقوونکی وي نو هرومرو به ایمان پرې راوړئ او ملاتړ به یې کوئ ! (بیایې) وفرمایل: آیا پر دې اقرارکوئ او زما دا پېتی (ټینګه ژمنه) مو واخیسته؟ هغوی وویل اقرار کوو، وېې فرمایل: نو شاهدان اوسئ او زه هم درسره له شاهدانو څخه یم. (د آل عمران سورت: ٨١ ایت).

پرته له شکه د ټولو الهي پیغامونو موخه دا ده چې حق دین د انسان مرتبه اوچته کړي، نو هغه یوازې د الله بنده وي کوم چې د ټولو کائناتو پالونکی دی

او د انسان، مادې او خرافاتو له لمانځلو یې ازاد کړي؛ نو اسلام لکه څنګه چې ته وینې د اشخاصو سپېڅلتیا نه بیانوي او له خپلو مرتبو یې نه پورته کوي او نه له هغو څخه ارباب او معبودان جوړوي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: بدبخت دې وي د دینار، درهم، د څونډیو او وربښمو جامو بنده که ورکړل شي خوشحاله وي او که ورنه کړل شي خوشحاله نه وي. صحیح بخاري ٦٤٣٥ نو سم انسان

يوازې الله ته غاړه اېښودونکی وي، چې د مال، عزت، مرتبې يا قبيلې د لمانځلو په لټه کې نه وي، او په دغه کېسه کې هغه څه دي چې د لوستونکي لپاره هغه څه په ډاګه کوي چې خلک مخکې تر رسالته پرې وو او وروسته څه ډول وګرځېدل؟

کله چې لومړنيو مسلمانانو حبشې ته هجرت وکړ او د حبشې پاچا چې هغه مهال نجاشي و وپوښتل، هغوی ته يې وويل: دا څه ډول دين دی چې تاسو مو د قوم ترمنځ بېلوالی راوستلی دی، نه زما په دين کې داخلېږئ او نه له دغو امتونو څخه د هيچا په دين کې؟ د ابوطالب زوی جعفر ورته وويل: اې پاچا! موږ جاهل قوم وو، د بوتانو بنده ګي مو کوله، مرداره مو خوړه، بې حيايی مو کولې، خپلوۍ مو پرې کولې، له ګاونډيانو سره مو بد کول، په موږ کې پياوړي به کمزوري خوړلو، موږ پر همدې حال وو تر دې چې الله له موږ څخه رسول راته راولېږلو، چې نسب، رېښتينولي، امانتداري او پاک لمني يې پېژنو، هغه موږ الله ته وروبللو، ترڅو يې يو وبولو او عبادت يې وکړو او له هغه څه څخه ووځو چې موږ او پلرونو مو يې له هغه پرته د کومو ډبرو او بوتانو عبادت کولو، او په رېښتيا ويلو، امانت اداکولو، صله رحمۍ، ښه ګاونډيتوب، له محارمو او وينو تويلو څخه په ډډه کولو يې امر راته

وکړ، له بې حیایۍ، درواغو، د یتیم له مال خوړلو او پر پاک لمنو مېرمنو له تور لګولو یې منع کړلو، امر یې راته وکړ چې یوازې د الله عبادت وکړو هیڅوک ورسره شریک نه کړو او د لمانځه، زکات او روژې امر یې راته وکړ، هغه وایي: پر هغه یې د اسلام امور وشمېرل، موږ یې تصدیق وکړ او ایمان مو پرې راوړ او په هغه څه کې مو یې پیروي وکړه چې ورسره راغلی و، نو یوازې د الله عبادت مو وکړ، هیڅوک مو ورسره شریک نه کړل، هغه څه مو حرام وبلل چې هغه رابانديې حرام کړل او هغه څه مو حلال وبلل چې هغه راته حلال وګرځول. احمد په ۱۷۴۰ شمېره له لږ اختلاف سره تخریج کړی او ابونعیم په (حلیة الاولیاء) کې ۱/۱۱۵ کې په لنډ ډول.

اسلام لکه څنګه چې ته ویني د اشخاصو تقدیس نه کوي او هغوی له خپلې مرتبې نه پورته کوي او نه له هغوی څخه ارباب او معبودان جوړوي.

الله تعالی فرمايلي: ورته ووایه ای اهل کتابو! هغه څه ته راشئ چې زموږ او ستاسو ترمنځ یو برابر دي، دا چې له الله پرته بل څه به نه لمانځو، نه به څه شی ورسره شریکوو او نه به له الله پرته یو بل د معبودانو په توګه نیسو، نو که وګرځېدل بیا ورته ووایئ تاسو شاهدان اوسئ چې موږ مسلمانان یو. (د آل عمران سورت: ٦٤ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او هغه داسې امر نه درته کوي چې پرېښتې او نبيان معبودان ونيسئ، نو آيا وروسته له هغه به هم د کفر امر درته کوي چې تاسو مسلمانان شوئ. (د آل عمران سورت: ۸۰ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: زما دومره ستاينه مه کوئ لکه نصاراوو چې د مريمې د زوی وکړه، زه د هغه يو بنده يم؛ نو ووايئ چې د الله بنده او د هغه رسول. صحيح بخاري ۳٤٤٥

الله په اسلام کې توبه روا کړې ده، توبه د انسان الله ته رجوع کول او گناه پرېښودل دي

او اسلام خپل مخکې گناهونه له منځه وړي، توبه خپل مخکې گناهونه له منځه وړي، نو د هيڅ انسان په وړاندې د انسان د تېروتنو د منلو اړتيا نشته.

تعالی فرمايلي: اې مؤمنانو! ټول الله ته توبه وباسئ، د دې لپاره چې کامياب شئ. (د النور سورت: ۳۱ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی نه دي پوه چې همغه الله له خپلو بندگانو توبه قبلوي او صدقې اخلي، او پرته له شکه الله توبه قبلوونکی او مهربانه دی. (د التوبه سورت: ۱۰٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او همغه ذات دی چې له بندګانو يې توبه قبلوي او له ګناهونو ورتېرېږي او پر هغه څه پوهيږي چې تاسو يې کوئ. (د الشوری سورت: ۲۵ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: الله د خپل مؤمن بنده په توبه تر هغه سړي زيات خوشحالیږي کوم چې په يوه داسې ځمکه کې وي چې استوګنه پکې نه وي د تباهۍ ځای وي، له هغه سره يې پر سپرلۍ خواړه او څښاک وي، بيا هغه ویده شي، کله چې راویښ شي، نو هغه تللې وي، ويې لټوي تردې چې سخت تږی شي، بيا ووايي: خپل هغه مخکېني ځای ته ورګرځم، ویده کېږم تر څو مړ شم، نو سر يې پر بازو کېږدي، ترڅو مړ شي، بيا را ویښ شي، په داسې حال کې چې له هغه سره سپرلۍ وي اوپر هغې يې توښه، خواړه او څښاک هم وي؛ نو الله د خپل مؤمن بنده پر توبه تر دغه سړي له خپلې سپرلۍ او توښې سره هم زيات خوشحالیږي. صحيح مسلم ۲۷۴٤

او اسلام له هغه مخکې ګناهونه له منځه وړي او توبه هم مخکېني ګناهونه له منځه وړي. الله تعالی فرمايلي: ووايه: هغوکسانوته چې کفر يې کړی، که واوړي، نو څه چې مخکې شوي هغه به ورته وبښل شي، او که بېرته راوګرځي؛ نو د مخکېنيو کړنلاره تېره شوې ده. (د الأنفال سورت: ۳۸ ایت)

او الله نصارا توبې ته راوبلل؛ نو الله جل شانه وايي: آيا هغوی الله ته توبه نه باسي او بښنه ترې نه غواړي، او الله بښونکی مهربان دی. (د المائده سورت: ۷۴ آيت)

او الله ټول نافرمانه او ګناهکاران توبې ایستلو ته وهڅول، نو الله تعالی وفرمایل: ورته ووایه! اې زما هغو بندګانو چې پر خپلو ځانونو يې ظلم کړی د الله له رحمته مه ناهيلي کيږئ، په رښتيا الله ټول ګناهونه بښي بيشکه همغه ډېر بښونکی مهربان دی. (د الزمر سورت: ۵۳ ايت)

او کله چې عمروبن العاص د اسلام راوړلو اراده وکړه، له دې ځخه وډارشو چې هغه ګناهونه به يې ونه ښښل شي چې له اسلام ځخه مخکې يې کړي دي، عمرو د دغه دريځ د روايت کوونکي په توګه وايي: کله چې الله زما په زړه کې اسلام واچولو وايي: نبي صلی الله عليه وسلم ته راغلم تر څو بيعت راسره وکړي، لاس يې ماته وغځولو، خو ما وويل: اې د الله رسوله! تر هغه بيعت نه درسره کوم ترڅو دې زما مخکيني ګناهونه نه وي ښښلي، هغه وايي: رسول الله صلی الله عليه وسلم راته وويل: اې عمرو! آيا نه پوهيږې چې هجرت خپل مخکيني ګناهونه له منځه وړي، اې عمرو! آيا نه پوهيږئ چې اسلام له هغه مخکې ګناهونه له منځه وړي. مسلم ۱۲۱ شميره سره ديته ورته اوږد تخريج کړی او احمد ۱۷۸۲۷ شميره سره او لفظ د هغه دی.

په اسلام کې د انسان او الله تر منځ يوه نېغ په نېغه اړيکه وي، چې هيڅ ته اړتيا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي؛ نو اسلام موږ له دې څخه منع کوي چې له انسان څخه الله جوړ کړو او يا هغوی له الله سره په ربوبيت او الوهيت کې شريکان کړو.

په اسلام کې د نورو په مخکې د خپلو ګناهونو منلو ته اړتيا نشته، نو په اسلام کې د انسان او الله تر منځ يوه نېغ په نېغه اړيکه وي، چې هيڅ ته اړتيا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي، لکه څنګه چې په ٣٦ مه فقره کې داخبره تېره شوه چې الله تعالی ټول خلک توبې او د ځان لوري ته په رجوع کولو رابللي دي، همدارنګه يې خلک منع کړي چې نبيان يا پرېښتې د هغه او د بندګانو ترمنځ واسطې وګرځوي، الله تعالی فرمايلي: او هغه داسی امر نه درته کوي چې پرېښتې او نبيان معبودان ونيسئ، نو آيا وروسته له هغه به هم د کفر امر درته کوي چې تاسو مسلمانان شوئ. (د آل عمران سورت: ٨٠ ايت)

نو اسلام لکه څنګه چې وينې موږ له دې څخه منع کوي چې انسانان معبودان وګرځوو او يا يې له الله سره په ربوبيت او الوهيت کې شريکان کړو.

الله تعالی له نصاراو څخه وايي: هغوی خپل عالمان او عابدان له الله پرته معبودان نيولي او همدارنګه د مريمې زوی مسيح (يې هم معبود

نیولی) او حال دا چې هغوی د یو الله له عبادت پرته په بل څه نه وو ګومارل شوي، له هغه پرته خو کوم بل الله نشته، له هغه څه پاك دی چې هغوی یې ورسره شریکوي. (د التوبه سورت: ۳۱ ایت)

او الله پر کافرانو انکار وکړ چې هغوی د الله او خپلو ځانو تر منځ واسطې نیسي، نو الله تعالی وفرمایل: خبر اوسئ چې الله لره سوچه دین دی او کومو خلکو چې له هغه پرته نور چارواکي نیولي (او وایي چې) موږ خو د دې شیانو لمانځنه یوازې د دې لپاره کوو چې الله ته مو په مرتبه کې ورنیږدې کړي. بېشکه الله به د هغوی تر منځ په هغه څه کې پرېکړه کوي چې هغوی پکې اختلاف کوي، په رېښتیا الله هغه چاته لارښوونه نه کوي چې درواغجن او ناشکره وي. (د الزمر سورت: ۳ ایت)

او الله دا خبره بیان کړه چې بوت لمانځونکي د جاهلیت خلک داسې وو چې د خپلوځانونو او الله ترمنځ یې واسطې نیولې او ویل به یې: دا هغوی الله ته نیږدې کوي.

او کله چې الله خلک له دې څخه منع کړل چې نبیان او پرېښتې دې د هغه او بندګانو تر منځ واسطې ونیسي؛ نو له هغوی پرته نور به په طریقه اولی منع وي، څنګه حال دا چې نبیان او رسولان علیهم

السلام الله ته په نېږدې والي کې دېره بيره کوي، الله تعالی د نبيانو او رسولانو عليهم السلام له حال څخه په خبرورکولو فرمايي: بېشکه هغوی (ټولو) په نېکيو کې بيړه کوله او موږ يې (د ثواب) په مينه او (له عذاب څخه) په وېره وربللو او يوازې موږ ته غاړه اېښودونکي وو. (د الأنبياء سورت: ۹۰ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: دوی چې چاته بلنه ورکوي هغوی خو په خپله د خپل پالونکي لور ته وسيله لټوي چې کوم يو (هغه ته) ورنېږدې دی او د رحمت هيله يې کوي او له عذابه يې وېرېږي، په رېښتيا ستا د پالونکي عذاب د وېرې وړ دی. (د الإسراء سورت: ۵۷ ايت)

معنا داچې کوم نبيان او نېکان چې تاسو يې له الله پرته رابولئ، هغوی په خپله الله ته نېږدې کېدل غواړي، د هغه د لورېينې هيله لري او له عذابه يې وېرېږي، نو څنګه له الله پرته هغوی را بلل کيږي.

د دغې رسالې په پای کې

دا خبره يادوو چې خلک د خپلو زمانو، قومونو او ښارونو له پلوه بلکې ټولې انساني ټولنې په خپلو فکرونو او موخو کې مختلفې دي، د ژوند په چارو او کړنو کې له يوبل څخه بېل دي، نو يو داسې لارښود ته اړتيا لري چې لارښوونه يې وکړي، او داسې نظام ته چې راټول يې

کړي او داسې واکمن ته چې ساتنه یې وکړي او درنو رسولانو علیهم الصلاة والسلام دغه څه د االله له لوري د وحي له لارې په مخ وړل، د ښېګڼې او هدایت لارې ته یې د خلکو لارښوونه کوله او د الله پر شریعت یې خلک را ټولول او په حق یې د هغوی ترمنځ پرېکړې کولې، نو څومره یې چې د دغو رسولانو خبره منله د هغوی د الهي پیغامونو له زمانې سره نېږدې همدومره یې په چارو کې سمون راتلو، او الله د خپل رسالت لړۍ د محمد صلی الله علیه وسلم پر رسالت پای ته ورسوله او د هغه د رسالت لپاره یې پاتې کېدل ولیکل او هغه یې د خلکو لپاره لارښود، رحمت، رڼا او تر الله سبحانه وتعالی پورې د رسوونکې لارې لارښوونکی وګرځولو.

له همدې امله دې اې انسانه! درته رابولم چې یوازې الله لره ریښتینی د بل له بې ځایه پیروۍ او عادت څخه خالي ودرېږې، او پردې پوه شه چې له مرګ وروسته دې خپل پالونکي ته ورګرځېدونکی یې او دا چې په ځان او شاوخوا کې دې وګوره؛ نو اسلام راوړه چې په دنیا او آخرت کې دې نېکبخته شې او که په اسلام کې داخلېدل غواړې نو پرتا یوازې دا ګواهي ورکول لازم دي چې له الله پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته او محمد د الله رسول دی، او له هر هغه څه څخه بیزاري اعلان

کړي چې له الله پرته لمانځل کيږي، او موږ باور لرو چې الله ټول هغه خلک بيرته راپورته کوي کوم چې په قبرونو کې دي او دا چې حساب او بدله حق دي، کله چې دې دا ګواهي ورکړه؛ نو ته مسلمان شوې، نو بيا پرتا لازم دي چې د الله هغه عبادت وکړې کوم چې يې له لمانځه، زکات، روژې او حج څخه روا کړي دي که د حج وس ولرې.

له همدې امله دې اې انسانه! دېته رابولم چې يوازې الله لره ربښتينې د بل له بې ځايه پيروۍ او عادت څخه خالي ودرېږې، لکه څنګه چې الله په خپله وينا سره رابللی يې. ورته ووايه: زه تاسې ته يوازې د يوې خبرې **نصيحت کوم:** دا چې الله ته دوه دوه ودرېږئ او (يا) يو يو بيا (بيا) سوچ وکړئ، ستاسې په (دې) ملګري کې څو څه ليونتوب نشته، هغه خو د يو سخت عذاب په وړاندې ستاسو لپاره د يو ويروونکي څخه پرته بل څه نه دی. (د سبأ سورت ٤٦ ايت)

او ته پوهېږې چې له مرګ وروسته دې خپل پالونکي ته ورګرځېدونکی يې، الله تعالی فرمايلي: او دا چې انسان لره بل څه نشته پرته له هغې بدلې چې خپله يې هڅه کړې وي. او بېشکه چې دا هڅه به يې ژر وليدل شي. بيا به پوره پوره بدله ورکړی شي. او دا چې (همغه) ستا د پالونکي لور ته ور رسېدل دي. (د النجم سورت: ٣٩- ٤٢ ايتونه)

او دا چې په خپل ځان او شاوخوا اطرافو کې دې وګوره، الله تعالی فرمايلي: ايا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچايۍ کې سوچ نه دی کړی او کوم شيان چې الله پيدا کړي دي او دا چې ښايي نېټه يې رانږدې شوې وي نو له دې وروسته په کومه خبره ايمان راوړي؟ (د الأعراف سورت: ۱۸۵ ايت)

نو اسلام راوړه په دنيا او آخرت کې به دې نېکبخته شې او که په اسلام کې داخلېدل غواړې؛ نو دربانديې لازمه ده چې دا ګواهي ورکړې چې له الله پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته او محمد صلی الله عليه وسلم د الله رسول دی. کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم معاذ يمن ته د اسلام لورې ته د بلونـکي په توګه ولېږلو ورته يې وويل: بېشکه ته له اهل کتابو څخه يو قوم ته ورځې؛ نو هغوی دغې ګواهۍ ته راوبوله چې له الله پرته بل معبود نشته او دا چې زه د الله رسول يم، که په دغه کې يې ستا پيروي وکړه، بيا يې خبر کړه چې الله پر هغوی پنځه لمنځونه په هره ورځ او شپه کې فرض کړي دي، که يې په دغه کې هم ستا پيروي وکړه، بيا يې خبر کړه چې الله پر هغوی زکات فرض کړی چې له شتمنو به يې اخېستل کېږي او بې وزلو ته به يې ورکول کېږي، او که يې په دغه کې هم ستا پيروي وکړه بيا نو د هغوی د غوره مالونو څخه ځان وساته. صحيح مسلم ۱۹

او دا چې له هر هغه څه څخه بیزاري اعلان کړې چې له الله پرته لمانځل کیږي، او له الله پرته د هرڅه له لمانځلو څخه بیزاري همدغه د ابراهیم علیه السلام حق ته مایل ملت دی، الله تعالی فرمايلي: په رېښتیا ستاسو لپاره په ابراهیم او د هغه په ملګرو کې غوره نمونه ده، کله یې چې خپل قوم ته وویل بېشکه موږ له تاسې او له هغو شیانو چې تاسې یې له الله پرته لمانځئ، بېزاره یو، ستاسې له عقیدې منکر یو او زموږ – تاسې تر منځ د تل لپاره دوښمني او کینه څرګنده شوې تر هغو چې یوازې پر یو الله ایمان راوړئ. (د الممتحنه سورت: ٤ آیت)

او پردې باور ولره چې الله ټول هغه خلک بېرته را پورته کوي چې په قبرونو کې دي، الله تعالی فرمايلي: دا ځکه چې همدغه الله حق دی او همغه مړي راژوندي کوي او همدی په هر څه قدرت لرونکی دی.

او (بل) دا چې قیامت هرومرو راتلونکی دی، هیڅ شك پکې نشته او دا چې الله به هغه خوك راپورته کړي چې په قبرونو کې دي. (د الحج سورت: ٦- ٧ ایتونه)

او دا چې حساب او بدله حق دي، الله تعالی فرمايلي: او الله اسمانونه او ځمکه په حقه پیدا کړي او د دې لپاره هم چې هر چا ته د خپلو کړو وړو بدله ورکړی شي او ظلم به نه پرې کیږي. (د الجاثیه سورت:۲۲ ایت)

کله چې دغه ګواهي ورکړې؛ نو ته مسلمان شوې، له دې وروسته پرتا لازم دي چې د الله هغه عبادت وکړې چې له لمانځه، زکات، روژې او د توان لرلو په صورت کې یې حج او داسې نور روا کړي دي.

په ۱۹– ۱۱– ۱٤٤۱ نېټه ولیکل شو.

لیکنه: د استاذ دکتور محمد بن عبدالله السحیم

د اسلامي تعلیماتو په څانګه کې د عقیدې پخوانی استاذ

د ملک سعود پوهنتون د تربیې پوهنځی

سعودي عربستان، ریاض

فهرست

اسلام د الله له لورې ټولو خلکو ته يو پيغام دی، نو هغه داسې تلپاتې الهي پيغام دی چې د رباني پيغامونو پای ته رسوونکی دی................. 5

او اسلام په يو جنس او قوم پورې خاص دين نه دی، بلکې هغه ټولو خلکو ته د الله دين دی. 6

اسلام هغه الهي پيغام دی چې د پخوانيو نبيانو او رسولانو عليهم السلام خپلو امتونو ته د پيغامونو بشپړوونکی دی.................................. 7

د نبيانو عليهم السلام دين يو دی او شريعتونه يې بېل بېل دي. 9

اسلام هم همداسې بلنه کوي لکه ټولو نبيانو، نوح، ابراهيم، موسی، سليمان، داود او عيسی عليهم السلام چې ايمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پيداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچايي څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبير نيسي او هغه مهربانه لوروونکی دی... 10

همغه الله پاک پيداکوونکی دی او يوازې همغه د بنده ګۍ حقدار دی، او دا چې له هغه سره د بل چا بنده ګي ونه شي. 15

الله د هر هغه څه پيداکوونکی دی چې په کائناتو کې يې مونږ وينو، يا يې نه وينو، او له هغه پرته ټول يې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي او الله اسمانونه او ځمکه په شپږو ورځو کې پيداکړي. 22

او الله پاک لره نه په پاچاۍ، نه په پيدايښت، نه په تدبير او نه په عبادت کې شريک شته.. 23

او الله پاک نه څوک زیږولي او نه له چا زیږېدلی او نه هغه لره کوم سيال شته او نه کوم مثال.. 27

او الله پاک په هيڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هيڅ شي کې جسد کيږي. 28

الله تعالی پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، ځکه يې رسولان ولېږل او کتابونه يې نازل کړل. 30

الله هغه پالونکی مهربان دی، يوازې همغه دی چې د قيامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو يې راپورته کړي، نو هر چا ته به يې د کړې ښېګڼې او بدۍ بدله ورکړي؛ نو چا چې نېکۍ کړې وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې لورېينې وي، او چا چې کفر او ناوړه کارونه کړي وي، هغه لره به په آخرت کې لوی عذاب وي............ 31

الله پاک آدم له خاورې پيداکړ، او له هغه وروسته يې اولاد همداسې زياتېدلو، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي، يو جنس پر بل جنس او نه يو قوم پر بل قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې. 35

او هر بچی پر فطرت پيداکيږي.. 37

هيڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزیږول شي او يا د بل چا د ګناه وارث شي.. 38

او د خلکو له پیدایښت څخه موخه دا ده: چې یوازې د الله عبادت وکړي. 40

اسلام انسان ته عزت ورکړی -که نارینه دی او که ښځینه-، او د هغه د بشپړ حقوقو کفالت یې کړی، د ټولو اختیاراتو، اعمالو او تصرفاتو مسئول یې ګرځولی او د هغه عمل چې ځان یا نورو ته ضرر رسوي مسئولیت یې ور په غاړه کړی دی. 41

اسلام نارینه او ښځینه د عمل، مسؤولیت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي. 46

اسلام ښځې ته درناوی ورکړی او ښځې یې د نارینه وو سیالانې وګرځولې او پر سړي یې له توان سره نفقه لازمه کړه؛ نو د لور نفقه یې پر پلار او د مور پر بالغ توان لرونکي زوی او مېرمنې پر مېړه واجبه کړه. 47

مرګ د تل لپاره له منځه تلل نه دي بلکې هغه د عمل له کوره د بدلې کور ته تګ دی، مرګ جسد او روح دواړو ته رسیږي، د روح مرګ له بدن څخه بېلوالی دی، بیا د قیامت په ورځ له را پاځېدلو وروسته بېرته ورته راستنیږي، او له مرګ وروسته روح بل هیڅ جسد ته نه انتقالیږي او نه په بل جسد کې ننوځي. 51

اسلام ایمان ته بلنه کوي د ایمان لویو اصولو ته چې هغه پر الله او د هغه پر پرېښتو ایمان دی، پر الهي کتابونو لکه د تورات، انجیل او زبور له تحریف مخکې پر هغو ایمان، پر قرآن ایمان، پر ټولو نبیانو او

رسولانو علیهم السلام ایمان، او د هغوی د لړۍ پر پای ته رسوونکي ایمان چې هغه د الله استازی محمد د نبیانو او رسولانو ختم کوونکی دی. د آخرت په ورځ ایمان، او مونږ پوهیږو چې که د دنیا ژوند د هرڅه پای وي، نو ژوندون او شتون به له هر اړخه بې ګټې و. او په قضاء او قدر ایمان راوړل.. 53

انبیاء علیهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري یې رسوي او له هر هغه څه څخه معصوم دي چې له عقل سره په ټکر کې وي او یا یې سالم اخلاق ردوي، او نبیان د الله بندګانو ته د امرونو په رسولو مکلف دي، او نبیان د ربوبیت او الوهیت له ځانګړنو څخه هیڅ ځانګړنه نلري، بلکې هغوی د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي چې الله تعالی هغوی ته خپل پیغامونه وحي کوي. 68

او اسلام یوازې د الله عبادت ته د لویو عبادتونو په اصولو سره بلنه کوي 75

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لویه ځانګړنه داده چې طریقه، وختونه او شرطونه یې الله تعالی ټاکلي دي او رسول صلی الله علیه وسلم رسولي، او تر نن ورځې پورې هیڅ انسان د زیاتوالي او کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبیانو علیهم السلام دغو لویو عبادتونو ته بلنه کوله................ 81

د اسلام رسول محمد چې د عبدالله زوی، د اسماعیل بن ابراهیم علیهم السلام له اولادې څخه دی په مکه کې په ۵۷۱ م کې زیږدلی او هملته نبوت ورکړل شوی.. 83

او د اسلام هغه شریعت چې د الله رسول محمد صلی الله علیه وسلم راوړی، هغه د الهي پیغامونو او رباني شریعتونو ختموونکی دی......... 88

او الله تعالی له هغه اسلام پرته چې رسول محمد صلی الله علیه وسلم ورسره راغلی بل هیڅ دین نه مني؛ نو څوک چې له اسلام پرته بل دین ته غاړه ږدي هیڅکله به یې ترې قبول نه کړي. 90

قرآن کریم هغه کتاب دی چې الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړی، او هغه د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی............. 92

او اسلام له مور او پلار سره په نیکۍ امر کوي که هغوی دواړه مسلمانان هم نه وي او د اولاد په اړه سپارښتنه کوي. 97

اسلام په وینا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي. 103

او اسلام د ښو اخلاقو لکه رېښتینولۍ، د امانت اداکولو، پاک لمنۍ، حیاء، شجاعت، قربانۍ، سخاوت، د اړ سره مرسته کولو، له بې وزله سره کمک کولو، وږي ته خواړه ورکولو، ښه ګاونډیتوب، صله رحمۍ او پر څارویو مهربانۍ امر کوي. 108

اسلام د خوراک او څښاک پاک شیان حلال کړي دي او د زړه، بدن او کور پر پاکوالي یې امر کړی، له همدې امله یې نکاح حلاله کړې ده، لکه نبیانو علیهم السلام ته یې چې امر پرې کړی، چې هغوی پر هر پاک شي امر کړی دی. 114

اسلام د ناروااوو اصول لکه پر الله شرک او کفر کول، د بوتانو لمانځل، پرته له پوهې پر الله خبرې ترړل، د اولادونو وژل، د محترم نفس وژل، په ځمکه کې فساد کول، کوډې، ښکاره او پټې بې حیایۍ زنا او لواطت حرام کړي دي، او سود، د مردارې خوړل او د هغه څه خوړل یې حرام کړي دي چې د بوتانو او غلطو معبودانو لپاره ذبح کړل شوي وي، د خنزیر غوښه او ټول پلیت او ناپاک شیان یې حرام کړي دي، د یتیم مال خوړل، په پیمانه او تول کې کموالی او زیاتوالی یې حرام کړي دي، د خپلویو پرې کول یې حرام کړي دي، او ټول نبیان علیهم السلام د دغو ناروااوو پر حراموالي په یوه خوله دي.. 117

اسلام له بدو اخلاقو لکه درواغو، دوکې، غدر، خیانت، فرېب، حسد او ناوړه چل، غلا، بغاوت او تېري څخه منعه کړې ده او له هر ډول پلیتو اخلاقو یې منعه کړې ده. 123

اسلام د هغو مالي راکړو ورکړو څخه منع کوي چې سود، ضرر، دوکه، ظلم، فرېب وي پکې او یا د مصیبتونو او د ټولنو، قومونو او افرادو د عام ضرر لامل کیږي. 130

اسلام د عقل د ساتنې او ټولو هغو شیانو د حراموالي لپاره راغلی چې عقل خرابوي... 134

او د باطل دینونو پیروان چې کله پر هغه څه پوهه ونه لري چې ترمنځ یې ټکر وي او یا هغه چارې چې عقلونه یې ردوي، نو بیا د دین پیروان دا

ګومان کوي چې دين له عقل څخه پورته دی او يا دا چې عقل لره د دين په پوهاوي او پر هغه د را چاپېرېدو کې هيڅ ځای نشته................ 138

اسلام صحيح علم ته لويه درجه ورکوي او له نفسي غوښتنې څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي.. 139

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مګر له هغه چا څخه چې پر الله يې ايمان راوړی وي، د هغه پيروي يې کړې وي او د هغه رسولان عليهم الصلاة والسلام يې رېښتيني ګڼلي وي 143

پرته له شکه د ټولو الهي پيغامونو موخه دا ده چې حق دين د انسان مرتبه اوچته کړي، نو هغه يوازې د الله بنده وي کوم چې د ټولو کائناتو پالونکی دی.. 146

الله په اسلام کې توبه روا کړې ده، توبه د انسان الله ته رجوع کول او ګناه پرېښودل دي.. 149

په اسلام کې د انسان او الله تر منځ يوه نېغ په نېغه اړيکه وي، چې هيچا ته اړتيا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي؛ نو اسلام موږ له دې څخه منع کوي چې له انسان څخه الله جوړ کړو او يا هغوی له الله سره په ربوبيت او الوهيت کې شريکان کړو. 152

د دغې رسالې په پای کې.. 154

تعرف على الإسلام

بأكثر من 100 لغة

موسوعة القرآن الكريم

QuranEnc.com

موسوعة تراجم معاني وتفاسير القرآن الكريم

ISLAM HOUSE .com

IslamHouse.com

مرجعية شاملة للتعريف بالإسلام بلغات العالم

موسوعة الأحاديث النبوية

HadeethEnc.com

موسوعة ترجمات الأحاديث النبوية وشروحها

بيان الإسلام

byenah.com

بوابة مبسطة للتعريف بالإسلام وتعلم أحكامه

موسوعة المحتوى الإسلامي

IslamEnc.com

منتقى المحتوى الإسلامي المترجم

ما لا يسع أطفال المسلمين جهله

kids.islamenc.com

منصة ما لا يسع أطفال المسلمين جهله

جمعية الدعوة وتوعية الجاليات بالربوة

Rabwah

جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات

Ps180

978-603-8412-02-2